

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ

Кафедра інформаційних систем в управлінні та обліку

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

Віталія Володимировича Ватули

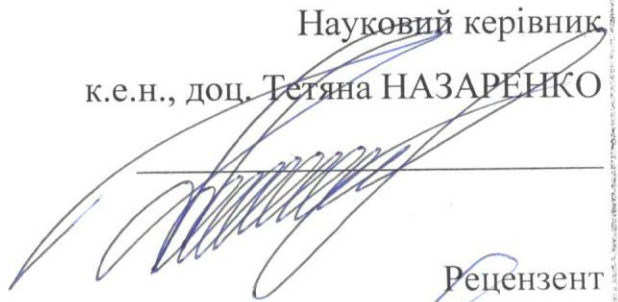
на тему:

**«Організація обліково-аналітичного забезпечення цільового
фінансування»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

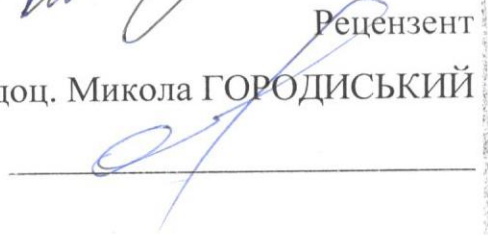
Науковий керівник

к.е.н., доц. Тетяна НАЗАРЕНКО

Рецензент

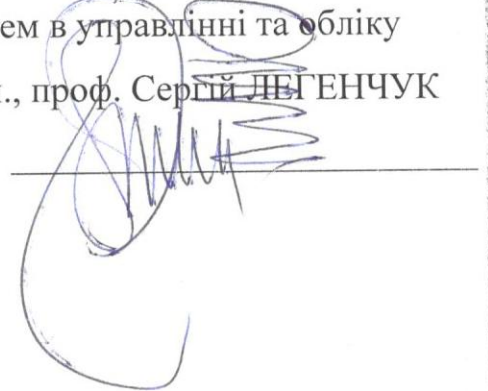
к.е.н., доц. Микола ГОРОДИСЬКИЙ

Завідувач кафедри інформаційних

систем в управлінні та обліку

д.е.н., проф. Сергій ЛЕГЕНЧУК

Житомир

2025 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ.....	8
1.1. Економічна сутність цільового фінансування у контексті національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку	8
1.2. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку операцій з цільовим фінансуванням	18
1.3. Анотований огляд наукової та періодичної літератури щодо вивчення основних проблем з теорії та практики бухгалтерського обліку цільового фінансування.....	26
Висновки до розділу 1	32
РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН»).....	34
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ СП «Нібулон»	34
2.2. Бухгалтерський облік цільового фінансування за національними та міжнародними стандартами	44
2.3. Розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності підприємства	54
Висновки до розділу 2	61
РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН»).....	63
3.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ СП «Нібулон»	63
3.2. Організація бухгалтерського обліку та аналізу цільового фінансування на підприємстві.....	74
3.3. Шляхи удосконалення організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування на підприємстві.....	83
Висновки до розділу 3	89

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ» У КУРСІ «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК»	92
4.1. Методика викладання лекції на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік»	92
4.2. Методика проведення практичного заняття на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік».....	100
Висновки до розділу 4	105
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	107
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	114
ДОДАТКИ.....	122

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. У сучасних умовах трансформації економіки України, активізації державних програм підтримки бізнесу, науки, інноваційної діяльності та соціальних проєктів, цільове фінансування набуває особливого значення як інструмент забезпечення стійкого розвитку підприємств. Зростання обсягів державних грантів, коштів міжнародних донорів, благодійної допомоги та інших видів фінансової підтримки вимагає прозорого, своєчасного й достовірного їх відображення у бухгалтерському обліку. Невірне визначення умов визнання доходу, моменту його відображення в обліку чи напрямів використання може призвести до викривлення у фінансовій звітності, порушення вимог МСФЗ та національних стандартів, а також до помилкових управлінських рішень.

Водночас ефективне використання отриманого фінансування неможливе без належного аналітичного забезпечення, яке дає змогу оцінити відповідність фактичних витрат умовам надання фінансування, визначити його вплив на фінансовий результат та окреслити ризики нецільового використання. У цьому контексті обліково-аналітичне забезпечення цільового фінансування виступає не просто системою технічного фіксування господарських операцій, а важливим елементом управління ресурсами підприємства, що сприяє підвищенню ефективності їх використання та забезпеченню фінансової прозорості, що і підкреслює актуальність даного дослідження.

Питання організації бухгалтерського обліку та аналізу цільового фінансування знайшли відображення у працях багатьох науковців, серед яких: Ткаченко І.В., Садовська І.Б., Нагірська К.Є., Лугова О.І., Шара Є., Пономаренко О., Канцедаль Н., Войтко С., Кудіна О., Серікова Т., Тростянська К.М., Крижановська О.А., Осіпчук Д.С. та інших дослідників, які розглядають методологічні й практичні аспекти бухгалтерського відображення цільового фінансування.

Метою кваліфікаційної роботи є комплексне дослідження теоретичних, організаційних та методичних засад обліково-аналітичного забезпечення

цільового фінансування, а також розроблення практичних рекомендацій щодо його удосконалення на прикладі діяльності ТОВ СП «Нібулон».

Для досягнення мети поставлено такі завдання:

- дослідити економічну сутність цільового фінансування у контексті вимог національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку;
- проаналізувати нормативно-правове забезпечення бухгалтерського обліку операцій з цільовим фінансуванням;
- здійснити огляд наукових і періодичних джерел щодо проблем обліку цільового фінансування;
- охарактеризувати організаційно-економічні особливості діяльності ТОВ СП «Нібулон»;
- дослідити порядок бухгалтерського обліку цільового фінансування за НП(С)БО та МСФЗ на прикладі діяльності підприємства;
- проаналізувати розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності ТОВ СП «Нібулон»;
- провести оцінку основних фінансових показників діяльності підприємства;
- дослідити організацію аналітичного забезпечення цільового фінансування та визначити проблеми його ефективності;
- розробити напрями удосконалення організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування;
- дослідити методику викладання лекції та практичного заняття з теми «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у межах курсу «Фінансовий облік».

Об'єктом дослідження є процес організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування в діяльності ТОВ СП «Нібулон».

Предметом дослідження є теоретичні та організаційно-методичні положення бухгалтерського обліку, аналізу та розкриття інформації про цільове фінансування на підприємстві.

Методи дослідження. У роботі використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Метод системного аналізу застосовано для дослідження цільового фінансування як складного економічного явища, що має обліковий, аналітичний і управлінський аспекти. Метод порівняльного аналізу дозволив зіставити вимоги національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку з положеннями МСФЗ щодо визнання та оцінки цільового фінансування. Для узагальнення наукових позицій та формування концепції удосконалення обліково-аналітичної системи використано методи аналізу, синтезу та індукції. Статистичні методи застосовано для аналізу фінансових результатів підприємства, а табличні для наочного відображення тенденцій і структурних змін. Метод логічного узагальнення використано під час формування пропозицій щодо удосконалення обліку і звітності.

Інформаційна база дослідження включає законодавчі та нормативні акти України, НП(С)БО, Міжнародні стандарти фінансової звітності, фінансову звітність ТОВ СП «Нібулон», звіти зі сталого розвитку ТОВ СП «Нібулон» та наукові публікації з питань обліку й аналізу цільового фінансування.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в уточненні теоретичних положень щодо організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування, удосконаленні підходів до його відображення у бухгалтерському обліку та розкритті у фінансовій звітності, а також у розробці практичних пропозицій щодо посилення аналітичної складової контролю за використанням фінансування, зокрема:

- для удосконалення організації обліку на підприємстві запропоновано доповнити Наказ про облікову політику інформацією про: 1) методи обліку грантів (метод капіталу або метод доходу; або у яких випадках застосовується метод капіталу, а яких метод доходу); 2) порядок оцінки умовних активів або зобов'язань, що пов'язані з грантом (зокрема механізми їх оцінки); 3) закріпити порядок розкриття інформації про цільове фінансування, що переведено до складу доходів майбутніх періодів.

– з метою покращення розкриття інформації у примітках було запропоновано Форму для розкриття інформації про напрями використання цільового фінансування за надавачами, що дозволяє відслідковувати джерела походження ресурсів, їх використання, визнання у складі доходів та залишки на кінець звітного періоду.

– з метою удосконалення аналітичного забезпечення цільового фінансування на підприємстві було запропоновано та розроблено структуру Внутрішнього звіту із контролю за використанням та аналізом ефективності цільового фінансування, що дозволить систематизувати інформацію про цільове фінансування для цілей розкриття інформації про нього у фінансовій звітності, а також за рахунок визначених показників ефективності дослідити його значення для господарської діяльності підприємства.

Практичне значення роботи полягає у можливості застосування запропонованих рекомендацій підприємствами різних секторів економіки для підвищення ефективності управління отриманим цільовим фінансуванням, удосконалення внутрішньої звітності та забезпечення прозорості фінансових результатів.

Апробація результатів дослідження. Основні положення дослідження були представлені та обговорені під час участі у VI Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні виклики сталого розвитку бізнесу», м. Житомир, 6–7 листопада 2025 р.

Структура роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 104 сторінках, робота містить 20 таблиць, 11 рисунків і 5 додатків. Список використаних джерел налічує 59 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ

1.1. Економічна сутність цільового фінансування у контексті національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку

У сучасних умовах розвитку економіки України питання формування та використання цільового фінансування набуває особливої значущості. Воєнні виклики, трансформація інвестиційної політики, відновлення інфраструктури та посилення соціальних програм зумовлюють зростання обсягів бюджетної, міжнародної та грантової підтримки підприємств. За таких обставин облікове відображення цільових надходжень стає не лише технічною процедурою, а важливим елементом забезпечення прозорості фінансової звітності, достовірності інформації для користувачів та підзвітності щодо використання ресурсів. Саме тому дослідження економічної сутності цільового фінансування у контексті національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку є актуальним і потребує наукового обґрунтування.

З економічної точки зору цільове фінансування являє собою надходження ресурсів, використання яких суворо обмежене визначеною метою, встановленою надавачем. Його ключовою характеристикою є умовність: підприємство не може розпоряджатися такими коштами вільно, а отримані активи не формують повноцінного доходу до моменту виконання відповідних вимог – це відрізняє цільове фінансування від звичайних джерел інвестицій та доходів, оскільки економічна вигода не є гарантованою, а залежить від факту реалізації проєкту або досягнення визначених результатів.

Економічна природа цільового фінансування визначає його функціональне призначення у діяльності підприємств. Воно виконує інвестиційну функцію, забезпечуючи оновлення основних засобів, модернізацію виробництва та впровадження інноваційних рішень. Стимулююча функція проявляється у заохоченні підприємств до участі у програмах розвитку, енергоефективності чи

підвищення екологічних стандартів. Соціальна функція полягає у фінансуванні заходів, спрямованих на зайнятість, підтримку вразливих груп населення та забезпечення суспільних потреб. Нарешті, відтворювальна функція сприяє формуванню ресурсного потенціалу та стабільності діяльності у довгостроковій перспективі.

Для глибшого розуміння сутності даного поняття розглянемо його трактування у науковій літературі (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Розуміння сутності поняття «цільове фінансування» у науковій літературі

Автор, джерело	Трактування поняття
1	2
Ткаченко І.В., [52]	Цільове фінансування – це забезпечення підприємств грошовими коштами з визначених джерел на конкретні цілі.
Садовська І.Б., Нагірська К.Є., [45]	Цільове фінансування – це вид фінансування, який передбачає спрямування фінансових ресурсів чи інших активів на конкретні цілі чи проекти.
Лугова О.І., [23]	Цільовим фінансуванням є лише ті надходження, які передбачені на конкретні цілі, обумовлені між надавачем та одержувачем.
Шара Є., [58]	Цільове фінансування – це надання грошових коштів або майна з зазначеними цілями або встановленими умовами їх витрачання; або цільове фінансування – це грошові кошти, отримані неприбутковими організаціями на фінансування конкретних програм
Пономаренко О., Канцедаль Н., [37]	Цільове фінансування – термін часів планової економіки СРСР асоціюється з коштами державного бюджету, «цільові надходження» – асигнування з недержавних фондів, цільові внески юридичних і фізичних осіб
Войтко С., Кудіна О., Серікова Т., [4]	Цільове фінансування і цільові надходження – це кошти, що надходять підприємству цільовим призначенням для фінансування певних заходів, програм і проектів, а також для покриття планових збитків, що виникають внаслідок підтримки на належному рівні регульованих цін, і для компенсації витрат, які внаслідок певних причин не повинні покриватися за рахунок власних джерел
Тростянська К.М., Крижановська О.А., [56]	Цільове фінансування (цільове надходження) – це кошти (майно), які надходять на підприємство (установу, організацію) для здійснення конкретних програм або заходів, а також для забезпечення статутної діяльності такого суб'єкта господарювання.
Осіпчук Д.С., [32]	Цільове фінансування і цільові надходження – це ресурси у формі грошових коштів чи майна, що надходять на підприємство за рахунок державних ресурсів та/або ресурсів від юридичних та фізичних осіб, що направлені на реалізацію певних програм чи покриття поточних майбутніх витрат, а також, компенсації збитків.

Джерело: сформовано автором на основі досліджень авторів

Узагальнення змісту наведених у таблиці дефініцій дає змогу виокремити кілька концептуальних підходів до розуміння сутності цільового фінансування.

Зокрема, значна частина авторів акцентує увагу на цільовому спрямуванні фінансових ресурсів. У їх трактуванні ключовим змістовим елементом виступає забезпечення підприємства коштами або іншими активами, використання яких обмежене конкретно визначеними потребами чи проєктами. Такий підхід відображає економічну природу явища як зовнішнього джерела ресурсного забезпечення з умовами застосування. Тоді як, окремі дослідники розширюють зміст поняття, включаючи до нього не лише фінансові ресурси, а й майнові надходження, а також підкреслюють можливість застосування в різних організаційно-правових формах, зокрема в неприбутковому секторі, що свідчить про еволюцію трактування від вузького бюджетного розуміння до ширшої економічної категорії. Але вважаємо, що найбільш комплексний підхід представлений у визначенні Войтко С. та ін., який розглядає цільове фінансування не лише як джерело ресурсів для реалізації програм, але й як механізм компенсації витрат або покриття планових збитків, що виникають унаслідок виконання соціально значущих або регульованих функцій, що вказує на багатофункціональний характер категорії та її зв'язок із державним регулюванням і підтримкою.

Узагальнюючи наведені позиції, можна стверджувати, що спільними для більшості авторів є такі ознаки цільового фінансування:

- надання підприємству ресурсів із чітко визначеним цільовим призначенням;
- умовність використання, встановлена надавачем;
- можливість залучення як грошових коштів, так і майна;
- спрямування на реалізацію програм, проєктів або статутної діяльності;
- відмежування від звичайних доходів через обмеження у розпорядженні.

Цільове фінансування як об'єкт бухгалтерського обліку регулюється НП(С)БО 15 «Дохід» в частині визнання доходів від цільового фінансування, однак трактування сутності даного поняття є відсутнім у стандарті, що породжує

низку методичних проблем з розумінням сутності даного об'єкта обліку. У контексті національних стандартів закріплено лише порядок визнання доходів від цільового фінансування.

Так, Тростянська К.М. і Крижановська О.А. зазначають: «У зв'язку з цим немає єдиного підходу до розуміння цієї категорії, але сформувалося два основних підходи [56, с. 19-20]:

- цільовим фінансуванням визнаються всі надходження неприбуткової організації;
- цільовим фінансуванням є тільки ті надходження, передбачені для виконання конкретних цілей».

Та вважають, що необхідно закріпити та визначити дане поняття на законодавчому рівні. У своєму дослідженні ми підтримуємо дану думку, та вважаємо, що закріплення розуміння сутності даного поняття дозволить зменшити низку методичних проблем, що виникають у тому числі щодо віднесення тих чи інших об'єктів до складу цільового фінансування.

У методиці міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) поняття як цільове фінансування є відсутнім. Натомість, стандартом МСБО 20 наводяться визначення понять «державна допомога» та «державні гранти» [26].

Відповідно до МСБО 20 під державною допомогою розуміють – захід уряду, призначений для надання економічних пільг, визначених конкретно для одного суб'єкта господарювання або групи суб'єктів господарювання, які відповідають певним критеріям [26]. Тоді як, державний грант - це допомога держави у формі передачі ресурсів суб'єктові господарювання в обмін на минуле або майбутнє дотримання певних умов, які пов'язані з операційною діяльністю суб'єкта господарювання. Вони не включають такі форми державної допомоги, вартість яких неможливо визначити обґрунтовано, а також на операції з державою, які не можна відрізнити від звичайних торговельних операцій суб'єкта господарювання. Разом із тим, стандарт визначає, що «державні гранти іноді називають по-іншому, наприклад субсидіями, субвенціями або преміями» [26].

Отже, бачимо, що національні та міжнародні стандарти визначають різні підходи до розуміння. В контексті НП(С)БО розуміємо, що цільовим фінансування можуть бути надходження як від держави так і від інших недержавних інституцій. Тоді як з точки зору МСФЗ вбачаємо акцент саме на отримання підтримки для суб'єктів господарювання від державних органів.

Однак, практика бухгалтерського обліку свідчить, що ті підприємства, що будують свою систему подання звітності на міжнародних стандартах використовують стандарт МСБО 20 і для відображення інформації про гранти від різних джерел – як державних так і недержавних.

В цілому ґрунтуючись на національних та міжнародних стандартах обліку можна виділити наступні види цільового фінансування та грантів (рис. 1.1).

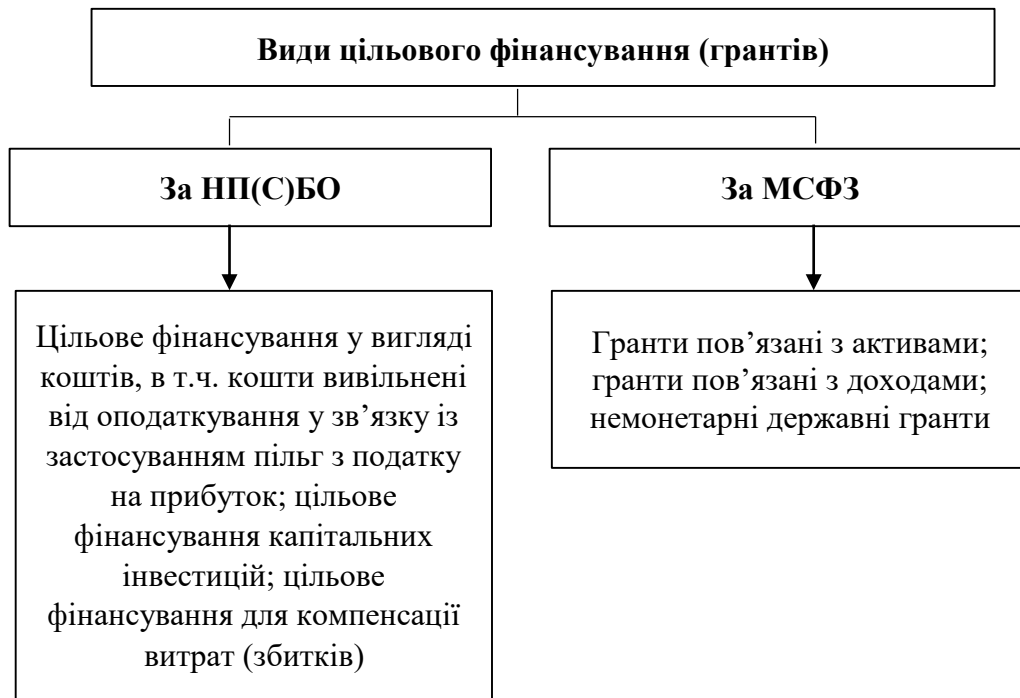

Рис. 1.1. Види цільового фінансування та грантів відповідно до національних та міжнародних стандартів

Джерело: сформовано автором на основі [42]

Розуміння виду цільового фінансування чи гранту впливає на їх відображення в бухгалтерському обліку та подальше визнання доходів від такого фінансування чи гранту у звітному періоді.

У МСФЗ гранти розглядаються як одна з форм державної підтримки, що спрямована на забезпечення підприємства ресурсами за умови виконання визначених вимог. На відміну від національної практики, де застосовується поняття цільового фінансування у різних формах, міжнародні стандарти концентруються саме на державних грантах, незалежно від джерела їх надходження. МСБО 20 визначає гранти як допомогу, що надається з боку держави у формі передачі активів або погашення зобов'язань, якщо підприємство дотримується встановлених умов щодо діяльності або використання коштів.

Гранти, пов'язані з активами, спрямовуються на придбання, створення або модернізацію необоротних активів. Їхня сутність полягає в тому, що економічна вигода не визнається негайно, а розподіляється протягом строку корисного використання відповідного активу, що може здійснюватися або шляхом відображення гранту як доходів майбутніх періодів із поступовим включенням до доходів, або шляхом зменшення балансової вартості активу, що впливає на амортизаційні відрахування. Такий підхід забезпечує відповідність доходів і витрат та унеможливорює завищення фінансового результату в момент отримання фінансування.

Гранти, пов'язані з доходами, спрямовані на компенсацію поточних витрат або підтримку операційної діяльності. Вони визнаються у звітному періоді, в якому підприємство понесло відповідні витрати, або подаються як зменшення таких витрат, що відображає їхню економічну природу як джерела покриття витрат, а не як самостійного доходу безумовного характеру. Важливим є те, що стандарт вимагає наявності обґрунтованої впевненості не лише у виконанні умов, але й у факті отримання гранту, що запобігає передчасному визнанню доходів.

Немонетарні державні гранти у розумінні МСБО 20 трактуються як форма державної підтримки, що надається підприємству не у грошовій формі, а у вигляді матеріальних активів, таких як земельні ділянки, будівлі, обладнання або інші ресурси, передані безоплатно чи на пільгових умовах. Економічна сутність

таких грантів полягає у збільшенні контрольованих підприємством ресурсів без відповідного відтоку коштів, що формує потенціал для отримання майбутніх економічних вигід. Відповідно до вимог стандарту, первісне визнання немонетарних грантів здійснюється за справедливою вартістю активу, якщо її можна достовірно визначити; у протилежному випадку використовується номінальна оцінка, яка має символічний характер і застосовується лише за відсутності можливості визначення реальної вартості.

Визнання в обліку немонетарних грантів має свої особливості залежно від об'єкту, що був отриманий як державний грант.

В національних стандартах є схожі операції за сутністю, зокрема – це безоплатне отримання необоротних активів (у випадках надання таких активів для певних цілей), що відображається у складі капіталу підприємства, а дохід визнається пропорційно до нарахованої амортизації протягом строку корисного використання такого активу.

В контексті МСФЗ підхід до відображення грантів, немонетарних в тому числі, можливий шляхом використання двох методів – методу капіталу та методу доходу. Метод капіталу є альтернативним способом відображення державних грантів, який протиставляється методу доходу. Його застосування ґрунтується на тому, що державна підтримка розглядається як складова капіталу підприємства, а не як джерело поточного доходу.

Згідно зі стандартом, метод капіталу передбачає відображення гранту у складі власного капіталу без подальшого визнання його доходом у звіті про прибутки та збитки. Такий підхід використовується значно рідше, оскільки МСБО 20 надає перевагу методу доходу, однак не забороняє використання методу капіталу, якщо він більш достовірно відображає економічну сутність операції. Тоді як метод доходу полягає у визнанні суми гранту (чи цінності від нього) у прибутку або збитку за звітний період.

Якщо немонетарний актив, що був отриманий як цільове фінансування чи грант підлягає амортизації, то складнощів із визнання доходу не виникатиме. Однак, у випадку отримання немонетарного державного гранту у вигляді активу,

який не підлягає амортизації, наприклад земельної ділянки, порядок визнання доходу за МСБО 20 має певні особливості. Оскільки такий актив не генерує амортизаційних витрат, стандарт передбачає, що пов'язаний дохід не розподіляється протягом строку використання, а визнається залежно від умов надання гранту. За методом доходу такий грант відображатиметься наступним чином.

Якщо грант не містить обмежень щодо використання активу або не встановлює вимог, виконання яких потребуватиме майбутніх витрат, дохід визнається одразу після отримання контролю над активом. Такий підхід відображає економічну суть операції, оскільки підприємство отримує вигоду у вигляді збільшення ресурсів без необхідності їх подальшого відшкодування.

У разі, коли грант пов'язаний із виконанням певних умов, наприклад, використання земельної ділянки для визначеної діяльності протягом встановленого періоду, дохід визнається поступово, пропорційно виконанню цих умов. Якщо грант надання землі супроводжується зобов'язанням здійснити капітальні інвестиції (наприклад, звести виробничу будівлю), дохід визнається протягом періоду понесення відповідних витрат. Таким чином забезпечується дотримання принципу відповідності та уникнення штучного завищення фінансового результату в одному звітному періоді.

За методом капіталу вартість такої ділянки підлягає відображенню у складі капіталу підприємства без визнання будь-якого доходу, зокрема наявні наступні особливості:

- актив визнається за справедливою або номінальною вартістю;
- грант не формує відстрочений дохід і не розподіляється у часі;
- ефект від отримання підтримки відображається у капіталі, без впливу на фінансовий результат.

Разом із тим, застосування методу капіталу має важливі наслідки для розкриття у звітності, оскільки підприємство повинно:

- обґрунтувати причини вибору такого підходу;
- розкрити характер гранту, його умови та вплив на фінансовий стан;

– забезпечити порівнянність звітності між періодами.

Таким чином, метод капіталу виступає інструментом, який дозволяє відобразити державну підтримку як фактор зміцнення фінансової стійкості підприємства, а не як джерело поточного доходу. Його застосування є доцільним у випадках, коли підприємство отримує активи довгострокового характеру без вимог, що потребують понесення майбутніх витрат, та коли ключовим є відображення впливу гранту на структуру власного капіталу.

Також, сутність державних грантів у контексті МСФЗ зустрічається і щодо окремої галузі діяльності, зокрема у сільському господарстві. Відповідно до МСБО 41 «Сільське господарство» гранти поділяють на умовні (ті, що вимагають виконання або невиконання певних дій) та безумовні (ті, що не вимагають будь-яких дій з боку суб'єкта господарювання).

Нормативне розмежування застосування МСБО 41 «Сільське господарство» та МСБО 20 «Облік державних грантів» базується на принципах оцінки біологічних активів та характері умов, пов'язаних із наданням державної підтримки. Відповідно до МСБО 41, державні гранти підлягають спеціальному порядку визнання лише у випадку, коли вони стосуються біологічних активів, оцінених за справедливою вартістю мінус витрати на продаж. Стандарт прямо визначає, що «безумовний державний грант, пов'язаний з біологічним активом, оціненим за його справедливою вартістю мінус витрати на продаж, слід визнавати у прибутку або збитку тоді і лише тоді, коли кошти державного гранту можна отримати» [28]. Таким чином, дохід визнається не впродовж строку використання активу, а у момент виникнення права на отримання економічної вигоди, що відображає основу моделі справедливої вартості, яка вже включає зміни у вартості біологічних активів до фінансового результату.

У разі умовних грантів, МСБО 41 визначає інший підхід, зокрема «державний грант... слід визнавати у прибутку або збитку тоді і лише тоді, коли умови надання державного гранту виконані» [28]. При цьому умови можуть бути як діяльнісними, так і часовими, коли грант вимагає здійснення діяльності у певній місцевості протягом визначеного періоду [28]. Визнання доходу можливе

лише після завершення строку або пропорційно часу, якщо умови це дозволяють. Такий механізм узгоджується з принципом обачності та запобігає передчасному відображенню доходів.

Ключовим є положення п.38 МСБО 41, яке прямо встановлює межі його застосування: «МСБО 20 застосовується лише до державних грантів, пов'язаних з біологічним активом, оціненим за його собівартістю мінус уся накопичена амортизація та всі накопичені збитки від зменшення корисності» [28]. Отже, у випадках, коли біологічний актив не оцінюється за справедливою вартістю, а використовується модель собівартості (наприклад, для племінних тварин чи багаторічних насаджень, що не досягли біологічної зрілості), порядок обліку державних грантів повністю підпорядковується нормам МСБО 20, що передбачає визнання грантів як доходу майбутніх періодів із систематичним включенням у прибуток або зменшення балансової вартості відповідного активу.

Отже, проведені дослідження дозволяють сформулювати висновок, що цільове фінансування є тим об'єктом бухгалтерського обліку, що немає визначеної сутності на нормативному рівні, що вимагає більш чіткішого формування підходів до організації його обліку на підприємстві. Зокрема, через визначення переліку операцій, що можуть визнаватися цільовим фінансуванням на підприємстві, порядку визнання доходів та розкриття інформації у звітності.

В розумінні МСФЗ цільове фінансування можна ототожнити з поняттям державний грант, що має подібну економічну сутність. Однак, міжнародний стандарт має значну ширшу методичну основу, що дозволяє організувати облік грантів з дотриманням усіх принципів бухгалтерського обліку, що надає значно більше переваг у порівнянні з національними стандартами. Також, особливістю міжнародних стандартів є те, що окремо визначаються особливості визнання грантів у сільському господарстві, що робить звітність таких підприємств більш прозорою та відкритою для розуміння. В національних стандартах така норма взагалі є відсутньою, що є негативним в контексті формування звітності агропідприємств, які є ваговою складовою економіки України в цілому. Тому вважаємо, необхідним здійснювати удосконалення нормативного регулювання

обліку цільового фінансування за національними стандартами з врахуванням вимог МСФЗ, що підвищить рівень гармонізації, а також дозволить покращити якість фінансової інформації у фінансових звітах.

1.2. Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку операцій з цільовим фінансуванням

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку операцій з цільовим фінансуванням в Україні ґрунтується на поєднанні національних положень та міжнародних стандартів, що забезпечує як відповідність внутрішнім законодавчим вимогам, так і гармонізацію зі світовою практикою фінансової звітності. Даний комплекс регуляторних актів визначає не лише методологічні підходи до визнання, оцінки та відображення цільових надходжень у бухгалтерському обліку, але й формує концептуальні засади прозорості, підзвітності та контролю за використанням державних ресурсів та інших форм фінансової підтримки. Актуальність даного питання зростає в умовах розширення програм державних грантів, субсидій, бюджетних трансфертів, а також залучення зовнішнього фінансування від міжнародних організацій, що вимагає чіткого нормативного забезпечення у сфері обліку та звітності.

Як розглядалося вище цільове фінансування може надходити на підприємство з різних джерел за походженням – як державних так і недержавних. Надання державної цільової допомоги у правовому полі регулюється Законом України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [40]. У розумінні даного закону під державною допомогою розуміють – підтримку у будь-якій формі суб'єктів господарювання за рахунок ресурсів держави чи місцевих ресурсів, що спотворює або загрожує спотворенням економічної конкуренції, створюючи переваги для виробництва окремих видів товарів чи провадження окремих видів господарської діяльності [40].

Даний закон встановлює правові засади надання, використання та моніторингу державної підтримки. Його центральна роль полягає в забезпеченні

прозорості механізмів фінансування та запобіганні порушенням конкуренції, що є ключовим для узгодження економічної політики України з вимогами Європейського Союзу. Закон визначає поняття державної допомоги, порядок її узгодження з Антимонопольним комітетом України, а також критерії допустимості підтримки. У контексті бухгалтерського обліку цей нормативний акт формує правову основу для ідентифікації операцій як цільового фінансування, оскільки лише підтверджені та належним чином зареєстровані форми допомоги можуть бути відображені у звітності відповідно до вимог стандартів.

Стаття 4 Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» визначає такі її форми [40]:

- надання субсидій та грантів;
- надання дотацій;
- надання податкових пільг, відстрочення або розстрочення сплати податків, зборів чи інших обов'язкових платежів;
- списання боргів, включно із заборгованістю за надані державні послуги, списання штрафних санкцій, компенсація збитків суб'єктам господарювання;
- надання гарантій, кредитів на пільгових умовах, обслуговування кредитів за пільговими тарифами;
- зменшення фінансових зобов'язань суб'єктів господарювання перед фондами загальнообов'язкового державного соціального страхування;
- надання, прямо чи опосередковано, суб'єктам господарювання товарів чи послуг за цінами нижче ринкових або придбання товарів чи послуг суб'єктів господарювання за цінами, вище ринкових;
- продаж державного майна за цінами, нижче ринкових;
- збільшення державної частки в статутному капіталі суб'єктів господарювання або збільшення вартості державної частки на умовах, неприйнятних для приватних інвесторів.

Отже, помічаємо, що різноманітність форм державної підтримки, що може визнаватися суб'єктом господарювання в бухгалтерському обліку є доволі різноманітною, що ще раз підкреслює важливість ефективної його організації щодо досліджуваного об'єкта.

Основним документом, що визначає загальні положення ведення обліку і його організації є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [39], який визначає фундаментальні принципи ведення обліку, які поширюються на всі операції, включаючи отримання та використання цільового фінансування. Серед ключових положень закону слід виділити принцип обачності, відповідності доходів і витрат, пріоритету змісту над формою та повного розкриття інформації. Саме ці принципи визначають, що цільові кошти не можуть визнаватися доходом до моменту виконання умов їх надання, оскільки передчасне відображення доходів призводить до викривлення результатів діяльності.

Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [41] визначає структуру, елементи та зміст фінансових звітів, що безпосередньо впливає на порядок подання інформації щодо цільового фінансування.

Тоді як НП(С)БО 15 «Дохід» встановлює методологічні засади визнання доходів від цільового фінансування в національній системі обліку. Згідно зі стандартом: «цільове фінансування не визнається доходом доти, поки не існує підтвердження того, що воно буде отримане та підприємство виконає умови щодо такого фінансування» [42]. Також стандарт визначає порядок визнання доходів від цільового фінансування для фінансування капітальних інвестицій та відшкодування витрат (збитків).

Для суб'єктів господарювання, що здійснюють ведення обліку за міжнародними стандартами, то нормативна база є дещо ширшою. Перш за все, формування пакету звітності та розкриття основних суттєвих статей звітності регулює МСБО 1 «Подання фінансових звітів» [25]. Стандарт зобов'язує підприємства у примітках наводити характер, обсяг, умови, невикористані

залишки та вплив операцій на фінансовий стан і результати діяльності. Однак, особлива увага приділяється суттєвості, порівнянності та зрозумілості розкриття, що забезпечує можливість користувачам звітності адекватно оцінювати необхідні для них параметри. У контексті грантів це може реалізовуватися через розкриття інформації про їх суми та будь-які умови та зобов'язання, що виникають разом із ними, а також суми доходу, що були визнані у звітному періоді.

Основним же стандартом, що визначає методологію є МСБО 20 «Облік державних грантів та розкриття інформації про державну допомогу» [26]. Стандарт визначає умови визнання державних грантів, їх класифікацію та порядок подання інформації у фінансовій звітності залежно від виду гранту (гранти, пов'язані з активами чи гранти, пов'язані з доходами). Також, важливим аспектом є вимога розкривати у звітності інформацію про характер державної допомоги, невикористані суми та умови її надання.

Специфіка обліку цільового фінансування (грантів) в галузі сільського господарства визначається положеннями МСБО 41 «Сільське господарство» [28]. У контексті державних грантів МСБО 41 встановлює, критерії визнання грантів, пов'язаних із біологічними активами, що оцінюються за справедливою вартістю за мінусом витрат на продаж. Також стандарт визначає види державних сільськогосподарських грантів – умовні та безумовні і відповідно порядок визнання доходів від них.

У межах регулювання обліку цільового фінансування важливою складовою є трактування умовних зобов'язань та умовних активів згідно з МСБО 37 «Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи» [27], оскільки грантова підтримка нерідко супроводжується невизначеністю щодо майбутніх економічних наслідків. Згідно зі стандартом, умовне зобов'язання виникає у випадках, коли існує потенційний обов'язок повернення отриманих коштів, але на звітну дату відсутні достатні підстави для визнання забезпечення. Така ситуація характерна для грантів, умови яких ще не порушено, проте існує ризик їх невиконання, наприклад, при затримці реалізації інвестиційного проєкту або

ймовірності недотримання вимог щодо створення робочих місць чи збереження певного рівня виробництва. У цьому випадку підприємство не визнає зобов'язання у балансі, але зобов'язане розкривати інформацію у примітках до фінансової звітності, зазначаючи характер невизначеності, можливі фінансові наслідки та фактори, що можуть вплинути на майбутнє виконання зобов'язань. Такий підхід забезпечує дотримання принципу обачності та запобігає завищенню фінансової стійкості підприємства.

Водночас МСБО 37 визначає й поняття умовного активу, що є потенційним правом на отримання економічних вигід, яке може виникнути внаслідок майбутніх подій, що не залежать повністю від підприємства. У контексті державних грантів умовні активи мають місце тоді, коли підприємство подало заявку на фінансування або виконує вимоги грантової програми, проте право на отримання коштів ще не підтверджено відповідним рішенням грантодавця. Хоча такі активи не визнаються у фінансовій звітності, за стандартом допускається їх розкриття у примітках у разі, якщо ймовірність надходження економічних вигід є високою та має суттєве значення для користувачів звітності. При цьому доходи від грантів можуть бути визнані лише тоді, коли невизначеність усунена, тобто після юридичного підтвердження права на отримання фінансування та наявності підтвердженого контролю над ресурсами.

Таким чином, застосування підходів МСБО 37 у сфері обліку цільового фінансування дозволяє відобразити повний спектр потенційних наслідків, пов'язаних із грантовими програмами, включаючи ризики повернення коштів і можливі майбутні вигоди, які ще не набули остаточного характеру. Взаємозв'язок між МСБО 20 та МСБО 37 забезпечує методологічну узгодженість: перший стандарт регламентує порядок визнання доходів та активів у разі отримання грантів, тоді як другий визначає механізм відображення невизначеностей та умов, що впливають на фінансові результати підприємства. Такий підхід сприяє формуванню достовірної, повної та прозорої фінансової інформації, що відповідає потребам внутрішніх і зовнішніх користувачів та

підвищує якість прийняття управлінських рішень у сфері використання цільового фінансування.

Отже, національні стандарти формують значно вужчу методичну базу, а ніж міжнародні. Хоча вони і мають певні спільні риси, але відмінностей все ж значно більше і вони полягають у банальній відсутності певних принципів та норм. У табл. 1.2 здійснено порівняльний аналіз основних положень НП(С)БО 15 та МСБО 20 щодо операцій з цільовим фінансуванням та грантами.

Таблиця 1.2

Порівняльний аналіз МСБО 20 та НП(С)БО 15

Порівняльний критерій	МСБО 20	НП(С)БО 15
1	2	3
<i>1. Визначення понять: «цільове фінансування», «грант», тощо</i>	Стандарт надає чіткий перелік визначень та понять для розуміння сутності об'єктів	У стандарті відсутній перелік визначень та понять для розуміння сутності аналізованих об'єктів
<i>2. Види грантів або цільового фінансування</i>	гранти, пов'язані з активами; гранти, пов'язані з доходами; немонетарні державні гранти	Цільове фінансування у вигляді коштів, в т.ч. кошти вивільнені від оподаткування у зв'язку із застосуванням пільг з податку на прибуток; цільове фінансування капітальних інвестицій; цільове фінансування для компенсації витрат (збитків)
<i>3. Умови визнання грантів, пов'язаних з активами</i>	визнається доходом протягом періоду корисного використання пропорційно сумі амортизації; можливе вирахування гранта при визначенні балансової вартості активу	визнається доходом протягом періоду корисного використання відповідних об'єктів інвестування пропорційно сумі нарахованої амортизації цих об'єктів
<i>4. Умови визнання грантів, пов'язаних з доходами</i>	визнається у прибутку або збитку на систематичній основі протягом періодів, у яких визнаються витрати, для компенсації яких грант наданий; можливе вирахування грантів при відображенні витрат	визнається доходом протягом періодів, у яких були зазначені витрати, пов'язані з виконанням умов цільового фінансування
<i>5. Визнання грантів як дебіторської заборгованості</i>	державний грант, що стає дебіторською заборгованістю як компенсація вже понесених витрат або негайної підтримки, визнається доходом у період виникнення дебіторської заборгованості	цільове фінансування для компенсації понесених витрат (збитків) або безумовної підтримки визнається дебіторською заборгованістю з одночасним визнанням доходу

Продовження таблиці 1.2

1	2	3
6. Подання інформації про гранти, пов'язані з активами	гранти відображаються у звіті про фінансовий стан як відстрочений дохід або шляхом зменшення балансової вартості активу; можливе застосування до немонетарних грантів	У стандарті не наводиться порядок розкриття інформації про цільове фінансування
7. Подання інформації про гранти, пов'язані з доходами	можуть відображатися як окремий кредит у звіті про сукупний дохід або шляхом зменшення відповідних витрат	У стандарті не наводиться порядок розкриття інформації про цільове фінансування
8. Оцінка грантів у немонетарній формі	гранти оцінюються за справедливою вартістю активу; альтернативно - за номінальною вартістю	У стандарті не наводиться порядок розкриття інформації про цільове фінансування
9. Розкриття інформації у примітках	обов'язкове розкриття: облікова політика; характер та обсяг грантів; невиконані умови та умовні зобов'язання	У стандарті не наводиться порядок розкриття інформації про цільове фінансування

Джерело: сформовано автором на основі [26, 42]

Отже, як видно з таблиці підходи МСБО 20 до розкриття інформації про гранти у звітності є значно ширшими та ґрунтовними, що сприяє формуванню достовірної та правдивої інформації у фінансових звітах, тоді як національне законодавство має доволі суттєві прогалини, що навпаки чинять негативний вплив на структуру та зміст фінансової інформації. Тому вважаємо, що національне законодавство у сфері обліку цільового фінансування потребує удосконалення у майбутньому.

Не важливим у питанні регулювання обліку цільового фінансування є облікова підприємства, яка розглядається як внутрішній рівень нормативно-правового регулювання, оскільки вона конкретизує та адаптує вимоги законодавства і стандартів до умов діяльності суб'єкта господарювання. Відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність», підприємство самостійно визначає облікову політику, обираючи допустимі методи оцінки, групування та відображення господарських операцій у межах чинних нормативних актів. У цьому контексті облікова політика

виконує функцію деталізації положень НП(С)БО та МСФЗ, встановлюючи порядок визнання, оцінювання, класифікації та розкриття інформації щодо отриманих грантів, субсидій та іншого цільового фінансування.

Зокрема, у межах облікової політики цільового фінансування підприємство може визначати:

- момент визнання доходу від цільового фінансування;
- спосіб віднесення сум цільового фінансування на доходи підприємства;
- порядок обліку немонетарних грантів та способи її оцінки;
- критерії класифікації отриманих коштів як поточних або відстрочених доходів;
- порядок розкриття інформації про цільове фінансування у звітності тощо.

Такі положення забезпечують послідовність і порівнюваність даних фінансової звітності, що узгоджується з вимогами стандартів (національних або міжнародних) щодо розкриття суттєвих облікових суджень та облікових політик.

Крім того, облікова політика за МСФЗ визначає порядок відображення невиконаних умов надання фінансування, можливих зобов'язань або повернення коштів, що визначено положеннями МСБО 37 щодо визнання умовних активів та зобов'язань.

Отже, облікова політика не лише регламентує внутрішні підходи до відображення цільового фінансування, але й слугує інструментом забезпечення відповідності обліку підприємства нормативним вимогам, зміцнюючи якість, прозорість та достовірність фінансової інформації для користувачів звітності.

Комплекс зазначених нормативно-правових актів формує багаторівневу систему регулювання операцій з цільовим фінансуванням, що поєднує правові, методологічні та інформаційні вимоги. Національні стандарти забезпечують мають значно вужчу методичну базу у порівнянні з МСФЗ та потребують удосконалення у майбутньому, а гармонізація положень цих актів сприятиме підвищенню прозорості використання наданих ресурсів, зміцненню довіри

інвесторів та забезпеченню ефективного управління фінансовими потоками на підприємствах різних форм власності та галузевої спеціалізації.

1.3. Анотований огляд наукової та періодичної літератури щодо вивчення основних проблем з теорії та практики бухгалтерського обліку цільового фінансування

Анотований огляд наукової та періодичної літератури є важливим аналітичним інструментом для поглибленого вивчення теоретичних засад і практичних аспектів бухгалтерського обліку цільового фінансування. Поглиблене опрацювання наукових джерел дозволяє з'ясувати наявні підходи до трактування економічної сутності цільового фінансування, виявити суперечності між національними та міжнародними стандартами, а також окреслити проблеми, пов'язані з практичним застосуванням облікових процедур. Особливої уваги потребують питання визнання та оцінки грантів, розмежування їх видів, подання інформації у примітках до фінансової звітності, а також вплив нормативних змін на методологію обліку. Водночас аналіз періодичних публікацій дає можливість відстежити сучасні тенденції, включаючи зміни у законодавстві, впровадження МСФЗ, цифровізацію облікових процесів і специфіку обліку цільового фінансування у неприбутковому секторі та аграрній сфері (табл. 1.3).

Таблиця 1.3

Анотований огляд наукової літератури щодо проблематики обліку цільового фінансування

Автор, джерело	Проблема, що піднімається
1	2
Тростянська К.М., Крижановська О.А., [56]	відсутність уніфікованих методичних підходів до обліку цільового фінансування в неприбуткових організаціях, що призводить до різної практики його відображення; наявність суперечностей між нормативно-правовими актами, які регулюють порядок визнання та використання цільових коштів; недостатня прозорість і контроль за цільовим використанням фінансування, що ускладнює формування достовірної облікової інформації; складність оцінки результативності діяльності неприбуткових організацій через відсутність єдиних критеріїв; недостатня адаптація міжнародних стандартів до національних умов, що обмежує можливості гармонізації обліку;

Продовження таблиці 1.3

1	2
Войтко В.В., Кудіна О.М., Серікова Т.М., [4]	Автори підкреслюють відсутність науково обґрунтованих методичних підходів до бухгалтерського обліку грантів у вітчизняній теорії та законодавстві, що зумовлює фрагментарність практики та невизначеність для підприємств. Суттєвою проблемою є нечіткість термінологічного апарату стосовно понять дотації, субсидії, трансфертів і грантів. У законодавстві ці категорії подані з різними змістовими акцентами, що не дозволяє однозначно визначати їх облікову природу та порядок відображення, що створює ризики неправильного визнання доходів та зобов'язань і ускладнює контроль за використанням коштів. Також проблемним є відображення грантових надходжень на рахунку 48, зокрема моменту визнання доходу, списання витрат та повернення невикористаних сум, що потребує деталізації і методичного забезпечення. Також, підкреслено недосконалість нормативного законодавства з регулювання обліку цільового фінансування та запропоновано структуру НП(С)БО «Цільове фінансування»;
Височан О.О., Майковець Д.О., [3]	Стаття присвячена дослідженню особливостей ведення бухгалтерського обліку цільового фінансування у небюджетних неприбуткових організаціях та окреслює системні проблеми, що ускладнюють їх облікову практику. Виявлено відсутність уніфікованих методичних стандартів, що призводить до використання методики комерційних підприємств, яка є непридатною для неприбуткового сектору. Додаткові труднощі зумовлені неоднозначністю трактування поняття цільового фінансування та відсутністю його офіційного визначення в законодавстві, що спричиняє різні підходи до визнання й відображення надходжень. Складність обліку цільових доходів пов'язується з необхідністю їх визнання за моментом понесення витрат, веденням детальної аналітики за проєктами та застосуванням рахунку 48 без належного нормативного регламенту. Окремо підкреслюється поява нових об'єктів обліку, таких як гуманітарна допомога, гранти та витрати на фандрайзинг, для яких не розроблено методичних рекомендацій, що знижує прозорість звітності;
Іваненко Л.В., [13]	відсутність ефективного контролю та моніторингу бюджетних потоків ускладнює прозоре управління і використання коштів державної підтримки; чинний порядок облікового відображення цільового фінансування створює методологічні суперечності (зокрема щодо визнання як доходу або як додаткового капіталу), що призводить до спотворення показників фінансового стану; різні концепції природи капіталу (фінансова чи предметно-речова) дають суттєво відмінні результати фінансового аналізу та коефіцієнтів стійкості; існує невідповідність між національними стандартами обліку і методиками аналізу фінансової стійкості, що потребує узгодження та удосконалення методики відображення цільового фінансування;
Чижевська Л.В., Осіпчук Д.С., [57]	на практиці виникають розбіжності між вимогами НП(С)БО 15 і МСБО 20 щодо моменту визнання доходу, що призводить до різних підходів у підприємств; відсутність деталізованих методичних рекомендацій призводить до помилок при розмежуванні цільових надходжень і звичайних доходів;

Продовження таблиці 1.3

1	2
Осіпчук Д.С., [33]	гармонізація національних та міжнародних стандартів є неповною, що спричиняє неузгодженості та суперечності; наявні методики обліку грантів, що пов'язані з біологічними активами не забезпечують повноти розкриття інформації відповідно до національних стандартів; використання рахунку 48 не відповідає специфіці аграрної діяльності та ускладнює формування звітності; неможливо визначити ступінь впливу держави на результати діяльності підприємства через недосконалість форм фінансової звітності, зокрема приміток до фінансової звітності;
Виговська Н.Г., Цисар О.В., [1]	існує невизначеність у теоретичному трактуванні понять «державна фінансова підтримка», «державна допомога», «грант», що ускладнює формування чіткої системи державної підтримки; нормативно-правове регулювання не повністю відображає всі необхідні критерії державної допомоги (наприклад, у законі відсутній критерій державного фінансового контролю); різні закони містять різні визначення гранту, що призводить до термінологічної фрагментарності та ускладнює уніфікацію практики надання грантових коштів;
Височан О.С., Височан О.О., Ясінська А.І., [2]	нечіткість і неоднозначність трактування поняття «цільове фінансування» у діяльності небюджетних неприбуткових організацій; відсутність єдиних критеріїв, за якими фінансування може визнаватися цільовим; ускладнення методології бухгалтерського обліку через необхідність чіткого розмежування цільових та нецільових ресурсів; неможливість повноцінного контролю за цільовим використанням коштів у межах чинної методології обліку; складність ведення обліку за рахунком 48 при наявності множинних проєктів та джерел фінансування; необхідність удосконалення системи субрахунків і аналітичного обліку для забезпечення прозорості та точності відображення цільового фінансування;
Лаговська О.А., Лоскоріх Г.Л., [22]	Наявність розбіжностей між міжнародними системами бухгалтерського обліку (IFRS та US GAAP), що ускладнює облік грантів у глобалізованому економічному середовищі; недостатня актуалізація стандарту IAS 20, що регулює облік грантів: він є застарілим, майже не оновлювався з 1984 року; високі вимоги до правильного відображення грантів у фінансовій звітності, що потребує професійного судження та знань міжнародних стандартів, створюючи додаткові бар'єри для бізнесу; наявність ризику помилок у визнанні, оцінці та відображенні грантів через складність умов їх отримання та різні способи обліку.
Садовська І.Б., Нагірська К.Є., [45]	нормативно-правове регулювання лише частково покриває обліково-аналітичне забезпечення грантів, особливо на етапі їх документування, відображення на рахунках, визнання, класифікації, оцінки і звітування за МСФЗ, НП(С)БО; відсутні єдині науково-практичні підходи до трактування операцій з грантовими коштами та узгодження економічного змісту з чинними нормами; існує неузгодженість між вимогами МСФЗ, НП(С)БО і програм донорів, що потребує обґрунтованого бухгалтерського судження; недостатньо розкрито в нормативних актах сутність категорій грантів і видів цільового фінансування, що спричиняє помилки та ризики в обліку і оподаткуванні;

Джерело: сформовано автором на основі досліджень авторів

Аналіз наукових джерел свідчить про наявність комплексних і системних проблем у сфері бухгалтерського обліку цільового фінансування як у прибутковому, так і неприбутковому секторах економіки. Ключовою проблемою, яку підкреслюють більшість авторів, є відсутність уніфікованих методичних підходів та чітких стандартів для визнання, класифікації, оцінки та відображення цільових коштів, що призводить до розбіжностей практики, застосуванні норм та формуванні інформації у фінансовій звітності.

Значна частина проблем пов'язана із термінологічною невизначеністю. Поняття «грант», «дотація», «субсидія», «державна допомога», «цільове фінансування» мають різні трактування в українському законодавстві та міжнародних стандартах, що унеможливорює єдину облікову інтерпретацію. Нечіткість термінів спричиняє ризики неправильного визнання доходів і зобов'язань, а також помилки у податковому обліку.

Суттєвою проблемою є недосконалість нормативно-правової бази, яка часто не відповідає потребам практики. Особливо це проявляється при роботі з рахунком 48 «Цільове фінансування та цільові надходження», де необхідність деталізованого аналітичного обліку, різноманітність джерел фінансування та відсутність методичних рекомендацій створюють складнощі у забезпеченні прозорості й контролю. Дослідники також вказують на розбіжності між НП(С)БО та МСФЗ, зокрема між НП(С)БО 15 і МСБО 20, що породжує різні підходи до визнання доходів та подання інформації.

Неприбутковий сектор має додаткові виклики: відсутність стандартів, адаптованих до специфіки їх діяльності, що змушує організації застосовувати методики, розроблені для комерційних підприємств, що спотворює результати їх діяльності та ускладнює оцінку ефективності. Поява нових об'єктів обліку та нових форматів грантів підсилює потребу у розробленні сучасних методичних рішень.

У міжнародному контексті науковці наголошують на застарілості стандартів, а також на серйозних відмінностях між системами IFRS та US GAAP, що створює бар'єри для глобальної уніфікації обліку грантів.

У цілому, огляд підтверджує, що облік цільового фінансування потребує комплексного реформування, яке має включати:

- гармонізацію національних і міжнародних стандартів;
- уніфікацію термінології;
- удосконалення методики застосування рахунку 48 «Цільове фінансування та цільові надходження»;
- розробку чітких методичних рекомендацій обліку цільового фінансування для неприбуткових організацій;
- оновлення облікових стандартів відповідно до сучасних економічних умов.

Таке реформування є необхідною умовою достовірного, порівнянного та прозорого відображення інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності підприємств та організацій.

Не менш важливим є дослідження проблематики обліку цільового фінансування з точки зору практики, яка є предметом досліджень у фахових періодичних виданнях (табл. 1.4).

Таблиця 1.4

**Анотований огляд періодичної літератури щодо проблематики обліку
цільового фінансування**

Автор, джерело	Проблема, що піднімається
1	2
Стаття «Отримуємо цільове фінансування», журнал «Податки & бухоблік», № 12, [49]	Стаття аналізує проблеми обліку цільового фінансування у неприбуткових організаціях: відсутність чіткого визначення терміну «цільове фінансування» в бухгалтерському законодавстві; невизначеність, чи всі кошти, отримані НПО, слід вважати цільовими надходженнями; питання визнання доходу згідно з НП(С)БО 15; складнощі обліку витрат через вибір рахунків залежно від плану рахунків і ведення аналітики;
Balance.ua, «Отримали кошти держпідтримки: бухоблік на прикладах», [36]	Стаття присвячена особливостям обліку державної підтримки (грантів, субсидій) як цільового фінансування. Розглядається невизначеність у визнанні доходу через відсутність чітких інструкцій у НП(С)БО 15; Наведені практичні приклади, зокрема компенсація відсотків по кредитах, вартість сільгосптехніки, насіння, будівництво та реконструкція; ризики та роль рахунку 48 як «транзитного» для контролю;

Продовження таблиці 1.4

1	2
«Державні гранти для бізнесу: як обліковувати й оподатковувати», журнал «Головбух Агро» №17, [46]	Розглядається сутність гранту як коштів на конкретну мету; порядок обліку та податкові аспекти. Розглянуто практичні приклади обліку гранту на придбання сировини, матеріалів та обладнання; податкові різниці та вплив грантів на оподатковуваний прибуток; порядок відображення грантів для платників єдиного податку третьої групи та наслідки порушення цільового використання;
Стаття «Отримали грант: як облікувати?», журнал «Податки & бухоблік» № 9, [20]	У статті аналізуються особливості бухгалтерського й податкового обліку державних грантів; як державні гранти (цільове фінансування) слід визнавати у бухгалтерському обліку згідно з НП(С)БО 15 та МСБО 20; як визнавати дохід від грантів, пов'язаних із минулими або майбутніми витратами; податкові наслідки грантів (зокрема, вплив на ПДВ);
Стаття «Державний грант для ФОП: як не допустити помилок в обліку», 7eminar, [9]	У статті розглядаються ключові моменти бухгалтерського й податкового обліку державного гранту, отриманого ФОП: строки виконання умов гранту; оподаткування гранту; обов'язок виконати умову створення нових робочих місць протягом 6 місяців, якщо грант було отримано;
Стаття «Облік грантів», Uteka.ua, [24]	Стаття розкриває підходи до обліку грантів як різновидів цільового фінансування згідно з П(С)БО 15 та Інструкцією № 291, зокрема їх класифікацію та відображення на рахунку 48. Описано порядок визнання доходу залежно від виду гранту: для капітальних трансфертів через рахунок 69 і поступове списання, для компенсацій витрат одночасно з виникненням відповідних зобов'язань або витрат. Також наведено податкові аспекти та приклади бухгалтерських проведення для різних типів грантів.

Джерело: сформовано автором на основі досліджень

Аналіз фахових публікацій показує, що проблематика обліку цільового фінансування залишається однією з найбільш дискусійних у бухгалтерській практиці України. Усі опрацьовані джерела підкреслюють ключову методологічну проблему – відсутність чіткого та однозначного визначення терміну «цільове фінансування» в національних стандартах, що спричиняє різні підходи до класифікації та відображення таких операцій на підприємствах. Значна увага приділяється також неврегульованості моменту визнання доходу, адже НП(С)БО 15 містить лише загальні принципи, тоді як практичні ситуації (компенсація витрат, придбання активів, капітальні трансферти) потребують більш деталізованих рекомендацій. У статтях наголошується на складнощах ведення аналітичного обліку, зокрема виборі відповідних субрахунків,

відображенні виконання умов гранту, контролі залишків та розмежуванні коштів за видами підтримки.

Окремим блоком виділяються податкові аспекти, де підкреслюється неоднозначність застосування норм Податкового кодексу: гранти не є об'єктом ПДВ, але витрати за грантові кошти формують податковий кредит; також звертається увага на різниці з податку на прибуток і специфіку обліку ФОП. У публікаціях спільною є думка про відсутність узгодженості між бухгалтерськими і податковими правилами, що ускладнює практичне застосування норм та створює ризики помилок.

У цілому огляд показує, що існуюча нормативно-методична база є фрагментарною, а більшість практичних питань бухгалтери вимушені вирішувати за аналогією або шляхом використання міжнародних норм, насамперед МСБО 20. Це створює потребу в подальшому удосконаленні національного регулювання, деталізації стандартів та розробці офіційних методичних рекомендацій, що забезпечили б єдність підходів до обліку цільового фінансування в Україні.

Висновки до розділу 1

Досліджуючи економічну сутність цільового фінансування встановлено, що його ключовою ознакою є цільовий характер та умовність використання, що визначає особливості їх відображення у фінансовій звітності. Проаналізовані підходи науковців засвідчили еволюцію розуміння поняття – від бюджетного трактування до багатофункціональної економічної категорії. Доведено, що НП(С)БО регламентують лише порядок визнання доходів, не надаючи визначення поняття «цільове фінансування», що формує методичні складнощі в практиці обліку з розуміння сутності даного об'єкту. На відміну від національних стандартів, МСБО 20 розглядає надає визначення державного гранту та деталізує порядок їх визнання. Визначено суттєві відмінності у методичних підходах національних та міжнародних стандартів, однак

встановлено. Узагальнюючи дослідження було виділено ключові ознаки, функції та класифікаційні характеристики цільового фінансування.

Нормативно-правове регулювання бухгалтерського обліку цільового фінансування в Україні ґрунтується як в контексті національних стандартів так і міжнародних, що забезпечує прозорість і порівнянність фінансової інформації. Національні стандарти приділяють основну увагу моменту визнання доходу та загальним принципам обліку, однак не охоплюють усі аспекти, які врегульовані МСФЗ. Міжнародні стандарти, зокрема МСБО 20, МСБО 37 та МСБО 41, встановлюють більш деталізовані правила класифікації, оцінки, визнання й розкриття інформації щодо грантів і пов'язаних з грантами умовних зобов'язань. Застосування цих норм забезпечує повніше відображення ризиків, умов та економічного змісту таких операцій в порівнянні з досить вузькими вимогами НП(С)БО. Проведений порівняльний аналіз підтвердив, що міжнародна методична база є суттєво ширшою та глибшою, ніж національна, що зумовлює потребу в гармонізації українських стандартів з вимогами МСФЗ для підвищення якості обліку цільового фінансування.

Анотований огляд наукової та періодичної літератури засвідчив наявність системних проблем у сфері бухгалтерського обліку цільового фінансування, пов'язаних як із методологією, так і з нормативним забезпеченням. Найбільші труднощі виникають через відсутність єдиного підходу до визнання, класифікації й оцінки грантів та інших цільових надходжень, що зумовлює значні розбіжності в практиці підприємств. Терміни, пов'язані з цільовим фінансуванням, трактуються неоднаково, що ускладнює правильне формування облікових показників та створює ризики помилок у звітності, а чинне нормативно-правове регулювання не забезпечує достатньої методичної основи. Існують суттєві розбіжності між вимогами національних стандартів і МСФЗ, що спричиняє неоднозначність у відображенні доходів. Загалом, дослідження підтверджує необхідність оновлення та гармонізації методологічних підходів до обліку цільового фінансування.

РОЗДІЛ 2. ОРГАНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА РОЗКРИТТЯ ІНФОРМАЦІЇ ПРО ЦІЛЬОВЕ ФІНАНСУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН»)

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства ТОВ СП «Нібулон»

ТОВ СП «Нібулон» є провідним українським сільськогосподарським підприємством, відомим виробником аграрної продукції, зернотрейдером та активним учасником національного аграрного ринку. Підприємство здобуло лідерські позиції у торгівлі сільськогосподарською продукцією завдяки застосуванню сучасного обладнання та технологій.

Компанія була заснована у грудні 1991 року як спільне українсько-угорсько-британське підприємство «Нібулон». На початковому етапі діяльності основним напрямом роботи було вирощування та реалізація гібридного насіння кукурудзи та соняшнику іноземної селекції на внутрішньому ринку України.

У 1998 році ССГП «Нібулон» отримало кредит у розмірі 5 млн доларів США від Міжнародного банку реконструкції та розвитку в межах програми «Проект розвитку експорту» [54]. Кошти кредиту разом із власними фінансовими ресурсами були спрямовані на закупівлю імпортової сільськогосподарської техніки.

На початку 2003 року підприємство змінило свою організаційно-правову форму, перетворившись на товариство з обмеженою відповідальністю – ТОВ СП «Нібулон» [54].

ТОВ СП «Нібулон» станом на 2024 рік має 45 філій в 11 регіонах України [11], зокрема, основні філії компанії розташовані у Вінницькій, Житомирській, Миколаївській, Луганській, Донецькій, Запорізькій, Київській, Хмельницькій, Черкаській та Херсонській областях. У Додатку А наведена карта філій підприємства.

Мережа дочірніх підприємств, яка включає як внутрішні, так і міжнародні активи (рис. 2.1). Компанія володіє частками в низці вітчизняних юридичних осіб, серед яких ТОВ «АК «Врадіївський», ТОВ «Комодитиз груп», ТОВ «Врадіївське», ТОВ «Колосівський елеватор», а також створений у 2023 році для централізації цифрових напрямків ТОВ «НІБУЛОН ДІДЖИТАЛ». Окремо варто відзначити наявність частки в ТОВ «Старобільський елеватор», розташованому на тимчасово неконтрольованій території Луганської області, що обмежує оперативний вплив на цей актив. Міжнародна присутність підтримується через закордонні дочірні підприємства «NIBULON Trading B.V.» в Нідерландах та «NIBULON SA» в Швейцарії, що свідчить про інтеграцію в глобальні торгові ланцюги. Створення ТОВ «НІБУЛОН ДІДЖИТАЛ» демонструє стратегічний акцент на оптимізацію внутрішніх бізнес-процесів шляхом консолідації зусиль у сфері інформаційних технологій, автоматизації обліку та розвитку інфраструктури зв'язку.

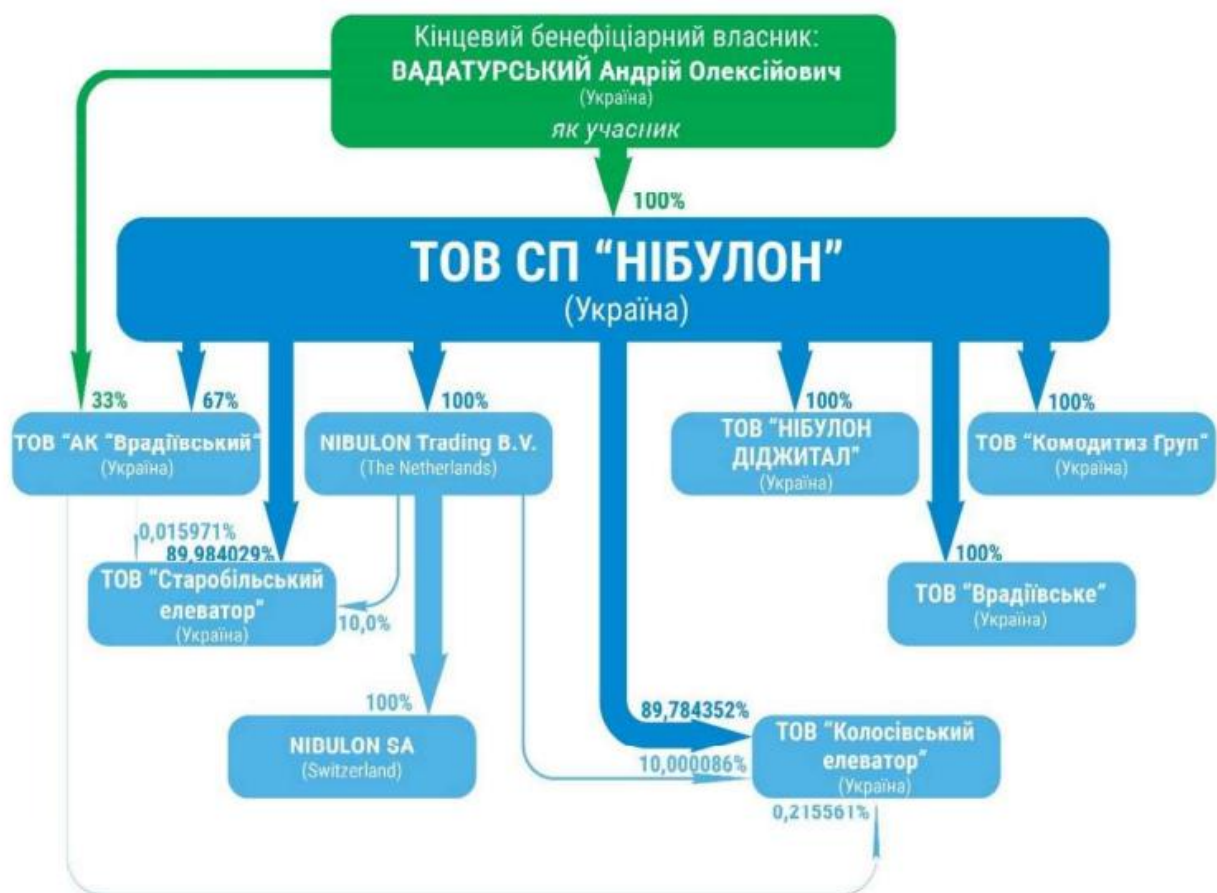

Рис. 2.1. Структура дочірніх підприємств ТОВ СП «Нібулон»

Джерело: [54]

Унаслідок впроваджених змін у жовтні 2023 року Товариство затвердило та здійснило державну реєстрацію нової редакції Статуту, що встановило чітку структуру корпоративного управління. Вищим органом управління визначено загальні збори учасників, які мають повноваження розглядати будь-які питання діяльності підприємства, включаючи визначення основних напрямків діяльності, встановлення цілей та мети, затвердження стратегій, внесення змін до Статуту та затвердження результатів діяльності товариства.

Колегіальним виконавчим органом підприємства є Рада директорів, до складу якої входять як виконавчі, так і невиконавчі директори. В межах своєї компетенції Рада директорів здійснює управління поточною діяльністю Товариства, а також функції нагляду, управління ризиками та контролю за діяльністю як самого Товариства, так і виконавчих членів Ради. Серед ключових питань, що належать до її компетенції, є організація виконання рішень Загальних зборів, подання звітів про діяльність Товариства та Ради директорів, а також затвердження результатів діяльності дочірніх підприємств, філій та представництв.

Генеральний директор, який одночасно є Головою Ради директорів, відповідає за організацію роботи цього колегіального органу. До його компетенції належить представлення інтересів Товариства перед державними органами, міжнародними організаціями та іншими юридичними та фізичними особами, а також організація роботи та керування діяльністю Товариства і його підрозділами, включаючи реалізацію стратегії. Організаційно-управлінську структуру ТОВ СП «Нібулон» зображено на рис. 2.2.

Що стосується організаційної структури виробничих підрозділів, то в рамках стратегії з оптимізації системи управління та підвищення економічної ефективності було проведено групування підрозділів сільськогосподарського напрямку в чотири географічні кластери: Кам'янець-Подільський, Миколаївський, Центральний та Черкаський (рис. 2.3) [54].

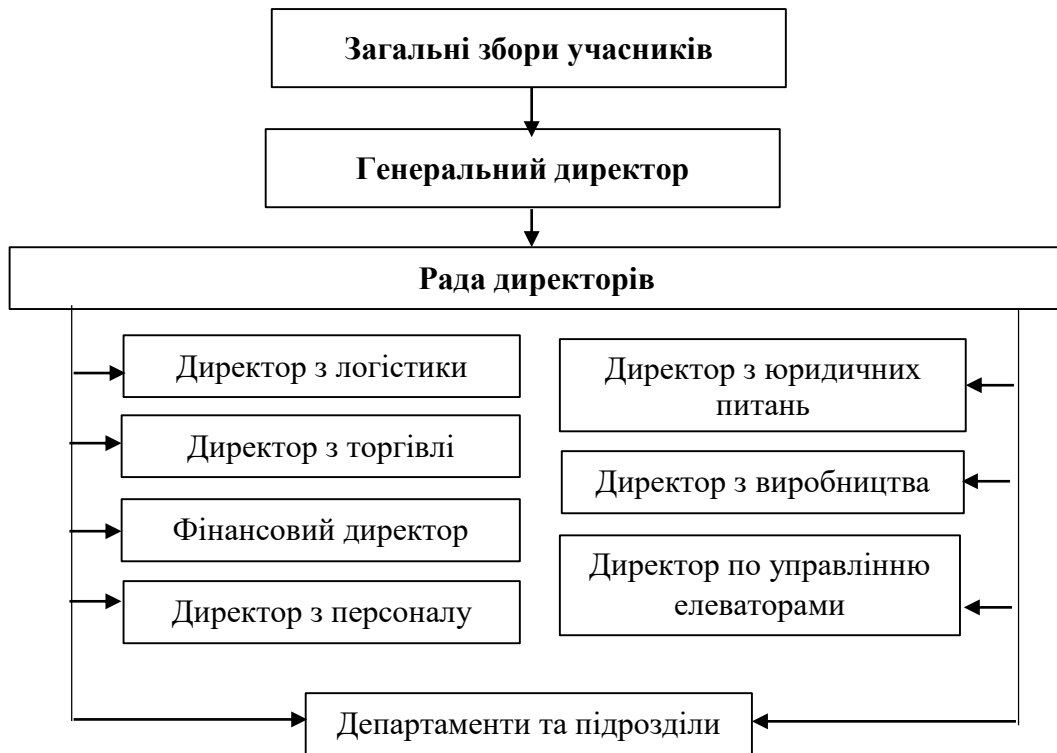

Рис. 2.2. Організаційно-управлінська структура ТОВ СП «Нібулон»

Джерело: сформовано автором

Аналогічний підхід було застосовано до елеваторних комплексів та річкових перевантажувальних терміналів, які згруповано в шість окремих груп за географічним принципом, серед яких Запорізька, Західна, Кременчуцька, Миколаївська, Полтавська та Черкаська. Філія «Бессарабська» зберегла статус самостійної одиниці через її ключову роль в експортних операціях компанії. Важливо зазначити, що процеси оптимізації не торкнулися тих виробничих філій та активів, що розташовані на тимчасово неконтрольованих територіях або до яких відсутній фізичний доступ, що свідчить про адаптивність управлінської стратегії в умовах зовнішніх обмежень.

З точки зору операційної діяльності, підприємство сформувало вертикально інтегровану структуру, що охоплює повний цикл від виробництва до логістики, відому як модель «від поля до судна». Ця модель забезпечує повний контроль над якістю та кількістю продукції і орієнтована на досягнення економічної ефективності при дотриманні екологічних та соціальних стандартів. Основними напрямками діяльності залишаються оптова торгівля сільськогосподарською продукцією на внутрішньому та зовнішніх ринках,

виробництво в галузі рослинництва і тваринництва, а також надання складських та транспортних логістичних послуг через власну мережу елеваторів, терміналів і транспортних засобів, включаючи річковий флот, автомобільний та залізничний транспорт.

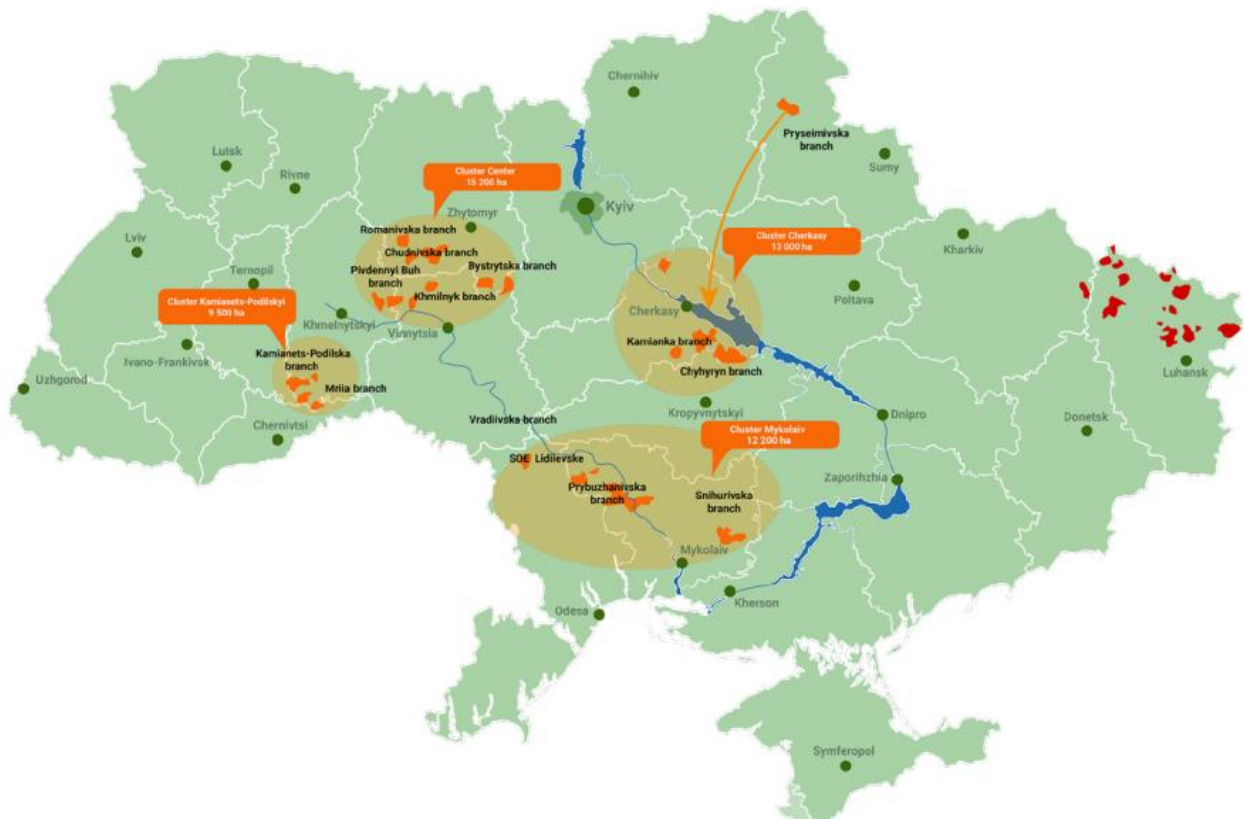

Рис. 2.3. Карта активів ТОВ СП «Нібулон» із позначенням земельних кластерів

Джерело: [11]

Однак з початком повномасштабної військової агресії з боку Російської Федерації операційні процеси зазнали серйозних порушень, зокрема компанія втратила 68 % своїх активів [11]. Ключові логістичні активи, такі як річкові термінали та можливості експорту через порт Миколаєва, були практично паралізовані через блокування судноплавства по Дніпру та в Чорному морі. У 2023 році компанія була змушена адаптуватися, використовуючи альтернативні маршрути, зокрема власні потужності в Ізмаїлі, чорноморські порти в рамках «зернового коридору», а згодом і «гуманітарного коридору». Головними факторами, що стримували експорт, залишалися неможливість використання ключових власних терміналів у Миколаєві, блокування значної частини

річкового флоту, зниження ефективності річкових терміналів через окупацію берегової лінії та наслідки підриву Каховської ГЕС, а також постійні обстріли інфраструктури.

Незважаючи на це, підприємство продемонструвало здатність до оперативного реагування та розвитку в умовах кризи. Заходи зі збільшення власного флоту на 8 одиниць для перевезень між Ізмаїлом і румунським портом Констанца, співпраця з USAID щодо отримання лабораторного обладнання, вагових комплексів і вагонів, а також запуск програми оновлення автопарку сприяли підвищенню економічної ефективності логістики та зростанню обсягів перевезень, що дозволило товариству сформулювати обґрунтовані прогнози щодо майбутньої діяльності. Прогрес у реструктуризації кредитної заборгованості та потенційне залучення нового фінансування підкріплюють впевненість керівництва у подальшій безперервній діяльності та стійкості компанії в довгостроковій перспективі.

Вплив військової агресії Російської Федерації на майновий комплекс ТОВ СП «НІБУЛОН» виявився значущим, оскільки частина активів опинилася на тимчасово непідконтрольних уряду України територіях або в зоні активних бойових дій. До таких активів належать виробничі підрозділи та елеваторні комплекси у Луганській області, річкові перевантажувальні термінали в Херсонській та Запорізькій областях, а також низка філій, доступ до яких обмежений через бойові дії. Наслідком цього стала втрата контролю над дев'ятьма одиницями флоту із загального складу, що включає баржі, буксири та спеціалізоване обладнання. Сума прямих втрат у зв'язку з цим оцінюється в 181,8 млн гривень. Крім того, через неможливість оцінити стан цих активів керівництвом товариства було прийнято рішення про їхнє знецінення.

Проте, незважаючи на втрати, підприємство активно вживає заходів щодо відновлення корисності активів, що перебувають на підконтрольних територіях. Зокрема, було демонтовано та переміщено частину електричного обладнання з філії «Козацька», що дозволило поновити контроль над основними засобами на суму майже 248,6 тис. гривень [11]. Після деокупації філії «Снігурівська» було

проведено комплексне обстеження та розмінування території, що дало змогу відновити використання необоротних активів на суму близько 36,5 млн гривень [11]. Важливу роль у цих процесах відіграв власний відділ розмінування, укомплектований фахівцями та обладнаний завдяки міжнародній підтримці.

Що стосується судноплавної компанії, то з 83 одиниць флоту 74 знаходяться на підконтрольних територіях, але лише частина з них задіяна в операційній діяльності через блокування морських та річкових шляхів. Протягом 2023 року вдалося вивести з Миколаєва 16 одиниць флоту, з яких 14 використовувалися в операційній діяльності, а решта перебували в ремонті. Однак через обмеження судноплавства Дніпром та Південним Бугом значна частина флоту залишається неактивною, що впливає на загальну ефективність логістичної системи.

Елеваторні комплекси та річкові термінали, розташовані на підконтрольних територіях, продовжують функціонувати, але не на повну потужність через логістичні обмеження. Руйнація Каховської ГЕС значно ускладнила судноплавство Дніпром, що змусило підприємство адаптувати роботу терміналів для відвантаження зерна на автомобільний та залізничний транспорт. Незважаючи на це, балансова вартість цих активів залишається високою, що свідчить про їхній стратегічний потенціал у майбутньому. Загалом, впроваджені адаптаційні заходи дозволяють товариству підтримувати операційну діяльність і готуватися до відновлення повноцінного функціонування після закінчення бойових дій.

Разом із тим ТОВ СП «Нібулон» здійснює діяльність у сфері розмінування території України, що постраждали внаслідок війни. Зокрема, за звітний період було розміновано 5000 гектарів землі, що знову можуть використовуватися у діяльності [54].

Для комплексної оцінки фінансового стану ТОВ СП «Нібулон» здійснено порівняльний аналіз основних фінансових показників за період 2022–2024 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1

Аналіз основних показників ТОВ СП «Нібулон»

Показники	Роки			Відхилення			
				2024 до 2023		2023 до 2022	
	2024	2023	2022	абс., грн	Віднос, %	абс., грн	Віднос, %
Дохід	20263013000	22901411000	15181308000	-2638398000	-11,52	7720103000	50,85
Чистий прибуток	-646381000	-1612360000	-10174640000	965979000	-59,91	8562280000	-84,15
Активи	26468443000	25642347000	28289681000	826096000	3,22	-2647334000	-9,36
Зобов'язання	18375092000	22196092000	22691306000	-3821000000	-17,21	-495214000	-2,18
Середня зарплата до оподаткування	34549	24890	16280	9659	38,81	8610	52,89
Кількість працівників	2842	3722	4058	-880	-23,64	-336	-8,28

Джерело: сформовано автором на основі [53]

Аналіз показує, що доходи компанії у 2024 році знизилися на 11,52 % порівняно з 2023 роком, що свідчить про вплив зовнішніх економічних чинників на діяльність підприємства. При цьому чистий прибуток зменшився майже на 60 %, що вказує на збільшення витрат та негативний вплив збитків минулих періодів, які пов'язані із воєнним станом. У 2023 році, навпаки, доходи зросли на 50,85 % у порівнянні з 2022 роком, однак чистий прибуток знизився на 84,15 %, що свідчить про значні витрати у попередньому періоді.

Що стосується структури балансу, активи підприємства у 2024 році збільшилися на 3,22 %, тоді як у 2023 році спостерігалось їх зменшення на 9,36 %, що може свідчити про відновлення інвестиційної активності підприємства та модернізацію виробничих потужностей. Зобов'язання знизилися на 17,21 % у 2024 році, що свідчить про часткове погашення боргів і покращення фінансової стійкості, тоді як у 2023 році спостерігалось лише незначне зменшення зобов'язань на 2,18 %.

Середня заробітна плата до оподаткування зросла на 38,81 % у 2024 році порівняно з попереднім роком, а у 2023 році спостерігався приріст на 52,89 %, що свідчить про політику компанії щодо підвищення мотивації працівників та підтримки конкурентоспроможності на ринку праці.

В цілому у 2024 році підприємство демонструє стабілізацію фінансового стану після значних коливань у 2023 році. Хоча доходи та прибуток знизилися, зменшення зобов'язань та зростання активів і середньої зарплати вказує на поліпшення внутрішньої фінансової дисципліни та відновлення інвестиційного потенціалу.

Також, ТОВ СП «НІБУЛОН» визначає ключові пріоритети у сфері ESG, інтегруючи екологічні, соціальні та управлінські аспекти у свою діяльність. У 2024 році компанія вперше провела інвентаризацію викидів парникових газів, за результатами якої загальні викиди за Scope 1 та 2 склали 61 337,79 т CO₂-еквівалента [11]. Встановлено намір продовжувати моніторинг та розробити дорожню карту щодо зменшення вуглецевого сліду. У сфері енергоефективності реалізуються заходи зі зниження споживання енергоресурсів, що з 2021 року сприяло зменшенню використання природного газу та електроенергії.

Заплановано встановлення сонячних електростанцій на 30 % елеваторних комплексів [11]. Обсяг забору води у 2024 році становив 254,638 млн м³, при цьому компанія ставить за мету знизити споживання води на один гектар на 5 % до 2030 року [11]. У 2024 році утворено 13 519,739 т відходів, з яких приблизно 86 % повторно використовується або утилізується; планується досягти рівня повторного використання 90 % до 2030 року [11]. Для збереження родючості ґрунтів впроваджуються сучасні агротехнології, зокрема Strip-Till та Mini-Till, сівозміни та точне землеробство, а також реалізуються програми зариблення водоєм.

Щодо соціальної складової, чисельність персоналу компанії залишається стабільною, при цьому дотримуються принципи прямих трудових відносин, гендерної рівності та інклюзії. У 2024 році навчання пройшли 3 459 співробітників [11]. Впроваджено систему управління охороною праці відповідно до стандарту ISO 45001, що дозволило досягти нульового показника виробничого травматизму (LTIFR = 0) [11]. Компанія активно взаємодіє з місцевими громадами, реалізує соціальні ініціативи та підтримує орендодавців земель, серед яких 58 % становлять жінки [11]. «НІБУЛОН» співпрацює з Всесвітньою продовольчою програмою ООН та впроваджує систему двонаправленої простежуваності продукції, що сприяє продовольчій безпеці.

У сфері корпоративного управління діють Кодекс етики, політика комплаєнсу та антикорупційна програма, а також функціонує «Лінія довіри» для анонімних звернень. Проводиться оцінка ризиків у ланцюзі постачання, включаючи ризик примусової праці, та перевірка контрагентів перед укладанням договорів. Група ідентифікувала ключові групи зацікавлених сторін та запровадила механізми взаємодії з ними.

Компанія визначила цілі сталого розвитку, узгоджені з Цілями сталого розвитку ООН, з термінами реалізації до 2030–2035 років. Серед них передбачено впровадження систем екологічного менеджменту (ISO 14001) та управління охороною праці (ISO 45001), перехід на відновлювані джерела енергії та «зелену» логістику, досягнення 90 % рівня повторного використання відходів,

підвищення прозорості звітності та інтеграцію ESG-показників у мотивацію керівництва. Перший звіт про сталий розвиток демонструє початок системної роботи компанії щодо інтеграції принципів ESG у її діяльність. У ньому представлено базові показники, що стануть основою для моніторингу прогресу в майбутньому. Група визнає наявні виклики та планує розширювати прозорість звітності, включаючи можливість зовнішньої верифікації у наступних звітних періодах.

Отже, незважаючи на суттєвий вплив військової агресії на активи та логістику, підприємство демонструє здатність до оперативного реагування та відновлення діяльності, що підтверджується адаптацією логістики, модернізацією автопарку, відновленням обладнання та забезпеченням продовольчої безпеки. Фінансовий аналіз за 2022–2024 роки показує, що компанія стабілізує доходи та активи після значних коливань, зменшує зобов'язання та підвищує середню заробітну плату, що свідчить про покращення фінансової стійкості та інвестиційного потенціалу. Паралельно ТОВ СП «Нібулон» активно інтегрує принципи ESG, реалізуючи заходи щодо скорочення викидів парникових газів, підвищення енергоефективності, оптимізації водокористування та управління відходами, забезпечення безпечних умов праці, підтримки місцевих громад та прозорого корпоративного управління.

2.2. Бухгалтерський облік цільового фінансування за національними та міжнародними стандартами

Цільове фінансування є одним із ключових інструментів підтримки діяльності підприємств і організацій, оскільки передбачає отримання коштів або інших ресурсів для реалізації конкретних проєктів чи заходів. Його правильне відображення в бухгалтерському обліку та коректне оподаткування забезпечують прозорість фінансової діяльності, дотримання законодавчих вимог і своєчасне виконання зобов'язань перед державою та донорами. Розуміння порядку визнання, використання та звітування за цільові кошти дозволяє

уникнути помилок, знизити ризики фінансових порушень і забезпечити ефективність їх використання.

Цільове фінансування та спеціальні надходження в економічній літературі описують як ресурси, отримані підприємством для реалізації визначених програм чи заходів. Це потребує ведення окремого обліку таких коштів та контролю за їх цільовим використанням. До джерел цільового фінансування можуть належати бюджетні та позабюджетні асигнування, внески юридичних і фізичних осіб, а також гуманітарна допомога. Отримані цільові ресурси підприємства можуть спрямовуватися на утримання соціальних установ, підготовку персоналу, проведення наукових досліджень, розвиток інновацій та інші визначені напрямки. Важливо, щоб такі кошти застосовувалися виключно за встановленим призначенням і відповідно до затверджених кошторисів.

Кошти цільового фінансування та спеціальні надходження утворюються виключно за рахунок зовнішніх джерел, наданих для конкретної мети. Якщо ці ресурси використовуються не за призначенням, відповідальні особи зобов'язані нести встановлену відповідальність, а самі кошти мають бути повернуті їхнім надавачам.

Відповідно до Інструкції про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій № 291 кошти цільового фінансування і цільових надходжень можуть надходити як субсидії, асигнування з бюджету та позабюджетних фондів, цільові внески фізичних та юридичних осіб тощо [52].

Облік та узагальнення інформації про наявність та рух коштів фінансування заходів цільового призначення (в тому числі отримана гуманітарна допомога) ведеться на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження». Кошти цільового призначення, отримані підприємством для фінансування певних заходів, відображаються за кредитом рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження», а суми, використані за певними напрямками, визнання їх доходом, а також повернення невикористаних сум

відображається за дебетом цього рахунку. Після набрання чинності Наказом № 664 рахунок 48 доповнено такими субрахунками [52]:

- 481 «Кошти, вивільнені від оподаткування». На цьому субрахунку підприємства мають вести облік коштів, вивільнених від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток, та їх використання на реалізацію заходів цільового призначення відповідно до законодавства;

- 482 «Кошти з бюджету та державних цільових фондів», його призначено для обліку коштів, отриманих з бюджету та державних цільових фондів, та їх використання;

- 483 «Гуманітарна допомога», тут здійснюється облік надходження та використання гуманітарної допомоги;

- 484 «Інші кошти цільового фінансування і цільових надходжень», його призначено для обліку надходження та використання коштів, які не відображаються на інших субрахунках рахунку 48.

Використання рахунку 48 для обліку операцій, пов'язаних із цільовим фінансуванням, неодноразово ставало темою наукових дискусій. Дослідники аналізували можливі напрями його вдосконалення для потреб бухгалтерського обліку, а також специфіку відображення операцій щодо цільового фінансування у фінансовій звітності підприємств.

У своїй праці Н. Здирко [12] підкреслює, що чинна структура рахунку потребує уточнення та певного перегляду. Дослідниця пояснює це тим, що державна підтримка надається в межах визначених бюджетних програм і затверджується лише на один бюджетний рік. Тому, на її думку, відповідно до принципу переваги сутності над формою, доцільно перейменувати цей рахунок на «Короткострокова державна підтримка» та виокремити до нього такі субрахунки: 481 «Поточні трансферти», 482 «Капітальні трансферти», 483 «Кредитні субсидії», 484 «Бюджетні страхові компенсації», 485 «Непряма підтримка», 486 «Інша державна підтримка». Крім того, автор наголошує на важливості чіткого розмежування у звітності коштів державної підтримки та фінансування з недержавних джерел [12, с.19]. Для довгострокової державної

підтримки науковиця пропонує ввести додатково рахунок 56 «Довгострокова державна підтримка».

Л. Гуцаленко та Н. Здирко [6, с. 242] звертають увагу на те, що деякі субрахунки рахунку 48 зокрема 481 «Кошти, вивільнені від оподаткування» та 483 «Благодійна допомога» фактично містять однотипну інформацію. Дослідниці пропонують об'єднати їх у єдиний субрахунок 485 «Непряма підтримка». На їхню думку, таке рішення дозволить уникнути дублювання даних та зосередити відомості про непряму підтримку в межах одного облікового субрахунку.

Т. Кучеренко та співавтори пропонують запровадити окремий субрахунок 486 «Цільове фінансування інноваційних проєктів за рахунок фізичних і юридичних осіб» [21, с. 38], який би використовувався для обліку надходжень, отриманих через краудінвестингові механізми.

Також, пропозиції щодо удосконалення рахунку 48 «Цільове фінансування та цільові надходження» наявні і у праці Осіпчук Д.С [32].

Отже, ґрунтуючись на працях авторів, можна стверджувати, що рахунок 48 дійсно має недосконалу структуру, що чинить негативний вплив на узагальнення інформації про цільове фінансування, що у кінцевому випадку буде впливати на розкриття інформації у звітності. Тому в майбутньому удосконалення даного рахунку має бути одним із основних завдань для покращення обліку цільового фінансування.

Реєстрація операцій на даному рахунку відбувається на підставі первинних документів (рис. 2.4).

Реєстрація операцій на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» відображає надходження та залишок фінансування на кінець звітного періоду, однак в обліку цільового фінансування найважливішим моментом є визнання доходу від цільового фінансування.

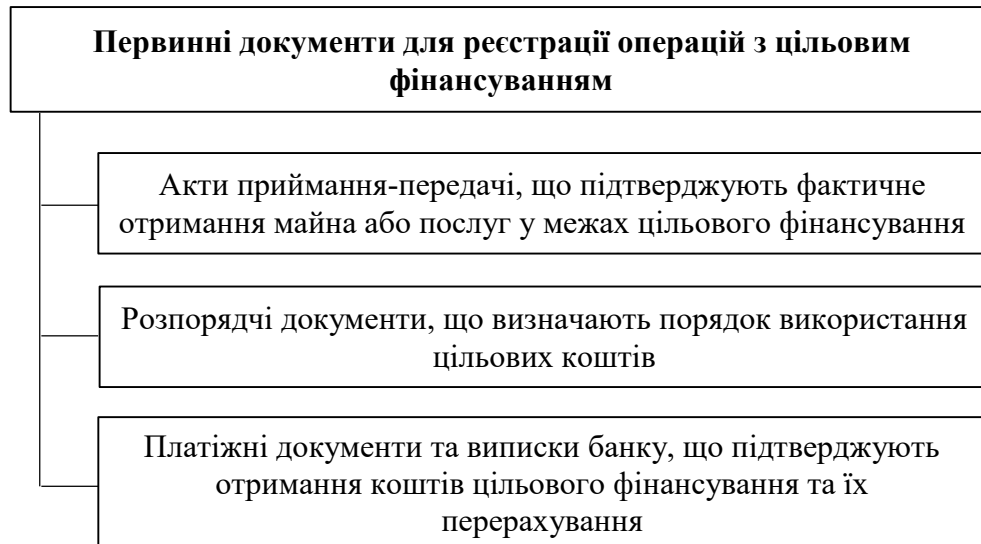

Рис. 2.4. Первинні документи для реєстрації операцій з цільовим фінансуванням

Джерело: сформовано автором

Відповідно до п. 16 НП(С)БО 15 «Цільове фінансування не визнається доходом доти, поки не існує підтвердження того, що воно буде отримане та підприємство виконає умови щодо такого фінансування» [42].

Для того, щоб не порушувати принцип нарахування стандарт зазначає, що «отримане цільове фінансування (у тому числі кошти, вивільнені від оподаткування у зв'язку з наданням пільг з податку на прибуток підприємств) визнається доходом протягом тих періодів, в яких були зазначені витрати, пов'язані з виконанням умов цільового фінансування» [42]. Тоді як, цільове фінансування капітальних інвестицій визнається доходом протягом періоду корисного використання відповідних об'єктів інвестування (основних засобів, нематеріальних активів тощо) пропорційно сумі нарахованої амортизації цих об'єктів [42]. Такий підхід забезпечує відображення доходу у тій же пропорції, у якій активи приносять економічну вигоду підприємству, і дозволяє коректно співвідносити надходження з витратами.

Цільове фінансування для компенсації витрат або збитків, яких зазнало підприємство, а також фінансування, що надається для підтримки підприємства без встановлення умов його витрачання на виконання у майбутньому певних заходів, визнається дебіторською заборгованістю з одночасним визнанням

доходу. Отже, підприємство відображає такі кошти як актив, що підлягає отриманню, та водночас відображає доходи, забезпечуючи прозорість фінансової звітності та дотримання принципу відповідності доходів і витрат. На рис. 2.5 узагальнено порядок визнання доходу від цільового фінансування.

Рис. 2.5. Порядок визнання доходу від цільового фінансування відповідно до НП(С)БО 15

Джерело: сформовано автором на основі [42]

Для того щоб унаочнити процес облікового відображення цільового фінансування у бухгалтерському обліку розглянемо наступні господарські операції у діяльності підприємства.

Протягом звітного періоду ТОВ «Нібулон» отримало податкову пільгу з податку на прибуток та вирішило використати її як цільове фінансування для модернізації зернового терміналу. Зокрема, підприємство нарахувало податкове зобов'язання з податку на прибуток у сумі 150 000 грн. Завдяки податковій пільзі було вивільнено грошові кошти у сумі 50 000 грн, які підприємство може використати на цільові потреби. ТОВ «Нібулон» використало дані кошти на придбання нового обладнання (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

**Бухгалтерський облік цільового фінансування, що отримане у вигляді
пільги з податку на прибуток**

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Нараховано податкове зобов'язання з податку на прибуток	98	64	150 000,00
2	Відображена сума вивільнених від оподаткування грошових коштів у зв'язку з використанням податкової пільги	64	481	50 000,00
3	Відображено витрати на придбання обладнання для модернізації терміналу	104	631	50 000,00
4	Відображено ПК з ПДВ	641	631	10 000,00
5	Визнано дохід від цільового фінансування	481	719	50 000

Джерело: сформовано автором

ТОВ «Нібулон» отримало цільове фінансування у вигляді грошових коштів на розвиток виробничої діяльності – 100 000,00 грн. Підприємство використало кошти на придбання матеріально-технічних цінностей (60 000,00 грн), а також отримано послуги сторонньої організації з облаштування зернового терміналу (40 000,00) (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

**Бухгалтерський облік цільового фінансування, що отримане у вигляді
грошових коштів**

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Отримано кошти цільового фінансування	311	484	100000,00
2	Здійснено придбання: – оприбутковано ТМЦ	20	631	60000,00
	– отримано послуги від постачальників	91	631	40000,00
3	Визнано дохід від цільового фінансування в сумі витрат на послуги	484	718	40000,00
4	Використано ТМЦ для виробничої діяльності	23	20	60000,00
5	Визнано дохід від цільового фінансування в сумі витрат на ТМЦ	484	718	60000,00

Джерело: сформовано автором

ТОВ «Нібулон» отримало цільове фінансування для придбання основних засобів з метою модернізації виробничих потужностей – 300 000,00 грн. Протягом звітного періоду було нараховано 5000,00 грн амортизації на дане обладнання (табл. 2.4).

Таблиця 2.4

**Бухгалтерський облік цільового фінансування, що отримане для
здійснення капітальних інвестицій**

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Отримано цільове фінансування на придбання основних засобів	311	484	300000,00
2	Придбано основні засоби	152	631	300000,00
3	Введено основні засоби в експлуатацію	104	152	300000,00
4	Цільове фінансування, отримане на придбання основних засобів, визнано доходами майбутніх періодів	484	69	300000,00
5	Нараховано амортизацію за основними засобами	23	131	5000,00
6	Визнано дохід пропорційно сумі нарахованої амортизації	69	745	5000,00

Джерело: сформовано автором

ТОВ «Нібулон» понесло витрати на закупівлю матеріалів для виконання виробничої діяльності 127000,00. Частину цих витрат було відшкодовано у вигляді цільового фінансування (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

**Бухгалтерський облік цільового фінансування, що отримане для
компенсації понесених витрат**

№	Зміст господарської операції	Дебет	Кредит	Сума, грн
1	Понесено витрати на придбання матеріалів	20	631	127000,00
2	Списано матеріали у виробництво	23	20	127000,00
3	Відображено заборгованість з компенсації витрат у сумі цільового фінансування	377	484	127000,00
4	Визнано дохід у сумі цільового фінансування	484	718	127000,00
5	Отримано цільове фінансування	311	377	127000,00

Джерело: сформовано автором

Як видно із таблиці в обліку визнання доходів від цільового фінансування, що отримане для створення капітальних інвестицій застосовується рахунок 69 «Доходи майбутніх періодів», який призначений для обліку доходів організації, які отримані авансом, але мають бути визнані у фінансових результатах у майбутніх звітних періодах відповідно до фактичного виконання умов їх отримання. Такий підхід забезпечує відповідність принципу нарахування

доходів та дозволяє коректно відображати фінансовий стан організації в бухгалтерській звітності.

У міжнародній практиці для регулювання бухгалтерського обліку державної допомоги застосовується Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу» (МСБО 20) [26]. Цей стандарт визначає порядок визнання, оцінки та відображення державної допомоги у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

Державні гранти (включаючи немонетарні гранти за справедливою вартістю) не підлягають визнанню доти, доки не має обґрунтованої впевненості в тому, що: а) суб'єкт господарювання виконає умови їх надання; б) гранти будуть одержані [26].

МСБО 20 передбачає відображення державних грантів на основі доходного підходу (п. 12 МСБО 20). Водночас стандарт виділяє два основні способи обліку грантів: метод капіталу та метод доходу. При застосуванні методу капіталу гранти не включаються до прибутку чи збитку підприємства, тоді як метод доходу передбачає відображення грантів у складі прибутку або збитку протягом одного або кількох звітних періодів.

Подання інформації про гранти відповідно до вимог МСБО здійснюється з урахуванням їх економічного змісту та напрямів використання. МСБО 20 передбачає два підходи до відображення грантів, пов'язаних з активами. У пункті 24 зазначено, що «державні гранти, пов'язані з активами, включаючи немонетарні гранти за справедливою вартістю, відображаються у звіті про фінансовий стан або шляхом визначення гранта як відстроченого доходу, або шляхом вирахування гранта при визначенні балансової вартості активу» [26]. Обидва методи визнаються рівноправним: «два методи подання у фінансовій звітності інформації про гранти (або відповідні частини грантів), пов'язані з активами, вважаються прийнятними альтернативами» [26].

Щодо грантів, пов'язаних з доходом, МСБО 20 також визначає декілька варіантів подання. У пункті 29 зазначено, що такі гранти «іноді відображаються

як кредит у звіті про сукупні доходи окремо або під загальним заголовком (наприклад “Інші доходи”); альтернативним підходом є їх вирахування при відображенні пов'язаних з ними витрат» [26].

МСБО також обґрунтовує аргументи обох підходів. Прихильники окремого відображення доходів вказують, що «відображення статей доходу та витрат на нетто-основі є неправильним» [26], а окреме подання «полегшує порівняння з іншими витратами, на які грант не впливає» (п. 30) [26]. Натомість прихильники згортання доходів і витрат наполягають, що «суб'єкт господарювання міг би зовсім не понести витрат, якби не був отриманий грант, і тому подання витрат без згортання з грантом може ввести в оману» [26].

Однак, «обидва методи вважаються прийнятними для подання інформації про гранти, пов'язані з доходом» [26], але за необхідності суб'єкт господарювання має забезпечити відповідне розкриття для належного розуміння впливу грантів на фінансову звітність.

Таким чином, за своїм економічним змістом порядок обліку державних грантів у міжнародній практиці близький до правил відображення цільового фінансування, установлених українськими стандартами. Спосіб облікового відображення державної допомоги залежить від її характеру. Якщо МСБО 20 розрізняє гранти, пов'язані з активами, та гранти, спрямовані на підтримку доходів, то в українських стандартах застосовуються категорії цільового фінансування капітальних інвестицій і цільового фінансування для покриття витрат чи збитків. Загалом це свідчить про певну подібність підходів до класифікації видів державної допомоги в обох системах обліку. Однак, міжнародні стандарти пропонують значно ширший методичний інструментарій для подання інформації про гранти чи цільове фінансування.

2.3. Розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності підприємства

Належне розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності є важливим елементом прозорості та достовірності бухгалтерського обліку. Оскільки цільове фінансування виступає джерелом покриття визначених витрат або фінансування інвестиційних проєктів, його відображення має забезпечувати користувачів фінансової звітності повною та коректною інформацією щодо умов отримання, напрямів використання та впливу на фінансові результати підприємства.

Фінансова звітність є основним інструментом комунікації між підприємством та зацікавленими користувачами щодо фінансового стану, результатів діяльності та руху грошових коштів підприємства. В Україні порядок складання та подання фінансової звітності регулюється Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, серед яких особливе значення має НПСБО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

Згідно з НПСБО 1, фінансова звітність повинна включати такі обов'язкові форми: Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід), Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал, та примітки до фінансової звітності. Кожна з цих форм виконує специфічну функцію та містить інформацію, необхідну для аналізу різних аспектів діяльності підприємства.

Аналіз форми №1 «Баланс (Звіт про фінансовий стан)» показує, що операції з цільового фінансування відображаються у рядку 1525 «Цільове фінансування», а також містить додатковий рядок, що може деталізувати інформацію, яка наведена в ній – р.1526 «Благодійна допомога». У р. 1525 відображається залишок цільового фінансування на кінець звітного періоду, що може вказувати користувачам про можливість отримання доходів у майбутньому при використанні такого цільового фінансування, тому такі дані є корисними з точки зору прогнозування майбутніх доходів підприємства.

Однак, дана форма звітності не виключає і наявності певних недоліків. Зокрема, науковицею Здирко Н. у її праці [12] піднімається проблематика недостатності такої інформації, оскільки неможливо визначити, яка частина такого фінансування походить із державних джерел (державна допомога), а яка із приватних (фінансування), щоб оцінити ефективності наданої допомоги чи ухваленню обґрунтованих управлінських рішень [12, с. 18].

Подібні зауваження висловлює й Войтко С., який звертає увагу на недостатню інформативність звітності та складність для користувачів у визначенні джерел походження коштів. Науковець пропонує доповнити форму №1 окремими статтями: «Кошти державного цільового фінансування і цільових надходжень» та «Кошти недержавного цільового фінансування і цільових надходжень» [4].

Отже, можна стверджувати, що існує необхідність удосконалення Звіту про фінансовий стан з метою забезпечення повнішого і прозорішого розкриття інформації про цільове фінансування, оскільки чинні форми звітності не в повній мірі відображають їх характер, структуру та обсяги. Також, варто зазначити про існування такого об'єкту як «державна допомога», що є значно схожим до сутності цільового фінансування і тому поставатиме питання, яким чином розкривати інформацію про державну допомогу у звітності.

Цільове фінансування може надходити підприємству не лише у формі грошових коштів, а й у вигляді матеріальних активів. Отримання необоротних активів і їх облік здійснюється через збільшення додаткового капіталу, зокрема за субрахунком 424 «Безоплатно отримані необоротні активи». Цей субрахунок належить до складу додаткового капіталу підприємства та відображається у розділі I «Власний капітал». Тому, коли підприємство отримує необоротний актив як цільове фінансування у немонетарній формі, його вартість показується у структурі власного капіталу, тоді як цільове фінансування у монетарній формі відображається у складі довгострокових зобов'язань (р.1525). Тому вбачаємо, що спосіб розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності залежить від його форми.

У контексті розкриття інформації про цільове фінансування у формі №1 доцільне ще розглядати р.1665 «Доходи майбутніх періодів». У Балансі даний рядок призначений для відображення сум доходів, отриманих підприємством у звітному періоді, але які відповідно належать до майбутніх періодів. У контексті цільового фінансування цей рядок відіграє важливу роль, оскільки дозволяє відокремити кошти, отримані на виконання конкретних програм чи проєктів, які ще не були використані або на які не виконані всі умови гранту. Найчастіше застосовується, якщо цільове фінансування спрямоване на формування капітальних інвестицій в необоротні активи.

Відображення таких доходів у рядку 1665 забезпечує прозорість фінансової звітності, оскільки користувачі отримують інформацію про наявні доходи, призначені для майбутніх періодів, і можуть оцінити їхній потенційний вплив на фінансові результати підприємства, а належне розкриття інформації про доходи майбутніх періодів у примітках до фінансової звітності дозволяє деталізувати обсяг отриманого цільового фінансування, умови його використання, строки реалізації проєктів та очікувані результати. Такий підхід сприяє підвищенню достовірності фінансової інформації та забезпечує користувачів повною аналітичною інформацією для прийняття економічних рішень.

Наступною формою фінансової звітності, де можна побачити інформацію про цільове фінансування є Звіт про фінансові результати, який показує інформацію про отримані доходи, в т.ч. і від цільового фінансування.

Інформація про доходи від використання цільового фінансування може відображатися у статтях «Інші операційні доходи» (р. 2120) або «Інші доходи» (р.2240), а також окремий рядок 2241 для відображення доходу, отриманого як благодійна допомога. Як бачимо такі дані можуть міститися у різних статтях звіту, що теж зумовлено використанням цільового фінансування на операції пов'язані з оборотними чи необоротними активами відповідно.

Якщо цільове фінансування спрямоване на придбання оборотних активів, то під час їх використання визнається дохід, який обліковується на рахунку 718

«Дохід від безоплатно одержаних оборотних активів», де у підсумку визнаний дохід потрапляє до рядка 2120 «Інші операційні доходи». Якщо ж цільове фінансування спрямоване на придбання необоротних активів, дохід визнається пропорційно нарахованій амортизації та відображається на рахунку 745 «Дохід від безоплатно одержаних активів», де потім і потрапляє у статтю «Інші доходи».

Згідно з МСБО 20, гранти, пов'язані з доходами, підлягають відображенню у звіті про прибутки або збитки окремим рядком або включаються до складу відповідної статті, найчастіше – «Інші доходи».

У дослідженні Здирко Н. [12] щодо звіту про фінансові результати теж наголошується про те, що чинна структура цього звіту не дає можливості відстежити вплив державної підтримки на фінансовий результат підприємства та визначити її частку в загальному обсязі доходів.

Таким чином, доходи, сформовані внаслідок отримання цільового фінансування, залежно від його форми та цільового призначення розподіляються між різними видами діяльності підприємства. З одного боку, така класифікація виглядає обґрунтованою, однак, з іншого вона ускладнює формування цілісного уявлення про загальний вплив цільового фінансування на фінансовий результат, оскільки відповідні суми інтегруються у статті, де також відображаються інші види доходів. За відсутності детального розкриття такої інформації у примітках неможливо повною мірою оцінити масштаби впливу цільового фінансування на прибуток або збиток підприємства.

Далі розглянемо форму № 3 – Звіт про рух грошових коштів, де також узагальнюється інформація про рух коштів у результаті надходжень від цільового фінансування, зокрема у рядку 3010 «Надходження від цільового фінансування». Разом із, для більш детальної інформації передбачено додатковий рядок 3011 «Надходження від отриманих субсидій, дотацій». Завдяки цьому суб'єкт господарювання має можливість уточнювати джерела надходжень як від державних органів, так і від інших установ, що дозволяє користувачам фінансової звітності ефективніше розділяти та аналізувати грошові потоки підприємства.

І на кінець, розкриття інформації про цільове фінансування мало б бути у примітках до фінансової звітності, де наводилася б детальна інформація про його характер, рівень впливу на доходи підприємства, а також грошові потоки. Однак, національні стандарти не встановлюють обов'язку розкривати інформацію про цільове фінансування, що значно погіршує якість фінансової інформації про даний об'єкт обліку.

У контексті вимог МСБО 20 щодо надання інформації про державні гранти у примітках до фінансової звітності, пункт 39 передбачає обов'язок розкривати наступні відомості:

- 1) облікова політика, прийнята для державних грантів, включаючи методи подання, прийняті для фінансових звітів;
- 2) характер та обсяг державних грантів, визнаних у фінансовій звітності, а також зазначення інших форм державної допомоги, від яких суб'єкт господарювання має пряму вигоду;
- 3) невиконані умови та інші умовні зобов'язання, пов'язані з державною допомогою, що була визнана [26].

Як показують результати дослідження, доходи від цільового фінансування у формі № 2 можуть відображатися за різними статтями, що створює труднощі для аналізу впливу таких доходів на фінансові результати. Тому доцільно було б розкривати і таку інформацію у примітках. Аналогічно, якщо частина фінансування врахована у доходах майбутніх періодів, відсутність розкриття цієї інформації ускладнює розуміння економічної сутності таких доходів.

Тому питання деталізації наслідків операцій з цільовим фінансуванням є актуальним і потребує удосконалення національних стандартів обліку та форми №5 «Примітки до фінансової звітності». Зокрема, Л. Гуцаленко пропонує у примітках виділити окремий розділ XVI «Використання коштів цільового фінансування», у якому надавалася б аналітична інформація про призначені та використані кошти в розрізі бюджетних програм [7]. Подібну позицію підтримує Т. Калашнікова, яка рекомендує передбачити у цьому розділі рядки щодо надходжень та використання коштів цільового фінансування за рік, а також

обсяги фінансування за конкретними програмами підтримки суб'єктів господарювання відповідно до чинного законодавства [15].

Вважаємо, запровадження такого удосконалення в частині розкриття інформації про цільове фінансування дозволить підвищити прозорість фінансової звітності, забезпечити повніше інформування користувачів про обсяг та призначення коштів, а також полегшить оцінку впливу цільового фінансування на фінансові результати підприємства. Крім того, деталізація інформації про надходження та використання коштів за конкретними програмами сприятиме більш ефективному контролю за цільовим використанням ресурсів та поліпшенню аналітичних можливостей для прийняття управлінських рішень, а також зміцнить довіру зовнішніх та внутрішніх зацікавлених сторін до достовірності фінансової інформації.

Отже, розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності можна узагальнити наступним чином (табл. 2.6).

Таблиця 2.6

Розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності за НП(С)БО

Форма звіту	Статті звіту
Баланс (Звіт про фінансовий стан)	р.1525 «Цільове фінансування (додатковий рядок 1526 «Благодійна допомога» <i>Розкривається інформація про залишки цільового фінансування (в т.ч. благодійної допомоги) на кінець звітного періоду</i> р.1665 «Доходи майбутніх періодів» <i>Опосередковано відображають інформацію про суми використаного цільового фінансування довгострокового характеру, що відображатиметься як дохід протягом певного періоду використання об'єктів цільового фінансування</i>
Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)	р.2120 «Інші операційні доходи», р.2240 «Інші доходи» (додатковий рядок 2241 «Дохід від благодійної допомоги») <i>Розкривається інформація про доходи в складі операційної та інвестиційної діяльності за їх видами, в т.ч. і від цільового фінансування</i>
Звіт про рух грошових коштів	р.3010 «Надходження від цільового фінансування» (додатковий рядок 3011 «Надходження від отриманих субсидій, дотацій») <i>Розкривається інформація про суми отриманого цільового фінансування за звітний період, в т.ч. шляхом отримання субсидій чи дотацій</i>

Джерело: сформовано автором

Проведений аналіз дозволяє зробити наступні висновки. По-перше, відображення цільового фінансування у Балансі, зокрема у рядках 1525 «Цільове фінансування», 1526 «Благодійна допомога» та 1665 «Доходи майбутніх періодів», забезпечує первинну інформацію про наявні ресурси та можливість їх використання у майбутніх періодах, що дозволяє користувачам оцінити потенційний вплив таких ресурсів на фінансові результати підприємства та здійснювати прогнозування доходів.

По-друге, аналіз Звіту про фінансові результати показав, що доходи від цільового фінансування можуть відображатися у різних статтях звіту, що ускладнює формування цілісного уявлення про їхній загальний вплив на фінансовий результат та підкреслює необхідність більш детального розкриття інформації у примітках, щоб користувачі могли чітко визначати джерела, обсяги та напрям використання отриманих коштів.

По-третє, Звіт про рух грошових коштів відображає грошові потоки, що забезпечує користувачів інформацією щодо реальних надходжень та можливості їх цільового використання. Така деталізація сприяє підвищенню прозорості фінансової звітності та контролю за ефективністю використання ресурсів.

Враховуючи наведене вище, можна зробити висновок, що поточна структура форм фінансової звітності забезпечує базове відображення операцій з цільового фінансування, однак не повною мірою задовольняє потреби користувачів у детальній інформації. Удосконалення розкриття інформації у примітках до фінансової звітності, включення аналітичних даних щодо надходжень, використання та умов отримання цільового фінансування, а також розмежування державних та недержавних джерел дозволить підвищити достовірність та інформативність фінансових звітів, полегшить аналітичну роботу та сприятиме прийняттю обґрунтованих управлінських рішень.

Висновки до розділу 2

Проведений аналіз організаційно-економічної характеристики ТОВ СП «Нібулон» засвідчив, що підприємство є одним із ключових лідерів аграрного сектору України з розгалуженою мережею філій та дочірніх структур. Компанія сформувала вертикально інтегровану модель, що забезпечує контроль усіх етапів створення доданої вартості. Корпоративна структура та оновлена система управління, затверджена у 2023 році, створюють умови для посилення прозорості та ефективності управлінських рішень. Значну увагу приділено цифровізації, що підтверджується створенням ТОВ «НІБУЛОН ДІДЖИТАЛ». Водночас підприємство зазнало суттєвих втрат унаслідок військової агресії, що призвело до втрати контролю над частиною активів і знецінення майна. Незважаючи на це, компанія продемонструвала високу адаптивність шляхом переорієнтації логістики та реалізації заходів із відновлення активів на підконтрольних територіях. Реалізовані антикризові та інвестиційні кроки дали змогу зберегти операційну діяльність та сформувати реалістичні плани розвитку.

Бухгалтерський облік цільового фінансування є важливим інструментом забезпечення прозорості, ефективності та достовірності фінансової діяльності підприємств і організацій. Він ведеться на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» та відповідних субрахунках, а операції здійснюються на підставі первинних документів. Водночас науковці пропонують вдосконалити структуру рахунку, розширивши коло субрахунків для більш детального обліку різних видів цільових надходжень. Визнання доходу від цільового фінансування регламентується НП(С)БО 15: доходи визнаються лише після підтвердження надходження коштів та виконання умов їх використання, що забезпечує коректне співвідношення доходів і витрат та прозорість фінансової звітності. Міжнародна практика за МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу» передбачає подібні принципи: гранти визнаються лише при обґрунтованій впевненості в їх отриманні та виконанні умов, при цьому можливе відображення через прибуток чи капітал. Стандарт розрізняє гранти, пов'язані з

активами, та гранти, пов'язані з доходами, і надає гнучкі методи їх обліку для забезпечення прозорості, порівнянності та повноти інформації у фінансовій звітності. Таким чином, українські та міжнародні стандарти мають спільний економічний зміст у класифікації та визнанні доходів, проте МСБО 20 пропонує ширший методичний інструментарій для відображення грантів та розкриття інформації.

Розкриття інформації про цільове фінансування у фінансовій звітності забезпечує користувачів базовими даними про джерела та обсяги отриманих коштів, а також можливість їхнього цільового використання. Аналіз Балансу показав, що рядки 1525 «Цільове фінансування», 1526 «Благодійна допомога» та 1665 «Доходи майбутніх періодів» дозволяють відстежувати залишки ресурсів та прогнозувати їхній вплив на майбутні доходи. Звіт про фінансові результати відображає доходи від цільового фінансування у різних статтях, що ускладнює оцінку їхнього загального впливу на фінансовий результат. А Звіт про рух грошових коштів дає змогу бачити реальні надходження та контролювати їх цільове використання. Разом це забезпечує базову прозорість фінансової інформації. Водночас відсутність детального розкриття у примітках знижує інформативність звітності, якщо звітність готується за національними стандартами, де деталізація для цільового фінансування не передбачена. Тому значна кількість науковців та практиків пропонують удосконалити форму № 5 шляхом додавання аналітичної інформації про цільове фінансування. Таке удосконалення підвищить достовірність фінансових звітів і полегшить прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

РОЗДІЛ 3. АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ТА УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ (НА ПРИКЛАДІ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ СП «НІБУЛОН»)

3.1. Аналіз основних показників діяльності ТОВ СП «Нібулон»

Аналіз основних показників діяльності ТОВ СП «Нібулон» є важливим етапом дослідження, оскільки дає змогу оцінити ефективність використання ресурсів підприємства, виявити динаміку його фінансово-економічного розвитку та визначити ключові тенденції функціонування. Дослідження цих показників дозволяє сформувати об'єктивне уявлення про стан підприємства та його конкурентні переваги, а також виявити потенційні проблеми та можливості подальшого удосконалення діяльності. У табл. 3.1 здійснимо аналіз структури та динаміки балансу підприємства.

Таблиця 3.1

Аналіз структури та динаміки балансу ТОВ СП «Нібулон»

Розділи балансу	2023		2024		Відхилення		
	сума, тис.грн.	Пито ма вага, %	сума, тис.грн.	Пито ма вага, %	Абсолют не, тис. грн	Відносне , %	пунктів структу ри
Актив балансу							
1. Необоротні активи	18 501 490	72,15	20 350 817	76,89	1 849 327	10,00	4,74
2. Оборотні активи	7140857	27,85	6117626	23,11	-1023231	-14,33	-4,74
Разом	25 642 347	100,00	26 468 443	100,00	826 096	3,22	0,00
Пасив балансу							
1. Власний капітал	1616116	6,30	969735	3,66	-646381	-40,00	-2,64
2. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1830139	7,14	7123616	26,91	5293477	289,24	19,78
3. Поточні зобов'язання	2219609 2	86,56	1837509 2	69,42	-3821000	-17,21	-17,14
Разом	2564234 7	100,00	2646844 3	100,00	826096	3,22	0,00

Джерело: сформовано автором на основі [55]

На основі проведеного аналізу структури та динаміки балансу ТОВ СП «Нібулон» можна зробити такі узагальнюючі висновки. Загальна вартість активів підприємства у 2024 році зросла на 826 096 тис. грн (або на 10%), що підтверджує розширення ресурсної бази та свідчить про певне посилення економічного потенціалу компанії. Позитивною тенденцією є збільшення частки необоротних активів на 4,74 п.п., зокрема їх абсолютне зростання на 1 849 327 тис. грн, що відображає активізацію інвестиційної діяльності та вкладення коштів у довгострокові ресурси, які можуть забезпечити підвищення виробничих можливостей у майбутньому. Одночасно спостерігається скорочення оборотних активів на 14,33 %, що зумовило зменшення їх питомої ваги на 4,74 п.п. Така динаміка може свідчити про зниження обсягу оборотних ресурсів, погіршення ліквідності або перерозподіл фінансових потоків у бік інвестицій.

Зміни в структурі пасиву мають більш суперечливий характер. Зокрема, спостерігається суттєве зростання довгострокових зобов'язань на 5 293 477 тис. грн (289,24 %), що призвело до збільшення їх частки в балансі на 19,78 п.п. Такий результат може свідчити про залучення підприємством довгострокових джерел фінансування, що потенційно є менш ризиковим порівняно з короткостроковими позиками та дозволяє забезпечити стабільність фінансового планування. Водночас негативною тенденцією є значне скорочення власного капіталу на 40 %, що зменшило його частку до критично низького рівня (3,66 %), що є наслідком збиткової діяльності, яка зумовлена втратою активів підприємства на окупованих територіях. Також поточні зобов'язання зменшилися на 17,21 %, що, з одного боку, знижує короткостроковий борговий тиск, але з іншого свідчить про зміщення структури зобов'язань у сторону довгострокових.

Загалом, аналіз показує, що підприємство перебуває на етапі структурної зміни джерел фінансування, активно інвестуючи у необоротні активи та заміщаючи частину короткострокових зобов'язань довгостроковими. Проте зниження власного капіталу створює ризики щодо фінансової стійкості, що потребує додаткового контролю та розроблення заходів щодо його відновлення.

Для того, щоб оцінити ліквідність діяльності підприємства важливо провести аналіз структури оборотних активів за ступенем ризику, оскільки саме оборотні активи забезпечують стабільність показників ліквідності (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

Аналіз структури оборотних активів за ступенем ризику

Ступінь ризику	Групи оборотних активів	Сума, тис.грн.		Частка групи в заг. підсумку, %		Відхилення	
		2023	2024	2023	2024	Абс., тис.грн.	п.с.
1. Мінімальний ризик	Наявні грошові засоби, ПФІ	1267702	498602	35,29	16,23	-769100	-19,06
2. Малий ризик	Дебіторська заборгованість, запаси, готова продукція на складі(масового споживання)	1 631 183	2318 942	45,40	75,48	687 759	30,08
3. Середній рівень	Витрати майбутніх періодів, інші оборотні активи	693776	254642	19,31	8,29	-439134	-11,02
4. Високий ризик	Прострочена та безнадійна дебіторська заборгованість, неліквідні запаси	0	0	0,00	0,00	0	0,00
Разом		3 592 661	3072 186	100	100	-520 475	0,00

Джерело: сформовано автором на основі [55]

На основі аналізу структури оборотних активів ТОВ СП «Нібулон» за ступенем ризику помітно наступне. У 2024 році відбулося суттєве переформатування структури оборотних активів, що супроводжується як позитивними, так і негативними тенденціями.

Перш за все, спостерігається різке скорочення активів із мінімальним ризиком грошових коштів та їх еквівалентів на 769 100 тис. грн, що призвело до зменшення їх частки з 35,29 % до 16,23 %. Така динаміка є негативною, оскільки свідчить про зниження ліквідності підприємства та обмеження його можливостей швидко виконувати поточні зобов'язання. Вірогідною причиною такого скорочення є активне спрямування грошових ресурсів на фінансування

операційної діяльності або інвестицій, що автоматично вплинуло на структуру ризиків.

Позитивною тенденцією є суттєве зростання активів із малим ступенем ризику передусім запасів та дебіторської заборгованості на 687 759 тис. грн, що збільшило їх частку в структурі оборотних активів до 75,48 %, що може свідчити про нарощування обсягів виробництва чи продажів, активізацію господарських операцій, а також розширення споживчого ринку. Водночас таке зростання має і потенційні ризики: збільшення дебіторської заборгованості може негативно впливати на грошовий потік, якщо частина боржників затримує платежі.

Середньоризикові активи зменшилися на 439 134 тис. грн, а їх частка скоротилася з 19,31 % до 8,29 %. Така тенденція загалом є позитивною, оскільки зменшує частку активів, які не генерують негайного економічного ефекту та пов'язані з витратами майбутніх періодів. Імовірною причиною є оптимізація структури активів або завершення дії частини витрат майбутніх періодів.

Важливо, що підприємство повністю відсутні активи з високим рівнем ризику, що є безумовно позитивним показником. Відсутність простроченої та безнадійної дебіторської заборгованості свідчить про ефективну політику управління розрахунками з контрагентами та контроль за ліквідністю.

Отже, загальна структура оборотних активів у 2024 році характеризується зміщенням у бік менш ризикових та операційно важливих активів, однак одночасне скорочення високоліквідних ресурсів створює певні ризики для платоспроможності підприємства, що вказує на потребу збалансування політики управління оборотними активами з метою підтримання достатнього рівня ліквідності при збереженні темпів операційної активності.

Для оцінки наявності ресурсів у розпорядженні підприємства для можливості генерації доходів та прибутку важливо дослідити стан його господарських засобів за звітний період (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Оцінка показників майнового потенціалу ТОВ СП «Нібулон»

Показники	Значення за 2023 р.	Значення за 2024 р.	Абсолютн е відхилення	Відносне відхиленн я
Сума господарських засобів, що знаходяться на балансі підприємства	25642347	26468443	826096	3,22
Вартість чистих активів підприємства (робочий капітал)	- 15055235	- 12257466	2797769	-18,58
Частка ОЗ у валюті балансу	68,11	71,46	3,35	x
Співвідношення необоротних і оборотних активів	2,59	3,33	0,74	x
Частка активної частини ОЗ	0,27	0,66	0,39	-
Коефіцієнт зносу ОЗ	0,00	3,48	3,48	x
Коефіцієнт придатності ОЗ	100,00	96,52	-3,48	x

Джерело: сформовано автором на основі [55]

На основі оцінки показників майнового потенціалу ТОВ СП «Нібулон» можна зробити такі узагальнюючі висновки, що відображають ключові тенденції та причинно-наслідкові зв'язки у формуванні структури активів підприємства.

Передусім, загальна сума господарських засобів зросла на 826 096 тис. грн (3,22 %), що є позитивною тенденцією і свідчить про розширення активів підприємства та збільшення його ресурсної бази. Разом із тим, важливо зазначити, що вартість чистих активів (робочий капітал) хоч і продемонструвала позитивне абсолютне відхилення покращилась на 2 797 769 тис. грн, проте все ще залишається від'ємною та означає, що підприємство продовжує фінансувати частину своєї діяльності за рахунок короткострокових зобов'язань, що є негативною тенденцією та свідчить про недостатній рівень фінансової стійкості.

Позитивною є також зміна структури активів: частка основних засобів у валюті балансу зросла на 3,35 п.п., а співвідношення необоротних і оборотних активів змістилося з 2,59 до 3,33, що свідчить про активізацію інвестицій у довгострокові активи та зміцнення виробничого потенціалу. Причиною таких змін може бути оновлення або модернізація виробничих потужностей, що впливає з різкого збільшення частки активної частини основних засобів з 0,27 до 0,66. Така динаміка відображає посилення технічної оснащеності підприємства і є позитивним фактором його подальшого розвитку.

Разом з тим, одночасно фіксується тенденція у вигляді зростання коефіцієнта зносу основних засобів до 3,48, але його значення доволі низьке, що є нормальним для діяльності. Зростання зносу призвело до відповідного зниження коефіцієнта придатності основних засобів на 3,48 п.п., але так само придатність ОЗ в розмірі 96,52% свідчить про високий майновий потенціал підприємства.

Отже, в цілому майновий потенціал ТОВ СП «Нібулон» на високому рівні, що дозволяє у повній мірі використовувати його для генерації прибутків. У табл. 3.4 проведено оцінку показників ліквідності та платоспроможності підприємства.

Таблиця 3.4

Аналіз показників ліквідності та платоспроможності ТОВ СП «Нібулон»

Показники	Нормативне значення тенденції	Значення за 2023 р.	Значення за 2024 р.	Абсолютне відхилення
Робочий капітал	>0	-15055235,00	-12257466,00	2797769
Коефіцієнт покриття	>2	0,32	0,33	0,01
Коефіцієнт швидкої ліквідності	>1	0,09	0,09	0,01
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,06	0,03	-0,03
Частка оборотних засобів у активах	x	0,28	0,23	-0,05
Загальний показник платоспроможності	>1	0,30	0,24	-0,06
Інтегральний показник платоспроможності	>3	0,53	0,40	-0,14
Загальний показник ліквідності	>1	0,06	0,06	0,06

Джерело: сформовано автором на основі [55]

На основі аналізу показників ліквідності та платоспроможності ТОВ СП «Нібулон» можна зробити висновок, що фінансовий стан підприємства у 2024 році характеризується поєднанням окремих позитивних зрушень та загального погіршення ключових параметрів, які визначають здатність компанії своєчасно виконувати свої зобов'язання.

Певним позитивним моментом є покращення робочого капіталу на 2 797 769 тис. грн. Хоча його значення залишається від'ємним, проте скорочення дефіциту оборотних коштів свідчить про часткове зменшення залежності від короткострокових зобов'язань. Також незначне зростання коефіцієнта покриття (з 0,32 до 0,33) є позитивною тенденцією, що вказує на слабке, але все ж посилення здатності підприємства покривати поточні зобов'язання за рахунок оборотних активів.

Водночас більшість показників демонструють негативні зміни. Коефіцієнт абсолютної ліквідності знизився з 0,06 до 0,03, що означає погіршення здатності підприємства оперативно погашати свої найбільш термінові зобов'язання. Причиною цього може бути скорочення обсягу грошових коштів, що, у свою чергу, пов'язане з активним фінансуванням операційної діяльності або інвестицій у необоротні активи. Зменшення частки оборотних засобів у загальній сумі активів (на 0,05) також свідчить про структурне зміщення активів у бік довгострокових, що знижує рівень мобільності ресурсів підприємства.

Негативною тенденцією є також падіння загального та інтегрального показників платоспроможності, відповідно на 0,06 та 0,14, що свідчить про послаблення фінансової стійкості підприємства та збільшення ризику недотримання зобов'язань у середньостроковій перспективі. Така динаміка може бути прямим наслідком зростання боргового навантаження та недостатнього обсягу високоліквідних активів.

Загальний показник ліквідності залишився практично незмінним, проте його значення суттєво нижче нормативного, що підкреслює збереження проблеми з недостатньою забезпеченістю підприємства ліквідними ресурсами.

Отже, ліквідність і платоспроможність ТОВ СП «Нібулон» у 2024 році залишаються на низькому рівні. Хоча часткове покращення деяких показників демонструє незначне зміцнення оборотного капіталу, загальна тенденція вказує на погіршення здатності підприємства виконувати зобов'язання. У табл. 3.5 проведемо оцінку показників фінансової стійкості.

Таблиця 3.5

Оцінка показників фінансової стійкості у ТОВ СП «Нібулон»

№ з/п	Показники	Нормативне значення тенденції	Значення за 2023р.	Значення за 2024 р.	Абсолютне відхилення
1	Коефіцієнт автономії	0,5-0,7	0,06	0,04	-0,03
2	Коефіцієнт фінансової залежності	1,4-2	15,87	27,29	11,43
3	Коефіцієнт фінансової стійкості	>1	0,07	0,04	-0,03
4	Коефіцієнт співвідношення залученого та власного капіталу	<1	14,87	26,29	11,43
5	Коефіцієнт стійкості фінансування	0,8-0,9	0,13	0,31	0,17
6	Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	<0,5	0,94	0,96	0,03
7	Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами	>0,1	-2,36	-3,17	-0,80
8	Коефіцієнт залучення коштів	↓	3,11	3,00	-0,10

Джерело: сформовано автором на основі [55]

Аналіз показників фінансової стійкості ТОВ СП «Нібулон» за 2023–2024 рр. свідчить про погіршення більшості ключових характеристик, що визначають залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та його здатність забезпечувати стабільну діяльність. Динаміка показників демонструє як окремі позитивні зрушення, так і домінування негативних тенденцій, які мають чіткі причинно-наслідкові зв'язки.

Негативною тенденцією є зниження коефіцієнта автономії з 0,06 до 0,04, що ще більше віддаляє підприємство від нормативних меж, що свідчить про послаблення ролі власного капіталу у фінансуванні активів та зростання залежності від позикових ресурсів. Причиною такого зниження може бути зменшення власного капіталу внаслідок накопичених збитків, що простежується й у структурі пасиву балансу.

Паралельно спостерігається різке зростання коефіцієнтів фінансової залежності (з 15,87 до 27,29) та співвідношення залученого і власного капіталу (з 14,87 до 26,29). Така динаміка свідчить про посилення боргового навантаження та значне збільшення частки залучених коштів у структурі фінансів підприємства, що є прямим наслідком зменшення власного капіталу та

зростання довгострокових зобов'язань, що було зафіксовано у попередніх аналітичних таблицях.

Коефіцієнт фінансової стійкості також погіршився на 0,03, що свідчить про зниження здатності підприємства покривати зобов'язання за рахунок власного капіталу. Аналогічно негативним є зниження коефіцієнта забезпечення власними оборотними активами: поглиблення його від'ємного значення (з -2,36 до -3,17) вказує на суттєвий дефіцит власних ресурсів для фінансування оборотних активів, що формує високий ризик втрати короткострокової платоспроможності.

Водночас у структурі показників фінансової стійкості наявні і позитивні зміни. Зокрема, коефіцієнт стійкості фінансування зріс з 0,13 до 0,31. Таке зростання свідчить про покращення співвідношення довгострокових джерел фінансування до загальної суми ресурсів і відображає збільшення довгострокових інвестицій у підприємство. Подібна тенденція частково компенсує негативний вплив надмірного боргового навантаження, проте її недостатньо для забезпечення нормативного рівня стійкості.

Позитивною, хоч і незначною, тенденцією є зниження коефіцієнта залучення коштів (з 3,11 до 3,00), що може свідчити про певне уповільнення темпів накопичення зобов'язань. Однак цей показник все одно залишається на надмірно високому рівні.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу збільшився до 0,96, що є негативним явищем і підтверджує домінування залучених ресурсів у фінансовій структурі підприємства. Така ситуація значно послаблює фінансову незалежність ТОВ СП «Нібулон» та підвищує його вразливість до змін кредитних умов.

Узагальнюючи, фінансова стійкість підприємства у 2024 році характеризується підвищеною залежністю від зовнішніх джерел фінансування, що супроводжується подальшим скороченням частки власного капіталу. Незважаючи на певне зростання довгострокових джерел фінансування, загальний рівень фінансової стійкості залишається низьким, що потребує

впровадження заходів щодо відновлення власного капіталу, зменшення боргового навантаження та оптимізації структури джерел фінансування.

Для оцінки ділової активності підприємства проведемо аналіз показників у табл. 3.7.

Таблиця 3.7

Оцінка показників ділової активності у ТОВ СП «Нібулон»

№	Показник	Значення на початок періоду	Значення на кінець періоду	Абсолютне відхилення	Виконання умов
1	Коефіцієнт стійкості економічного зростання	0,00	0,00	0,00	не виконується
2	Коефіцієнт оборотності активів	0,89	0,77	-0,13	не виконується
3	Коефіцієнт оборотності оборотних активів	3,21	3,31	0,11	виконується
4	Коефіцієнт оборотності запасів	4,89	5,03	0,14	виконується
5	Конфіцієнт оборотності коштів у розрахунках	34,13	16,81	-17,32	не виконується
6	Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	1,03	1,10	0,07	виконується
7	Коефіцієнт завантаженості активів	1,12	1,31	0,19	виконується
8	Коефіцієнт завантаженості активів в обороті	0,31	0,30	0,01	виконується
9	Тривалість операційного циклу	85	94	9	виконується
10	Тривалість фінансового циклу	-264	-233	31	виконується

Джерело: сформовано автором на основі [55]

Аналіз показників ділової активності ТОВ СП «Нібулон» за 2023–2024 роки свідчить про наявність як позитивних, так і негативних тенденцій, що впливають на ефективність використання ресурсів та обігових коштів підприємства. Коефіцієнт стійкості економічного зростання залишився на рівні нуля, що свідчить про відсутність передумов для внутрішнього нарощення потенціалу та формування власних джерел розвитку, і є негативною ознакою, пов'язаною з обмеженою рентабельністю або високим борговим навантаженням. Коефіцієнт оборотності активів знизився з 0,89 до 0,77, що відображає уповільнення загальної швидкості обігу ресурсів підприємства і може бути

наслідком зменшення обсягів реалізації або надмірного збільшення активів, які не генерують дохід.

Водночас спостерігається зростання коефіцієнтів оборотності оборотних активів і запасів, відповідно з 3,21 до 3,31 та з 4,89 до 5,03, що є позитивною тенденцією та свідчить про ефективніше використання мобільної частини активів і прискорення обігу запасів, що, у свою чергу, може бути наслідком оптимізації управління запасами та дебіторською заборгованістю. Коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках суттєво знизився з 34,13 до 16,81, що вказує на уповільнення погашення дебіторської заборгованості, і є негативним сигналом, пов'язаним з погіршенням платіжної дисципліни покупців або збільшенням обсягів проблемної дебіторської заборгованості.

Позитивною є також динаміка коефіцієнта оборотності кредиторської заборгованості, який зріс з 1,03 до 1,10, що відображає прискорення розрахунків із постачальниками та покращення управління залученими ресурсами. Коефіцієнт завантаженості активів підвищився з 1,12 до 1,31, що свідчить про більш інтенсивне використання ресурсів підприємства для отримання доходу, тоді як коефіцієнт завантаженості активів в обороті залишився практично без змін, що відображає стабільність структури активів, задіяних у операційній діяльності.

Тривалість операційного циклу збільшилася з 85 до 94 днів, що свідчить про подовження періоду перетворення запасів на грошові кошти і може бути наслідком уповільнення окремих етапів виробничо-збутового процесу. Тривалість фінансового циклу зросла від -264 до -233 днів, що вказує на погіршення синхронізації дебіторської та кредиторської заборгованості і скорочує можливості підприємства ефективно використовувати залучені кошти постачальників.

Отже, загальна оцінка показників ділової активності ТОВ СП «Нібулон» демонструє наявність позитивних зрушень у використанні оборотних активів та запасів, проте поряд із цим спостерігається уповільнення загальної оборотності активів та погіршення оборотності дебіторської заборгованості. Такі зміни

свідчать про необхідність удосконалення управління оборотними ресурсами та оптимізації розрахунків із контрагентами для підвищення ефективності операційної діяльності та стабільності фінансових потоків.

3.2. Організація бухгалтерського обліку та аналізу цільового фінансування на підприємстві

Формування облікової політики є одним із ключових аспектів організації бухгалтерського обліку на підприємстві. Раціонально розроблена облікова політика забезпечує отримання достовірної та якісної інформації у звітності, що дозволяє користувачам об'єктивно оцінити ефективність діяльності підприємства та його рівень прибутковості. Питання формування облікової політики тривалий час залишаються в центрі уваги дослідників, адже це не просто набір методичних підходів, а інструмент, який опосередковано впливає на фінансові результати суб'єкта господарювання.

Зокрема, Король Н.О. зазначає: «основною метою облікової політики є формування інформації, що забезпечує можливість оцінювання капіталу, активів, зобов'язань, доходів і витрат підприємства за будь-який період його діяльності для різних потреб. Це стосується, зокрема, складання фінансової звітності, оцінки ефективності менеджменту, а також здійснення своєчасних і коректних податкових розрахунків [18, с. 64]».

Годнюк І. та Шевчук Н. пишуть: «у сучасному розумінні облікова політика максимально повно відображає всі особливості бухгалтерського обліку в конкретному періоді діяльності підприємства. Правильно сформована облікова політика забезпечує ефективність облікового процесу та дає змогу мінімізувати матеріальні, трудові й часові витрати під час вирішення багатьох облікових питань» [5].

Облікова політика, як ключовий елемент системи бухгалтерського обліку, відіграє визначальну роль у забезпеченні ефективного управління та забезпеченні інтересів різних зацікавлених сторін. Її функції включають

надання достовірної, своєчасної та повної інформації для управлінських рішень, створення системи внутрішнього контролю для забезпечення релевантної інформації для власників, захисту їхніх інтересів щодо майна та відповідальності перед суспільством через публічність обліку [48].

О. Тесак [51] підкреслює важливість облікової політики як інструменту для організації бухгалтерського обліку і формування надійної фінансової звітності на підприємстві. Умови війни створюють значні труднощі у виконанні принципів, методів і процедур бухгалтерського обліку. Це пояснюється перервами у виробництві на територіях, де тривають активні бойові дії, великими втратами матеріальних запасів і активів, проблемами у ланцюгах поставок, коливаннями цін на сировину, нестабільністю фінансового ринку та банківської системи, а також зменшенням обсягів продажів і прибутку на постраждалих від активних бойових дій територіях. До цього долучається загроза кібератак, яку підприємства в Україні також мають враховувати під час ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності.

Проведений аналіз наукових підходів свідчить, що облікова політика є не лише методологічною основою бухгалтерського обліку, а й інструментом забезпечення достовірності та ефективності управління підприємством. Дослідники підкреслюють, що її головною метою є формування інформації, необхідної для оцінювання капіталу, активів, зобов'язань, доходів і витрат у будь-якому періоді діяльності підприємства, що забезпечує як складання якісної фінансової звітності, так і коректність податкових розрахунків. Особливу увагу акцентують на її значущості в умовах зовнішніх викликів, зокрема під час воєнних дій, коли порушення виробничих процесів, втрати активів, коливання цін, фінансова нестабільність і загрози кібератак ускладнюють застосування традиційних принципів та методів обліку. За таких умов грамотно сформована облікова політика слугує стабілізуючим елементом, що дозволяє підприємству адаптуватися до ризиків, зберегти надійність фінансової звітності та забезпечити виконання своїх економічних і соціальних зобов'язань.

Облікова політика підприємства є ключовим внутрішнім регламентом, що забезпечує послідовність, прозорість та достовірність ведення бухгалтерського обліку. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» визначає облікову політику як сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для ведення обліку та складання фінансової звітності [39]. Відповідно до частини другої статті 8 Закону підприємство самостійно «визначає облікову політику» [39], а також забезпечує її документальне оформлення та дотримання. Таким чином, формування облікової політики є елементом управлінської автономії, спрямованим на забезпечення відповідності облікової системи особливостям діяльності підприємства.

При цьому законодавець наголошує на необхідності сталості прийнятих підходів. Так, згідно з частиною третьою статті 4 Закону однією з основних вимог бухгалтерського обліку є «послідовність – постійне (із року в рік) застосування підприємством обраної облікової політики» [39]. Це означає, що методи оцінки, групування та узагальнення інформації мають залишатися незмінними, якщо відсутні обґрунтовані підстави для їх перегляду. Зміна ж облікової політики допускається лише у випадках, визначених законодавством, або якщо це забезпечує підвищення якості інформації.

Більш розгорнуто вимоги до формування та застосування облікової політики визначені Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах». НП(С)БО 6 у пункті 3 встановлює, що зміна облікової політики можлива лише у разі, якщо така зміна «передбачена відповідним національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку» [39] або якщо вона забезпечить достовірніше подання інформації у фінансовій звітності.

У пункті 12 НП(С)БО 6 зазначено, що підприємство повинно розкривати у примітках до фінансової звітності інформацію щодо зміни облікової політики, зокрема: причину такої зміни, її зміст та кількісну оцінку впливу на статті фінансової звітності [43]. Фактично це забезпечує прозорість та підзвітність

управлінських рішень у сфері обліку, а також сприяє формуванню довіри з боку користувачів фінансової звітності.

Слід підкреслити, що облікова політика охоплює вибір методів оцінки запасів, амортизації необоротних активів, визначення резервів, порядок визнання доходів і витрат, а також застосування професійного судження у специфічних господарських ситуаціях.

У сучасних умовах діяльності підприємства облікова політика виступає інструментом забезпечення стабільності та порівнюваності фінансової інформації, що особливо важливо для оцінки ефективності управління та прийняття економічно обґрунтованих рішень. Вона забезпечує не лише технічну уніфікацію процедур обліку, а й створює методологічну основу для реалізації принципів корпоративної прозорості. Тому її розроблення повинно враховувати вимоги національного законодавства, економічні особливості підприємства та потреби внутрішніх і зовнішніх користувачів інформації.

У контексті міжнародних стандартів фінансової звітності облікова політика розглядається як базовий елемент забезпечення якісного, порівнюваного та послідовного подання інформації. Відповідно до МСБО 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки», облікова політика визначається як «конкретні принципи, основи, домовленості, правила та практики, застосовані суб'єктом господарювання при складанні та поданні фінансових звітів» [29]. Стандарт зобов'язує підприємство застосовувати обрані облікові політики послідовно до всіх подібних операцій та подій, що гарантує порівнюваність показників між періодами. МСБО 8 також встановлює, що змінювати облікову політику дозволено лише тоді, коли це прямо вимагається іншим стандартом або якщо така зміна забезпечує більш достовірне та доречне подання інформації. Усі зміни мають розкриватися ретроспективно, із зазначенням причин, сутності змін та впливу на фінансові результати.

Облікова політика ТОВ СП «Нібулон» формується на засадах дотримання вимог чинного законодавства України та міжнародних стандартів фінансової звітності. Основною базою для складання окремої фінансової звітності

підприємства є принцип історичної собівартості, за винятком окремих груп активів, таких як довгострокові та поточні біологічні активи, сільськогосподарська продукція, основні засоби, активи з права користування та певні фінансові інструменти, які оцінюються за справедливою вартістю відповідно до міжнародних стандартів. Представлення фінансової звітності здійснюється у форматі, передбаченому законодавством України, а функціональною валютою є українська гривня.

У структурі основних засобів компанія застосовує метод переоцінки, за яким об'єкти оцінюються за справедливою вартістю на дату переоцінки з урахуванням накопиченої амортизації та збитків від зменшення корисності. Амортизація нараховується прямолінійним методом протягом строку корисного використання активів, що дозволяє рівномірно розподіляти витрати на експлуатацію протягом усього періоду їх використання.

Біологічні активи підприємства поділяються на оборотні та необоротні, оцінюються за справедливою вартістю за вирахуванням витрат на продаж, а зміни їх вартості включаються до складу доходів або витрат відповідного періоду. Сільськогосподарська продукція, зібрана з біологічних активів, також оцінюється за справедливою вартістю з урахуванням витрат на продаж і відображається у складі собівартості реалізованої продукції при продажу.

Запаси, окрім сільськогосподарської продукції, обліковуються за середньозваженою собівартістю, а витрати на підготовку землі відносяться на незавершене виробництво до моменту посіву. Грошові кошти та їх еквіваленти включають кошти в касі, на поточних рахунках та короткострокові депозити з терміном до трьох місяців, що дозволяє забезпечити їх високу ліквідність та мінімальний ризик зміни вартості.

Фінансові активи підприємства спочатку визнаються за справедливою вартістю, а надалі оцінюються за амортизованою вартістю з урахуванням резерву на очікувані кредитні збитки. Для оцінки знецінення дебіторської заборгованості застосовується спрощений підхід із використанням матриці резерву, яка враховує історичний досвід та прогнозні економічні фактори. Фінансові

зобов'язання первісно визнаються за справедливою вартістю та надалі оцінюються за амортизованою вартістю з використанням ефективної ставки відсотка. До складу фінансових зобов'язань входять кредиторська заборгованість, банківські овердрафти, кредити та позики.

Компанія приділяє значну увагу обліку орендних операцій, визначаючи на момент укладення договору, чи містить угода ознаки оренди, що передбачає передачу права контролю над ідентифікованим активом протягом визначеного періоду часу в обмін на відшкодування. Основними об'єктами оренди є земельні ділянки для сільськогосподарського виробництва та транспортні засоби. Активи з права користування, крім земельних ділянок, оцінюються за переоціненою справедливою вартістю з урахуванням накопиченої амортизації та знецінення, тоді як орендовані земельні ділянки оцінюються за первісною вартістю з відповідними коригуваннями на амортизацію та знецінення. Амортизація активів здійснюється лінійним методом протягом меншого періоду між строком оренди та очікуваним терміном корисного використання активу, з урахуванням можливості переходу права власності наприкінці оренди або використання опціону на придбання активу. Зобов'язання з оренди відображаються за теперішньою вартістю майбутніх платежів, визначеною з урахуванням ставки додаткових запозичень на дату початку договору.

Що стосується визнання доходів, ТОВ СП «Нібулон» застосовує підхід МСФЗ 15, визнаючи дохід у момент передачі контролю над товарами або послугами клієнту. При реалізації сільськогосподарської продукції дохід визнається, як правило, під час відвантаження продукції з порту. Водночас оцінюється наявність змінних компонентів компенсації, які враховуються у ціні операції лише за умови високої ймовірності їх остаточного підтвердження, а період між передачею товару та оплатою клієнтом становить не більше одного року, тому суттєвий компонент фінансування не коригується. Надання послуг визнається пропорційно періоду їх надання та враховує загальну вартість договору.

В аспекті оподаткування ТОВ СП «Нібулон» оцінює активи та зобов'язання з поточного податку на прибуток на основі очікуваних сум до сплати або відшкодування, застосовуючи діючі ставки та правила податкового законодавства. Відстрочені податкові активи та зобов'язання визначаються за ставками, що очікуються до застосування у періоді їх погашення або реалізації активів.

Інвестиції у дочірні компанії обліковуються за собівартістю з коригуванням на резерв під знецінення. Капітал в дооцінках формується з урахуванням резерву переоцінки основних засобів та активів з права користування, за винятком земельних ділянок. Операційні та неопераційні курсові різниці презентуються окремо у звіті про фінансові результати, що забезпечує прозорість і повноту фінансової інформації.

ТОВ СП «Нібулон» здійснює облік цільового фінансування відповідно до вимог МСБО 20 «Облік державних грантів та розкриття інформації про державну допомогу». Цільове фінансування передбачає отримання ресурсів від державних або інших донорських організацій для компенсації витрат або фінансування певних активів підприємства, і його облік спрямований на забезпечення прозорості відображення фінансових результатів та впливу грантів на діяльність компанії.

Цільове фінансування, що надається для покриття витрат, визнається у складі доходів пропорційно до понесених витрат і відображається у фінансовій звітності як інші операційні доходи або інші операційні витрати відповідно до характеру фінансованих операцій. Такий підхід забезпечує коректне співставлення витрат та доходів у звітному періоді та дозволяє користувачам фінансової звітності оцінити ефективність використання отриманих грантів.

У разі отримання цільового фінансування для придбання або створення довгострокових активів, компанія відображає його на початковій стадії як доходи майбутніх періодів. Дохід визнається поступово протягом строку корисного використання відповідного активу, пропорційно амортизації або іншому систематичному розподілу, що відповідає принципам МСБО 20. Такий

метод дозволяє рівномірно розподілити вплив фінансування на результати діяльності підприємства та забезпечує адекватне відображення економічної користі, отриманої від грантів, у фінансових показниках.

Компанія також оцінює наявність умов, що супроводжують цільове фінансування, включно із необхідністю дотримання визначених показників діяльності, обмежень використання коштів або звітності перед донором. У разі невиконання таких умов або повернення частини гранту виникають умовні активи або зобов'язання, що відображають потенційні права або обов'язки компанії, пов'язані із грантами. Визначення та оцінка таких умовних елементів здійснюється на основі найкращих наявних даних та прогнозів щодо виконання зобов'язань перед донором.

Для забезпечення прозорості та інформативності, у примітках до фінансової звітності компанія ТОВ СП «Нібулон» розкриває:

- загальний розмір отриманого цільового фінансування та його призначення;
- методи визнання доходів від грантів, включаючи доходи майбутніх періодів та метод відображення у складі інших операційних доходів або витрат;
- наявність умов, що впливають на права та обов'язки компанії щодо грантів, включно з умовними активами та зобов'язаннями;
- строк та порядок використання грантів, а також основні критерії для їх надання та розподілу;
- інформацію про будь-які повернення або коригування грантів, що виникли протягом звітного періоду.

В цілому, облікову політику ТОВ СП «Нібулон» можна узагальнити наступним чином (табл. 3.8).

Таблиця 3.8

**Облікова політика ТОВ СП «Нібулон» щодо цільового фінансування
(державних грантів)**

Показник	Відображення в обліковій політиці ТОВ СП «Нібулон»
Нормативна база	МСБО 20 «Облік державних грантів та розкриття інформації про державну допомогу»
Суть цільового фінансування (грантів)	Цільове фінансування - ресурси від держави або донорських організацій для компенсації витрат або фінансування активів. Грант – у визначенні МСБО 20.
Облік грантів на покриття витрат	Визнання доходу пропорційно понесеним витратам у складі інших операційних доходів
Облік грантів на придбання/створення активів	Відображаються як доходи майбутніх періодів. Надалі дохід визнається поступово протягом строку корисного використання активу, пропорційно сумі нарахованої амортизації.
Умовні активи та зобов'язання	Відображають потенційні права або обов'язки компанії, пов'язані з грантами, на основі прогнозів виконання зобов'язань перед донором.
Прозорість та розкриття в примітках	1. Загальний розмір та призначення цільового фінансування (гранту) 2. Методи визнання доходів від цільового фінансування (гранту) 3. Умови, що впливають на права та обов'язки, включно з умовними активами/зобов'язаннями; 4. Строк та порядок використання цільового фінансування (гранту), критерії їх надання та розподілу; 5. Інформація про повернення або коригування цільового фінансування (гранту) у звітному періоді.

Джерело: сформовано автором

Таким чином, облік цільового фінансування в ТОВ СП «Нібулон» забезпечує:

- прозоре та відповідне відображення доходів і витрат у звітних періодах;
- систематичне визнання доходів пропорційно до понесених витрат або строку корисного використання активів;
- контроль за умовами використання грантів та оцінку потенційних зобов'язань;
- повне та зрозуміле розкриття інформації для користувачів фінансової звітності відповідно до МСБО 20.

На даний час у ТОВ СП «Нібулон» не здійснюється організація систематичного аналізу цільового фінансування. Відповідно, підприємство не проводить оцінку ефективності використання отриманих грантів, не аналізує вплив цільових коштів на фінансові результати та не контролює виконання умов, визначених донором. Відсутність такого аналізу призводить до неможливості оцінити, наскільки цільове фінансування сприяє покриттю витрат або фінансуванню активів, а також створює ризик невідображення умовних активів і зобов'язань у фінансовій звітності.

Для підвищення прозорості та ефективності використання грантів доцільним є впровадження системи аналізу цільового фінансування, яка включатиме: оцінку співставлення доходів та витрат, контроль за дотриманням умов грантів, визначення впливу грантів на прибуток підприємства та розкриття детальної інформації у фінансовій звітності. Запровадження такого механізму дозволить покращити управління фінансовими ресурсами та підвищить інформативність звітності для користувачів.

3.3. Шляхи удосконалення організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування на підприємстві

Операції з цільовим фінансуванням потребують не лише належного обліку, а й систематичного аналізу їх використання та контролю за виконанням умов донорів. Наявні підходи ТОВ СП «Нібулон» забезпечують облік цільового фінансування відповідно до МСБО 20, проте відсутність організації аналітичної роботи обмежує можливості оцінки ефективності використання грантів і впливу їх на фінансові результати підприємства. У цьому зв'язку виникає потреба у розробці та впровадженні шляхів удосконалення організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування, що дозволить підвищити прозорість, контроль та економічну ефективність використання отриманих ресурсів. Також у процесі дослідження фінансових звітів компанії встановлено,

що підприємство недостатньо повно розкриває інформацію про цільове фінансування, яке було переведено до складу доходів майбутніх періодів.

Основними завданнями організації обліку і контролю цільового фінансування та цільових надходжень є [52]:

- узагальнення інформації про наявність та рух коштів, які призначені для здійснення заходів цільового призначення;
- контроль за використанням цільових надходжень за відповідними напрямками;
- своєчасне документальне оформлення операцій з цільового фінансування та цільових надходжень;
- узагальнення інформації про обсяги цільового фінансування та цільових надходжень.

До основних питань щодо цільового фінансування і надходжень, які можуть наводитись у наказі про облікову політику підприємства, відносять такі [52]:

- основні джерела та напрями цільового фінансування і цільових надходжень;
- документообіг з цільового фінансування і цільових надходжень;
- звітність з використання цільового фінансування і цільових надходжень;
- особливості надходження та використання цільового фінансування і цільових надходжень;
- процедури поточного контролю за надходженням та використанням цільового фінансування і цільових надходжень;
- структурні підрозділи (відділи), які використовують кошти цільового фінансування і цільових надходжень.

Облікова політика з питань цільового фінансування оформлюється окремим розділом у Наказі про облікову політику підприємства під назвою «Кошти цільового фінансування та цільові надходження». При розробці політики щодо ведення та організації обліку підприємство обирає методи,

дозволені законодавством та нормативними актами. Водночас на практиці часто відсутній єдиний підхід до методичного оформлення облікової політики.

Облік цільового фінансування має ключове значення для організації, оскільки ефективність управління залученими ресурсами безпосередньо впливає на її стабільність та життєздатність.

Серед основних аспектів обліку цільового фінансування та надходжень, які можуть бути відображені у наказі про облікову політику виділяємо наступні:

- джерела та напрями цільового фінансування і надходжень;
- робочий план рахунків для цільового фінансування та надходжень;
- порядок документообігу щодо цільового фінансування і надходжень;
- порядок розкриття у звітності (статті);
- використання цільового фінансування та надходжень;
- процедури поточного контролю за надходженням і витрачанням коштів.

Також, у контексті формування облікової політики важливо чітко визначити поняття «цільове фінансування» та закріпити його в Наказі, оскільки на перший погляд будь-яке фінансування можна вважати цільовим: отримані ресурси завжди використовуються для досягнення конкретної мети відповідно до завдань, передбачених статутом. Проте справжнім критерієм цільового фінансування є наявність конкретних умов щодо використання ресурсів, які мають бути належним чином закріплені юридично.

Ці умови мають носити директивний характер і визначати один або декілька конкретних напрямів використання коштів. Ініціатором таких умов виступає суб'єкт фінансування, а їх порушення тягне за собою санкції, які можуть включати повернення коштів чи іншу відповідальність.

Отже, один і той самий ресурс, отриманий з одного джерела, у різних ситуаціях може кваліфікуватися як цільове або нецільове фінансування, що ускладнює методологію бухгалтерського обліку, вимагаючи чіткого розмежування коштів, що надходять як цільові, від ресурсів без спеціальних обмежень на їх використання.

Наступним важливим моментом є зазначення у Наказі порядку визнання доходів. Національні стандарти передбачають визнання доходу відповідно до виду цільового фінансування, тоді як міжнародні стандарти визначають наступні елементи облікової політики щодо відображення доходу: підхід систематичного визнання доходу від гранту у прибутку або збитку підприємства, протягом періоду визнання відповідних витрат, пов'язаних із грантом; підхід до визнання доходу від гранту у прибутку або збитку у тому періоду, в якому грант стає дебіторською заборгованістю.

Для обліку та систематизації даних про надходження та витрати коштів цільового фінансування Інструкція щодо застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств рекомендує застосовувати рахунок 48 «Цільове фінансування і цільові надходження». У структурі облікової політики підприємства можуть запроваджуватися додаткові субрахунки та аналітичні рахунки для реєстрації операцій з цільовим фінансуванням. У контексті деталізації та групування інформації для цілей управління та звітування за використанням коштів на визначені цілі це може бути корисним.

Якщо є доцільним, то підприємство може надавати інформацію про документи, якими будуть оформлюватися операції з цільового фінансування, зокрема це є доцільним, якщо підприємство має свої власні форми для фіксації інформації про використання сум цільового фінансування, відображення їх у складі відстрочених доходів чи інших статтях. Також, якщо на підприємстві застосовані процедури контролю за цільовим фінансуванням у даному розділі можуть вказуватися форми внутрішньої звітності, де зазначається інформація про суми такого фінансування, його надавачів та умови, які потрібно виконати.

Нажаль, методична база національних стандартів для формування облікової політики з обліку цільового фінансування є досить вузькою, тому наші наступні пропозиції базуються на практичному досвіді, а також на основі МСФЗ. Зокрема, вище зазначалося про закріплення в обліковій політиці порядку розкриття інформації про джерела та напрями цільового фінансування.

Вважаємо, що це є доцільним, оскільки дозволить користувачам оцінити цільову спрямованість коштів, а також їх належність до певної організації.

Наступним важливим критерієм, що пропонувалося це розкриття інформації про напрями використання цільового фінансування, яке дозволить оцінити чи дійсно підприємство використовувало його за цільовим спрямування, а також який корисний ефект отримано від цього. У табл. 3.9 запропоновано структуру таблиці, що дозволить зручно розкривати таку інформацію у примітках, шляхом подання інформації про надавачів, цілі коштів, їх освоєння за звітний період та залишок на наступні звітні періоди.

Таблиця 3.9

Форма для розкриття інформації про напрями використання цільового фінансування за надавачами

Джерело цільового фінансування	Сума коштів, тис. грн	Напрямок використання (ціль)	Використано за звітний період та визнано у складі доходів, тис. грн.	Залишок цільового фінансування, тис. грн
Міжнародна організація USAID	3806,2	Будівництво зерносховища	Відображено у складі відстрочених доходів 3806,2 Визнано дохід в сумі амортизації активу 606,2	У складі відстрочених доходів 3200,0
....				

Джерело: сформовано автором

І наостанок, вважаємо доцільним закріпити формування інформації про цільове фінансування у внутрішній звітності підприємства з метою поточного контролю і аналізу використання цільового фінансування (табл. 3.10). Інформація з даного звіту слугуватиме інформаційним забезпеченням для розкриття деталізованої інформації у фінансовій звітності, а також за допомогою КРІ показників (Додаток Б) дозволить оцінити ефективність таких заходів на підприємстві. Разом із тим важливо на кінець звітного періоду здійснювати оцінку впливу доходів від цільового фінансування на фінансовий результат підприємства.

Таблиця 3.10

Структура внутрішнього звіту із контролю за використання та аналізом ефективності цільового фінансування

№	Джерело фінансування	Напрямок використання (ціль)	Сума отриманого фінансування, грн	Сума використаного фінансування, грн	Невикористана сума, грн	Відповідальний підрозділ	Строк виконання	Стадія виконання	КРІ ефективності використання
1	Міжнародна організація USAID	Будівництво зернохосовища	3806200	3806200	0	Відділ закупівель	01.01-31.12	Виконано повністю	За показниками
									

Джерело: сформовано автором

Дані пропозиції є узагальненими і підходять для формування облікової політики підприємств щодо цільового фінансування як за національними так і міжнародними стандартами. Щодо ТОВ СП «Нібулон», яке здійснює ведення обліку за МСФЗ вважаємо, що підприємству доцільно закріпити в обліковій політиці, окрім тієї інформації, що вже зазначена вище (див. п. 3.2) наступне:

- методи обліку грантів (метод капіталу або метод доходу; або у яких випадках застосовується метод капіталу, а яких метод доходу);
- порядок оцінки умовних активів або зобов'язань, що пов'язані з грантом (зокрема механізми їх оцінки);
- закріпити порядок розкриття інформації про цільове фінансування, що переведено до складу доходів майбутніх періодів.

Для підвищення ефективності використання цільового фінансування на ТОВ СП «Нібулон» необхідно вдосконалити його обліково-аналітичне забезпечення. Підходи підприємства відповідають вимогам МСБО 20, однак відсутність систематичної аналітичної роботи обмежує контроль та оцінку ефективності використання коштів.

До ключових напрямів удосконалення належать: впровадження єдиної методики обліку та контролю цільового фінансування, шляхом запровадження внутрішнього аналітичного звіту, закріплення у наказі про облікову політику необхідності розкриття джерел і напрямів фінансування, методів оцінки умовних активів і зобов'язань, а також розкриття інформації про цільове фінансування у складі доходів майбутніх періодів. Такі заходи забезпечать прозорість, своєчасний контроль, систематизацію інформації та можливість оцінки впливу цільового фінансування на фінансові результати підприємства.

Висновки до розділу 3

Аналіз основних показників діяльності ТОВ СП «Нібулон» за 2023–2024 роки свідчить про позитивне зростання загальної суми активів на 826 096 тис. грн (3,22 %), що відображає розширення ресурсної бази підприємства та

зміцнення його економічного потенціалу. При цьому частка необоротних активів збільшилася на 4,74 п.п. до 76,89 %, а їх абсолютна вартість зросла на 1 849 327 тис. грн, що підтверджує активізацію інвестиційної діяльності та модернізацію виробничих потужностей. Оборотні активи скоротилися на 14,33 %, що зменшило їх питомий внесок до 23,11 %, і свідчить про зміщення структури активів у бік довгострокових інвестицій. У пасиві балансу відбулося різке збільшення довгострокових зобов'язань на 5 293 477 тис. грн (289,24 %), що підвищило їх частку на 19,78 п.п., і свідчить про залучення стабільного фінансування. Власний капітал зменшився на 40 % до 969 735 тис. грн, а поточні зобов'язання скоротилися на 17,21 %, що формує певні ризики фінансової стійкості. Аналіз оборотних активів за ступенем ризику показав зростання активів із малим ризиком на 687 759 тис. грн (75,48 %), тоді як грошові кошти скоротилися на 769 100 тис. грн. Показники ділової активності свідчать про покращення оборотності запасів із 0,36 до 0,45 разів на рік і оборотності оборотних активів із 1,05 до 1,12 разів на рік, проте загальна оборотність активів знизилася з 0,54 до 0,48 разів на рік, а коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках впав удвічі – із 0,72 до 0,36 разів на рік. Загалом підприємство демонструє позитивну інвестиційну динаміку та структурне зміцнення активів, проте потребує удосконалення управління оборотними ресурсами та підвищення фінансової стійкості.

Облікова політика ТОВ СП «Нібулон» є ключовим інструментом організації бухгалтерського обліку та забезпечення достовірності фінансової звітності. Вона визначає принципи оцінки активів, доходів і витрат, порядок ведення обліку грантів та фінансових зобов'язань. Особливу увагу приділено дотриманню вимог законодавства України та МСФЗ, що забезпечує порівнянність і послідовність фінансової інформації. Умови війни та зовнішні ризики ускладнюють застосування традиційних методів, проте грамотно сформована політика дозволяє адаптуватися до змін та зберегти стабільність звітності. Облік цільового фінансування на підприємстві здійснюється відповідно до МСБО 20, а прозорість відображення грантів забезпечується

розкриттям у примітках ключових аспектів їх використання. Водночас відсутність систематичного аналізу ефективності використання грантів є недоліком. Тому доцільним є запровадження механізму контролю та оцінки впливу грантів на фінансові результати підприємства.

Проведений аналіз організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування на ТОВ СП «Нібулон» показав, що наявні підходи відповідають вимогам МСБО 20, проте обмежують можливості оцінки ефективності використання грантів через відсутність систематичної аналітичної роботи. Встановлено, що підприємство недостатньо розкриває інформацію про цільове фінансування у складі доходів майбутніх періодів. Доцільним є закріплення в Наказі про облікову політику ТОВ СП «Нібулон» методів обліку грантів, оцінки умовних активів і зобов'язань, а також удосконалити розкриття інформації у звітності в частині цільового фінансування, що відображено у складі доходів майбутніх періодів. Запропоновано впровадження внутрішнього аналітичного звіту для підвищення прозорості та ефективності контролю. Реалізація цих заходів дозволить систематизувати інформацію та оцінити вплив цільового фінансування на фінансові результати підприємства.

РОЗДІЛ 4. МЕТОДИКА ВИКЛАДАННЯ ТЕМИ «БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ЦІЛЬОВОГО ФІНАНСУВАННЯ» У КУРСІ «ФІНАНСОВИЙ ОБЛІК»

4.1. Методика викладання лекції на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік»

У сучасному середовищі, яке характеризується високою конкуренцією, стрімким розвитком технологій, збільшенням обсягів інформації та глобалізаційними процесами, ринок праці висуває підвищені вимоги до фахівців обліково-аналітичного напрямку. Працівники цієї сфери мають володіти глибокими практичними компетенціями, проявляти творчість у вирішенні професійних завдань, оперативно реагувати на зміни законодавства та економічних умов. Тому для формування висококваліфікованих кадрів важливо дослідити шляхи вдосконалення методики викладання облікових дисциплін з урахуванням тенденцій розвитку суспільства та актуальних потреб економіки.

Облікові дисципліни, на відміну від більшості інших економічних предметів, ґрунтуються на постійно змінюваних процесах, зумовлених реформуванням системи бухгалтерського обліку, упровадженням Міжнародних стандартів фінансової звітності (МСФЗ) та появою нових нормативно-правових актів. Тому майбутніх фахівців необхідно навчати діяти в оновленому професійному середовищі.

У процесі викладання облікових дисциплін важливо зосереджувати увагу не на простому заучуванні матеріалу, а на формуванні в студентів аналітичного мислення. У сучасних умовах особливої актуальності набуває забезпечення тісного поєднання теоретичних знань із практичними навичками.

Успішність викладання облікових дисциплін – це вирішення поставлених перед викладачем освітніх і виховних завдань, що залежить, насамперед, від глибокого розуміння ним сутності методичної роботи з предметів, знання змісту методики викладання, її основних функцій. Практичні навички, які одержувані в

ході вивчення предмета повинні сприяти формування фахівця, здатного забезпечувати обслуговування господарюючих суб'єктів відповідною професійною підготовкою майбутніх фахівців бухгалтерського обліку, де важливим компонентом є знання та навички, отримані студентами при вивченні даних дисциплін [8].

Процес передачі інформації у навчальних цілях здійснюється за допомогою методів навчання – способів упорядкованої взаємодії викладачів та студентів, за допомогою якого вирішуються проблеми освіти, виховання і розвитку в процесі навчання [38, с. 81].

Методи навчання бувають різними і охоплюють як традиційні підходи (лекції, пояснення, демонстрації, робота з підручниками), так і сучасні інтерактивні форми, що передбачають активне залучення студентів до пізнавальної діяльності. До них належать дискусії, ділові ігри, аналіз ситуацій (case-study), проєктні методи, тренінги, групові форми роботи тощо.

Поєднання різних методів дає змогу підвищити якість засвоєння матеріалу, розвивати критичне мислення, навички практичного застосування знань та адаптувати навчання до потреб сучасного ринку праці.

У дидактиці існують різні підходи до класифікації методів навчання [38, с. 81]:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності, які спрямовані на передавання і засвоєння студентами знань, формування умінь і навичок. До них належать словесні, наочні й практичні методи навчання.

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності спрямовані на формування позитивних мотивів учіння, що стимулюють пізнавальну активність і сприяють збагаченню студентів навчальною інформацією.

3. Методи контролю і самоконтролю у навчально-пізнавальній діяльності дають змогу перевірити рівень засвоєння студентами знань, сформованості вмінь і навичок (усний, письмовий, тестовий, графічний,

програмований контролі, практична перевірка, а також методи самоконтролю і самооцінки).

Основною формою організації навчального процесу у закладах вищої освіти є лекція, адже саме вона дає можливість послідовно та цілісно подати студентам наукові знання в інтерпретації викладача. Лекційний матеріал подається чітко, логічно, науково обґрунтовано та узагальнено. Під час підготовки до лекції викладач продумує її зміст і структуру, добирає приклади та наочні матеріали, визначає методичне оформлення й тривалість, а також враховує рівень підготовки та особливості аудиторії.

Слово “лекція” походить від латинського *lectio* і означає “читання”. Саме це значення було характерне для неї з самого початку (з XIII сторіччя лекція являє собою читання з коментарями наукових трактатів, повідомлень). Отже, лекція є найдавнішою формою організації навчання у закладі вищої освіти і дотепер посідає одне з найбільш важливих місць серед інших організаційних форм навчання [30, с.19].

Лекція як метод навчання реалізує такі функції: інформаційну, орієнтовну, пояснювальну, переконувальну, виховну. Її сутність полягає не в односпрямованій діяльності викладача, а у взаємодії зі слухачами, обов’язково активній, спрямованій на сумісний навчальний пошук, а не в механічному поєднанні цих двох діяльностей [30, с.19].

На рис. 4.1 подано класифікацію основних видів лекцій, що використовуються у закладах вищої освіти. Такий поділ дає змогу краще зрозуміти специфіку кожного формату подання навчального матеріалу та обрати найбільш ефективний підхід до організації лекційних занять. Різні типи лекцій відрізняються метою, структурою, способом взаємодії викладача зі студентами та рівнем їхньої активності, що дозволяє адаптувати навчальний процес до особливостей дисципліни та підготовки здобувачів освіти.

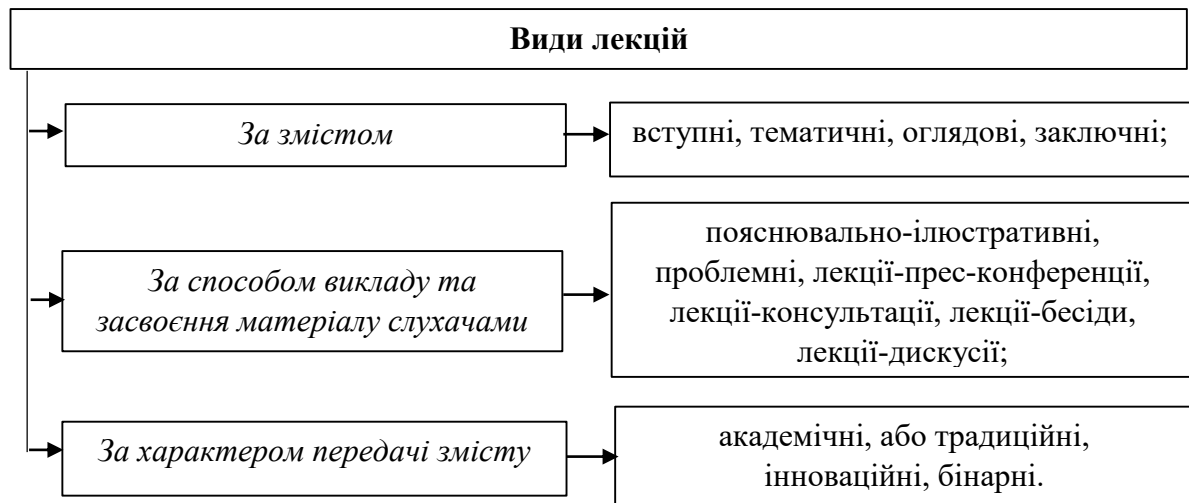

Рис. 4.1. Види лекцій

Джерело: сформовано автором на основі [30, с.19]

Ефективність лекційного заняття значною мірою залежить від якісної підготовки викладача. Щоб лекція була змістовною, логічно вибудованою та викликала інтерес у студентів, педагог має заздалегідь продумати низку важливих аспектів. Передусім необхідно визначити місце лекції в структурі навчальної дисципліни, уточнити тему та навчальні цілі й зіставити їх з рівнем підготовки аудиторії. Далі викладач опрацьовує інформаційні джерела, систематизує матеріал і виокремлює основні положення, доповнюючи їх актуальними прикладами, цікавими фактами та елементами, які підсилюють новизну викладу.

При плануванні лекції важливо створити детальний план–схему, у якому передбачено логіку викладу, структуру подачі матеріалу та способи мотивації студентів на початку заняття. Не менш суттєво продумати, де будуть використані мультимедійні засоби, які питання поставити аудиторії та як завершити лекцію так, щоб підтримати інтерес і стимулювати подальшу самостійну роботу.

Під час підготовки викладач має виокремити ключові тези, які необхідно донести до студентів, і продумати варіанти їх повторного пояснення, щоб забезпечити кращу зрозумілість матеріалу. Важливо також перевірити, чи є виклад доступним, послідовним, логічно поєднаним із практикою та життєвими ситуаціями, що робить інформацію ближчою до реальних професійних потреб.

Окремої уваги заслуговує підбір методів активізації уваги та інтелектуальної діяльності студентів під час лекції. Викладач також має підготувати рекомендації щодо того, як слухачам ефективніше опрацьовувати матеріал та організувати самостійну підготовку після заняття. Доцільно спрогнозувати можливі запитання від студентів і заздалегідь продумати чіткі й змістовні відповіді.

На завершальному етапі слід уточнити мовні та орфоепічні нюанси, щоб уникнути помилок і забезпечити грамотність подачі матеріалу. Такий комплексний підхід до підготовки дозволяє зробити лекцію максимально змістовною, структурованою та ефективною для навчання.

Педагоги зобов'язані домогтися практичного втілення низки вимог, що характеризують сучасну ефективну лекцію як організовану форму, активний метод і психологічну технологію спільної освітньої діяльності зі студентами [38, с.101-102]:

- високий науково-теоретичний і соціально-культурний рівень лекції;
- триланкова структура кожної лекції: вступ (завдання і план роботи), основна частина (дедуктивна або індуктивна побудова змістового викладу) і висновки (підсумки, узагальнення, рекомендації);
- жвава і цікава подача змісту лекції, що посилюється чіткістю вимови, граматичною та стилістичною правильністю живого мовлення лектора, а також умілим використанням допоміжних засобів – інтонації, міміки, жестів;
- повідомлення на лекції не лише теоретичних знань (теорії, закони, закономірності, поняття тощо), а й соціально-унормованої (плани, проекти, програми, технології, методики) та культурноціннісної інформації (ідеї, ідеали, переконання, оцінки, вірування, мотиви та ін.);
- економне використання лекційного часу завдяки вибору оптимального темпу викладення освітнього змісту, підготовки проблемних запитань студентам задля налагодження оперативного зворотного зв'язку, щоб бачити, як відбувається процес розуміння у студентській аудиторії;

- широке застосування графічно-символічних засобів (моделі, схеми, таблиці, креслення, символи, графіки, формули) для підтвердження чи спростування будь-якої значущої теоретичної засади або повного методологічного положення;
- професійна робота з психоемоційним настроєм аудиторії.

Для забезпечення якісної підготовки майбутніх фахівців у сфері обліку важливо не лише опрацювати теоретичні засади, а й визначити ефективні підходи до подання навчального матеріалу. Тема «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік» є однією з ключових, оскільки охоплює питання відображення грантів, бюджетних надходжень та інших цільових ресурсів, що мають суттєве значення для діяльності сучасних підприємств. Саме тому доцільним є детальний розгляд методики викладання цієї теми, яка включає вибір оптимальних методів, структуру лекції, прийоми активізації пізнавальної діяльності студентів та особливості подачі матеріалу відповідно до прикладного характеру дисципліни. Для того щоб сформувати якісний зміст та структуру лекції за даною темою вважаємо виділити такі етапи її підготовки (рис. 4.2).

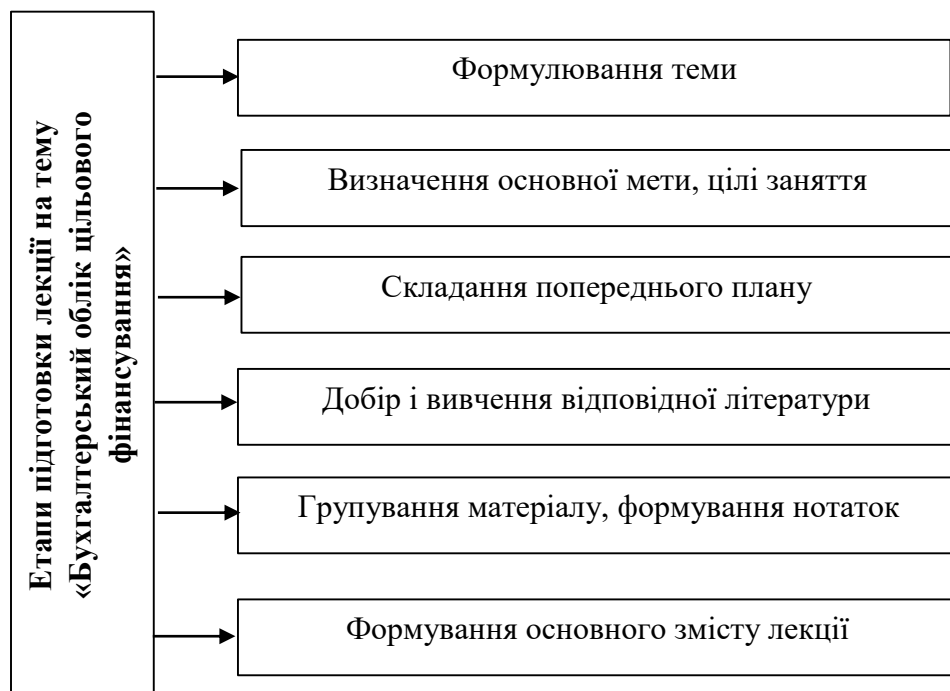

Рис. 4.2. Етапи формування лекції на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування»

Джерело: сформовано автором

У своєму підході до формування структури лекції за даною темою дотримуємося класичного підходу, що передбачає уявний поділ лекції на три частини: 1) вступна; 2) основна частина; 3) заключна частина.

Вступна частина має бути лаконічною і тривати не більше 5–10 хвилин. На цьому етапі викладач окреслює основну проблему лекції специфіку відображення грантів, бюджетних надходжень та інших видів цільового фінансування у бухгалтерському обліку. Доцільно коротко пояснити, чому ця тема має значення для майбутніх фахівців, підкреслити її актуальність у контексті МСФЗ та сучасної практики обліку, а також звернути увагу студентів на рекомендовані джерела, що поглиблюють розуміння питання. Ефективний вступ формує інтерес до теми, тому викладач може розпочати заняття з короткого прикладу або реальної ситуації, пов'язаної із отриманням підприємством грантових коштів або цільового фінансування.

Основна частина лекції присвячена послідовному розгляду змістових блоків теми: поняття цільового фінансування, порядок його визнання, класифікація джерел надходжень, особливості бухгалтерського обліку відповідно до НП(С)БО та МСБО, а також відображення таких операцій у фінансовій звітності. Викладач подає інформацію логічно та аргументовано, використовує нормативні посилання, ілюструє матеріал прикладами, схемами, слайдами, демонструє типові облікові проводки та пояснює практичні ситуації, що виникають на підприємствах. Доцільним є аналіз різних підходів і тлумачень, а також демонстрація взаємозв'язку теорії з реальними обліковими процесами.

Заключна частина лекції, як і вступ, має бути короткою, але змістовною. Викладач підсумовує ключові положення, наголошує на найважливіших аспектах обліку цільового фінансування, відповідає на запитання студентів та формулює завдання для подальшої самостійної роботи. Чітке завершення дозволяє узагальнити отриману інформацію та стимулює здобувачів освіти до глибшого опрацювання теми поза межами аудиторії. У таблиці 4.1 узагальнено структуру та зміст лекції «Бухгалтерський облік цільового фінансування».

Таблиця 4.1

Структура та зміст лекції «Бухгалтерський облік цільового фінансування»

Етап лекції	Зміст та методичні рекомендації
1. Вступ	1. На початку заняття викладач звертає увагу студентів на важливість теми в умовах розширення державних програм підтримки бізнесу, активізації грантових проєктів та участі українських підприємств у міжнародних донорських програмах. 2. Підкреслюється, що цільове фінансування є одним із ключових джерел залучення ресурсів, а його правильний облік впливає на достовірність фінансової звітності, визначення доходів та дотримання вимог законодавства і МСФЗ. 3. Формулюється мета лекції: сформувати в студентів розуміння економічної сутності цільового фінансування, навчити визначати умови його визнання, класифікувати джерела, правильно відображати операції у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності відповідно до національних та міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. 4. Оголошується план лекції, який охоплює: поняття і види цільового фінансування, нормативно-правову базу, облікове відображення за НП(С)БО та МСФЗ, а також особливості відображення грантових коштів у примітках до фінансової звітності.
2. Основна частина	Основна частина лекції побудована так, щоб послідовно поєднати теоретичні положення з практичними прикладами застосування обліку цільового фінансування: 1. Розкриття сутності цільового фінансування. Викладач пояснює поняття цільових надходжень, їх роль у діяльності підприємств та різновиди джерел: бюджетні кошти, кошти державних фондів, гранти, благодійна допомога, кошти, вивільнені від оподаткування тощо. 2. Нормативно-правове забезпечення. Розглядаються положення національних стандартів бухгалтерського обліку, МСФЗ щодо визнання доходів від цільового фінансування. 3. Документальне оформлення. Викладач пояснює, які документи підтверджують отримання цільових коштів, їх використання та виконання умов фінансування. Надаються приклади оформлених первинних документів. 4. Порядок бухгалтерського обліку. Детально розглядається синтетичний та аналітичний облік на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження». Порівнюються підходи НП(С)БО та МСФЗ. 5. Практичні приклади. Наводяться типові бухгалтерські проводки, ситуаційні задачі, приклади розкриття інформації у фінансовій звітності, розгляд типових помилок при обліку цільового фінансування та шляхи їх уникнення.
3. Висновки	1. У підсумковій частині викладач узагальнює ключові аспекти теми, наголошуючи на необхідності чіткого розуміння умов визнання доходу, правильного документального підтвердження використання коштів та повного розкриття інформації у примітках до звітності. 2. Звертається увага на те, що грамотний облік цільового фінансування є важливою складовою фінансової прозорості підприємства і показником його здатності залучати зовнішні ресурси. 3. Лекція завершується відповідями на запитання студентів, рекомендаціями щодо літератури та завданнями для самостійного опрацювання.

Джерело: сформовано автором

Таким чином, чітко організована лекція на дану тему забезпечить ефективне засвоєння студентами інформації, що має як теоретичну основу так і прикладну частину, яка дозволяє відразу закріпити отримані знання на практиці. Такий підхід підвищує не лише рівень розуміння специфіки обліку цільового фінансування, а й формує у студентів уміння застосовувати нормативні вимоги та методичні інструменти під час вирішення реальних облікових ситуацій, що є ключовим у підготовці майбутніх фахівців з фінансового обліку.

Протягом тривалого часу викладання дисципліни важливо регулярно оновлювати зміст лекції, приклади та аргументацію окремих наукових положень. При цьому слід враховувати нові нормативні акти, зміни у МСФЗ і НП(С)БО, появу додаткових інформаційних джерел, а також професійну спрямованість студентів і специфіку їх підготовки. Викладач повинен брати до уваги ці чинники під час планування лекцій, організації навчального процесу та оцінювання результатів, щоб забезпечити актуальність, практичну користь і високу якість засвоєння матеріалу.

4.2. Методика проведення практичного заняття на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік»

Одним із ключових факторів ефективності практичного заняття є чітке формулювання його цілей та орієнтація викладача на їх досягнення. Успішність заняття значною мірою визначається тим, наскільки реалізуються основні завдання, серед яких особливе місце займає розвиток інтелектуальних здібностей, мислення та навичок розумової діяльності студентів. Практичні заняття мають забезпечувати умови для застосування науково-теоретичних і практичних знань, здобутих у процесі самостійної підготовки, надання цим знанням активного та діяльнісного характеру.

Роль викладача полягає у спрямуванні студентів на правильне опанування матеріалу та вирішення завдань через:

- розуміння суті проблемної ситуації;
- формування мотивації до її вирішення;
- керівництво процесом пошуку рішення за допомогою навідних запитань та аналогій;
- визначення оптимального шляху розв'язання проблеми.

Практичне заняття (лат. *praktikos* – діяльний) – форма навчального заняття, під час якої викладач організовує для студентів аналіз окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формує навички і вміння їх практичного застосування через індивідуальне виконання відповідно сформульованих завдань [38, с. 116].

Проведення практичних занять покликане виконувати такі функції (рис. 4.3).

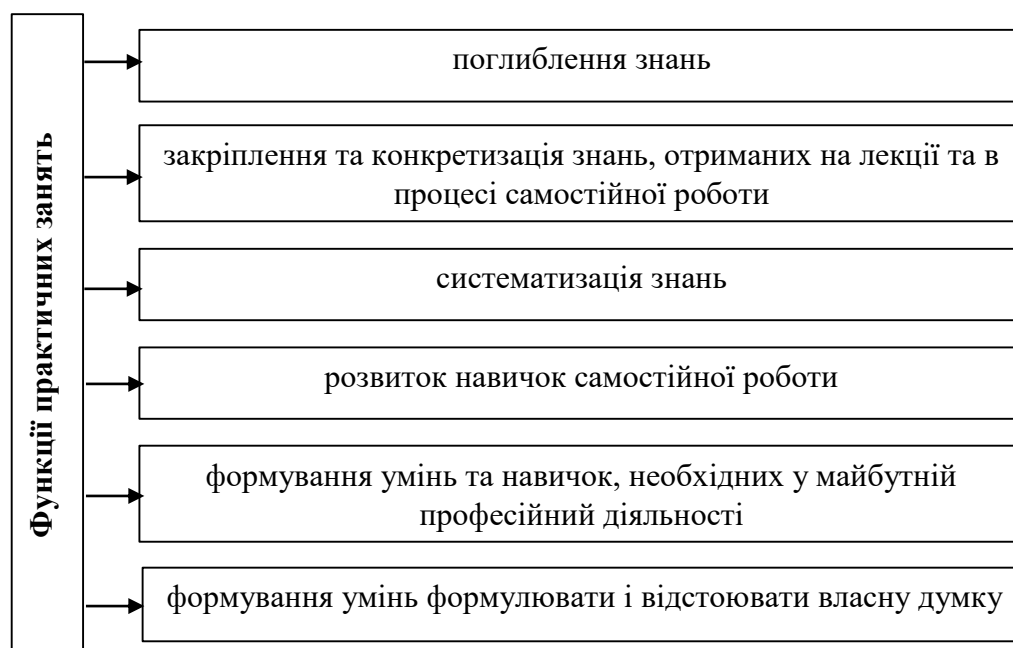

Рис. 4.3 Функції практичних занять

Джерело: сформовано автором на основі [16, с.72]

Структура практичного заняття включає попередній контроль знань, навичок і вмінь студентів; формулювання загальної проблеми та її обговорення за участю студентів; розв'язування завдань та їх обговорення; розв'язування контрольних завдань, їх перевірка й оцінювання. Оцінки за окремі практичні заняття враховують, виставляючи підсумкову оцінку з дисципліни [38, с. 116].

Під час проведення практичних занять застосовуються різноманітні методи навчання, адже головна мета цього виду роботи — формування професійних навичок і вмінь студентів. Основними методичними засобами є вправи різного типу: підготовчі, пробні, тренувальні, за зразком, творчі, практичні, графічні, усні, письмові, а також професійні та технічні.

Практичні заняття мають відповідати ряду вимог:

- студенти повинні володіти базовими теоретичними знаннями з теми;
- необхідно усвідомлення ними значення розвитку професійно орієнтованих навичок і вмінь;
- забезпечення належних умов для ефективного формування навичок і вмінь, включно з санітарно-гігієнічними, дидактичними та виховними аспектами;
- навчання студентів раціональних способів опанування практичними навичками;
- організація самостійної діяльності кожного студента;
- дотримання логічної послідовності та систематичності у формуванні умінь;
- розробка завдань з чіткою професійною спрямованістю;
- активне залучення творчих завдань у систему практичних занять;
- систематичний контроль за виконанням практичних завдань;
- постійне стимулювання практичної діяльності та мотивація студентів до активної участі в заняттях.

Такий підхід забезпечує комплексне поєднання теоретичної підготовки та практичної діяльності, що сприяє ефективному оволодінню студентами професійними навичками у сфері бухгалтерського обліку.

Для закріплення теоретичних знань і формування практичних навичок студентів важливо приділяти увагу методиці проведення практичних занять. Тема «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік» передбачає не лише ознайомлення з нормативними вимогами та принципами обліку грантів і цільових надходжень, а й відпрацювання

практичних умінь з їх документального оформлення, відображення на рахунках та представлення у фінансовій звітності.

З метою ефективної організації практичного заняття необхідно визначити його організаційну структуру, зокрема етапи, які дозволяють чітко розподілити час заняття та опрацювати основні моменти (рис. 4.4).

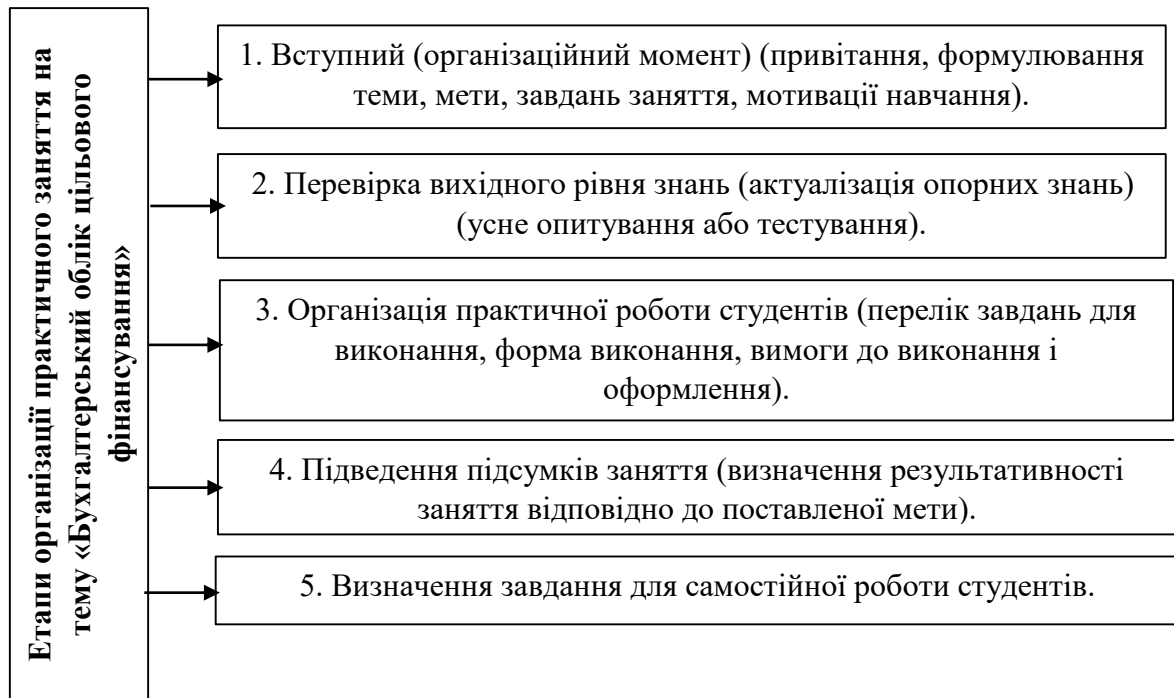

Рис. 4.4. Етапи організації практичного заняття на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік»

Джерело: сформовано автором

Практичне заняття розпочинається з вступного етапу, під час якого викладач вітає студентів та створює сприятливу психологічну атмосферу для навчання. На цьому етапі зазначається тема заняття «Бухгалтерський облік цільового фінансування», його мета та основні завдання: закріплення теоретичних знань, формування практичних навичок обліку цільового фінансування, відпрацювання проводок на рахунку 48 та відображення цих операцій у фінансовій звітності. Студентам пояснюється значення правильного ведення обліку цільового фінансування для прозорості фінансової звітності підприємства та дотримання нормативних вимог. Викладач мотивує студентів до

активної участі, підкреслюючи прикладну цінність теми та її професійну спрямованість.

Наступний етап перевірка вихідного рівня знань студентів, що може здійснюватися у формі усного опитування або тестування, спрямованого на перевірку базових понять: види цільового фінансування, джерела надходжень, принципи відображення грантів за МСФЗ. Також на цьому етапі обговорюються приклади попередніх бухгалтерських проводок і типові помилки, щоб визначити рівень підготовки студентів до практичної роботи. Для попередньої оцінки знань студентів було складено перелік питань для обговорення та тести (Додаток В).

Організація практичної роботи складає основну частину заняття. Студентам надається перелік завдань для виконання, серед яких прикладні завдання на виконання бухгалтерських проводок, узагальнення інформації та відображення у звітності. Виконання завдань відбувається індивідуально або в групах, з подальшим обговоренням результатів. Викладач контролює правильність і логічність проведення, обґрунтованість рішень, відповідність вимогам НП(С)БО та МСФЗ. Практичні завдання для даного етапу практичного заняття запропоновано у Додатку Г.

На етапі підведення підсумків заняття викладач узагальнює результати роботи студентів, обговорює виконані завдання та помилки і способи їх виправлення. Оцінюється, наскільки студенти засвоїли правила обліку цільового фінансування, чи вміють застосовувати знання на практиці та інтегрувати теоретичні положення у реальні облікові ситуації. Особлива увага приділяється формуванню професійного мислення та розумінню взаємозв'язку теорії й практики.

На завершальному етапі визначається завдання для самостійної роботи або домашнє завдання. Студентам пропонуються кейси для індивідуального опрацювання: складання проводок за новими прикладами грантових операцій, аналіз реальної фінансової звітності підприємства з урахуванням цільового фінансування, підготовка приміток до фінансової звітності відповідно до МСФЗ тощо. Самостійна та домашня робота спрямована на закріплення практичних

навичок, розвиток аналітичного мислення та формування здатності самостійно застосовувати отримані знання у професійній діяльності.

Отже, методика проведення практичного заняття з теми «Бухгалтерський облік цільового фінансування» передбачає поєднання теоретичного пояснення, аналізу нормативної бази, демонстрації практичних прикладів і виконання студентами практичних завдань із обліку грантів та цільових надходжень. Такий підхід дозволяє не лише закріпити знання, а й сформувати професійні навички та вміння, необхідні для правильного відображення цільового фінансування на рахунках підприємства та у фінансовій звітності, що робить практичне заняття ефективною формою засвоєння матеріалу теми.

Висновки до розділу 4

Методика викладання лекції на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік» передбачає поєднання теоретичного пояснення та практичних прикладів для формування у студентів як знань, так і професійних навичок. Важливим є підкреслення актуальності теми у контексті МСФЗ, нормативних вимог та сучасної практики обліку. Лекція має чітку структуру: вступна, основна та заключна частини, що дозволяє логічно та послідовно подати матеріал. Під час заняття особлива увага приділяється документальному оформленню, синтетичному та аналітичному обліку, а також правильному відображенню операцій у фінансовій звітності, а регулярне оновлення змісту лекції та прикладів забезпечує її актуальність і практичну користь.

Практичне заняття з теми «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у курсі «Фінансовий облік» є ефективним засобом формування професійних компетенцій студентів. Воно забезпечує поєднання теоретичних знань із практичними навичками, що дозволяє закріплювати отриману інформацію та застосовувати її у реальних облікових ситуаціях. Основною метою заняття є розвиток аналітичного мислення, інтелектуальних здібностей та професійних

умінь студентів. Структура заняття передбачає вступний етап, перевірку базових знань, виконання практичних завдань та підведення підсумків, що сприяє систематичному засвоєнню матеріалу. Використання різних методів навчання забезпечує активну участь студентів і формування практичних навичок.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження було сформовано наступні висновки та пропозиції:

1. Дослідження економічної сутності цільового фінансування показало, що дана категорія є багатофункціональним інструментом ресурсного забезпечення підприємств, який поєднує інвестиційний, стимулюючий, соціальний та відтворювальний аспекти. Аналіз трактувань у науковій літературі дозволив встановити, що більшість підходів акцентують на цільовому призначенні ресурсів і умовності їх використання, однак є суттєві відмінності у розумінні ролі таких надходжень у господарській діяльності. Виявлено, що національні стандарти бухгалтерського обліку регламентують лише порядок визнання доходів, не визначаючи сутності самого поняття цільового фінансування, що спричиняє методичні труднощі для практиків. На відміну від них, МСФЗ застосовують категорію «державні гранти», однак на практиці цей підхід використовується і для відображення фінансування недержавного походження. Порівняння підходів НП(С)БО та МСФЗ підтвердило наявність відмінностей у понятійному апараті, але водночас засвідчило спільні принципи визнання доходів залежно від цільового характеру надходжень. Також встановлено, що правильна класифікація грантів (пов'язаних з активами або доходами) є ключовою для коректного обліку та їх відображення у фінансовій звітності. З урахуванням виявлених проблем доцільним є нормативне закріплення визначення поняття «цільове фінансування» на національному рівні, що підвищить однозначність його тлумачення й усуне суперечності у практиці.

2. Національні стандарти обліку забезпечують лише базові принципи визнання та відображення цільових надходжень, тоді як міжнародні стандарти формують комплексний підхід до обліку. Саме тому для українських підприємств, що залучають гранти або іншу форму державної підтримки, важливо орієнтуватися на вимоги МСБО 20, МСБО 37 та МСБО 41 (якщо підприємство отримує сільськогосподарські гранти), які забезпечують

достовірність фінансової інформації та підвищують рівень її прозорості. Важливим результатом дослідження стало встановлення суттєвих відмінностей між МСФЗ і НП(С)БО, що обумовлює ризики неповного відображення економічного змісту операцій у національній звітності. В цілому, результати дослідження підкреслюють необхідність гармонізації національних норм із міжнародною практикою та створення більш повної методичної основи для обліку цільового фінансування.

3. Проведений аналіз літературних джерел дозволив узагальнити ключові проблеми теорії та практики бухгалтерського обліку цільового фінансування, що підтверджує потребу в комплексному оновленні методології. Виявлено, що основним бар'єром для формування достовірної облікової інформації є відсутність уніфікованих підходів до визнання й оцінки грантів та цільових надходжень, а також термінологічна неузгодженість між нормативними актами. Сучасна система регулювання не забезпечує чіткого порядку класифікації та розкриття інформації, що створює ризики спотворення фінансової звітності. Недостатність методичних рекомендацій, недосконалість рахунку 48 «цільове фінансування та цільові надходження» ускладнює контроль та прозорість використання коштів. Порівняння вимог НП(С)БО і МСФЗ показало наявність суттєвих концептуальних розбіжностей, які потребують гармонізації.

4. ТОВ СП «Нібулон» є провідним українським агропідприємством із вертикально інтегрованою моделлю управління, що забезпечує контроль над виробництвом, зберіганням і транспортуванням продукції. Засноване у 1991 році, підприємство має 45 філій у 11 регіонах України та міжнародні дочірні компанії в Нідерландах і Швейцарії. Нині підприємство активно розвиває напрямок цифровізації для чого було створено ТОВ «НІБУЛОН ДІДЖИТАЛ». Корпоративне управління здійснюють загальні збори та Рада директорів під керівництвом Генерального директора. Внаслідок війни підприємство втратило 68 % активів і 9 одиниць флоту на суму 181,8 млн грн, проте відновлено активи на 36,5 млн грн і 248,6 тис. грн на контрольованих територіях. У 2024 році доходи становили 20 263 013 000 грн (зниження на 11,52 %), а збиток складав

646 381 000 грн (зменшення на 59,91 %). Активи зросли на 3,22 % до 26 468 443 000 грн, зобов'язання знизилися на 17,21 %, а середня зарплата піднялася на 38,81 % до 34 549 грн., Що свідчить про певні позитивні зміни у діяльності підприємства. Підприємство інтегрує ESG-принципи: контроль викидів, 86 % відходів утилізуються або повторно використовуються, заплановано сонячні електростанції на 30 % елеваторів та зниження споживання води на 5 % до 2030 року. Тоді як соціальна складова включає гендерну рівність, інклюзію та навчання 3 459 співробітників. Корпоративне управління включає Кодекс етики, антикорупційну програму та оцінку ризиків у ланцюзі постачання. У 2025 році компанією було вперше сформовано звіт про сталий розвиток за стандартами GRI, що свідчить про серйозні підходи для реалізації ЦСР.

5. Бухгалтерський облік цільового фінансування є ключовим інструментом забезпечення прозорості та ефективності фінансової діяльності підприємств і організацій. Облік цільового фінансування ведеться на рахунку 48 «Цільове фінансування і цільові надходження» та субрахунках до нього. Операції на цьому рахунку здійснюються на підставі первинних документів. Проте, значна кількість науковців пропонують удосконалити структуру даного рахунку, зокрема через розширення кола субрахунків. Визнання доходу від цільового фінансування регулюється НП(С)БО 15. Доходи визнаються лише після підтвердження отримання коштів та виконання умов їх використання. Такий підхід забезпечує відповідність принципу нарахування доходів та витрат, коректність співвідношення надходжень і витрат, а також прозорість фінансової звітності. У міжнародній практиці МСБО 20 «Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу» встановлює аналогічні принципи: гранти визнаються лише за наявності обґрунтованої впевненості в їх отриманні та виконанні умов, відображаються на основі доходного підходу або через метод капіталу, що дозволяє підприємствам відображати гранти у складі прибутку чи збитку або у складі капіталу. МСБО 20 також передбачає окремі підходи для грантів, пов'язаних з активами, та грантів, пов'язаних з доходами, і визначає гнучкі методи їх відображення у фінансовій звітності для забезпечення

прозорості та порівнянності. Таким чином, українські та міжнародні стандарти обліку цільового фінансування або державних грантів за своїм економічним змістом мають подібні підходи до класифікації та визнання доходів, хоча міжнародні стандарти пропонують ширший методичний інструментарій для відображення та розкриття інформації.

6. Дослідження показало, що фінансова звітність підприємства забезпечує лише базове відображення операцій з цільового фінансування, не повністю задовольняючи потреби користувачів у детальній інформації. Баланс демонструє залишки цільового фінансування та цільового фінансування у складі доходів майбутніх періодів, що дозволяє прогнозувати вплив ресурсів на майбутні фінансові результати. Звіт про фінансові результати відображає доходи від цільового фінансування у різних статтях, що ускладнює формування цілісного уявлення про їхній вплив на прибуток. Звіт про рух грошових коштів відображає реальні надходження коштів у вигляді цільового фінансування, забезпечуючи контроль за їх використанням. Примітки до фінансової звітності за національними стандартами щодо цільового фінансування не формуються, що є негативним фактором для розуміння показників звітності, тоді як МСБО вимагає надавати доволі значний масив інформації щодо грантів. Результати дослідження підтверджують необхідність удосконалення розкриття інформації, зокрема виділення окремого розділу щодо використання коштів цільового фінансування. Запровадження таких змін дозволить підвищити аналітичну цінність фінансової інформації та її достовірність.

7. Аналіз діяльності ТОВ СП «Нібулон» за 2023–2024 роки показало, що підприємство нарощує загальні активи на 826 096 тис. грн (3,22 %), збільшуючи частку необоротних активів до 76,89 % та активної частини основних засобів до 66 %, що підвищує виробничий потенціал. Разом із тим оборотні активи скоротилися на 14,33 %, а грошові кошти зменшилися на 769 100 тис. грн, що знижує ліквідність і створює ризики своєчасного виконання короткострокових зобов'язань. Власний капітал впав на 40 % до 969 735 тис. грн, що збільшує фінансову залежність від зовнішніх джерел, зокрема довгострокових

зобов'язань, які зросли на 289,24 %. Показники фінансової стійкості продемонстрували різке збільшення коефіцієнта фінансової залежності з 15,87 до 27,29 та погіршення автономії з 0,06 до 0,04. Ділова активність підприємства показала зростання оборотності запасів із 0,36 до 0,45 разів на рік, оборотності оборотних активів із 1,05 до 1,12 разів на рік, проте загальна оборотність активів знизилася з 0,54 до 0,48 разів на рік, а коефіцієнт оборотності коштів у розрахунках впав удвічі – із 0,72 до 0,36 разів на рік. Ураховуючи ці тенденції, пропонується впровадити заходи щодо збалансування структури активів, зокрема оптимізацію оборотних ресурсів, покращення управління дебіторською заборгованістю та нарощування власного капіталу. Запропоновані удосконалення дозволять підвищити платоспроможність, фінансову стабільність та ефективність операційної діяльності.

8. Облікова політика ТОВ СП «Нібулон» забезпечує прозоре та послідовне відображення фінансових результатів підприємства та дотримання вимог МСФЗ. Вона охоплює порядок оцінки активів, облік доходів і витрат, а також відображення цільового фінансування. Політика підприємства сприяє стабільності фінансової звітності, захисту інтересів власників і підвищенню інформативності для користувачів. Аналіз показав, що підприємство не здійснює систематичну оцінку ефективності використання цільового фінансування і контролю за дотриманням умов їх надання. Для підвищення ефективності доцільно впровадити систему аналізу цільового фінансування, що включатиме оцінку співставлення доходів та витрат, контроль виконання умов грантів та розкриття детальної інформації у звітності. Такий механізм дозволить забезпечити більш точне відображення впливу грантів на фінансові результати.

9. Дослідження показало, що ефективне управління цільовим фінансуванням на ТОВ СП «Нібулон» потребує системного аналітичного контролю за використанням коштів. Виявлено, що підприємство недостатньо повно розкриває інформацію про цільове фінансування, у складі доходів майбутніх періодів, що ускладнює їх оцінку. Для удосконалення організації обліку на підприємстві запропоновано доповнити Наказ про облікову політику

інформацією про: 1) методи обліку грантів (метод капіталу або метод доходу; або у яких випадках застосовується метод капіталу, а яких метод доходу); 2) порядок оцінки умовних активів або зобов'язань, що пов'язані з грантом (зокрема механізми їх оцінки); 3) закріпити порядок розкриття інформації про цільове фінансування, що переведено до складу доходів майбутніх періодів. З метою удосконалення розкриття інформації у примітках було запропоновано Форму для розкриття інформації про напрями використання цільового фінансування за надавачами, що дозволяє відслідковувати джерела походження ресурсів, їх використання, визнання у складі доходів та залишки на кінець звітного періоду. З метою покращення аналітичного забезпечення цільового фінансування на підприємстві було запропоновано та розроблено структуру внутрішнього звіту із контролю за використанням та аналізом ефективності цільового фінансування, що дозволить систематизувати інформацію про цільове фінансування для цілей розкриття інформації про нього у фінансовій звітності, а також за рахунок визначених показників ефективності дослідити його значення для господарської діяльності підприємства.

10. Дослідження методики викладання теми «Бухгалтерський облік цільового фінансування» показало, що ефективне поєднання теоретичних знань і практичних прикладів сприяє формуванню високого рівня професійної компетентності студентів. Використання класичної структури лекції із трьома частинами дозволяє логічно та послідовно висвітлити зміст теми. У процесі лекції особлива увага приділяється нормативному забезпеченню, документальному оформленню та відображенню операцій у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Важливо регулярно оновлення змісту лекції з врахуванням змін для підвищення актуальності навчального матеріалу. Впровадження зазначених методичних рекомендацій підвищує якість викладання та рівень підготовки студентів до професійної діяльності. Результати дослідження підтверджують необхідність систематичного вдосконалення методики викладання з урахуванням сучасних вимог ринку праці та розвитку бухгалтерського обліку.

11. Практичні заняття дозволяють закріпити знання про цільове фінансування, шляхом розв’язання практичних вправ та правильно відображати операції у фінансовій звітності відповідно до НП(С)БО та МСФЗ. Запропонована організаційна структура заняття забезпечує системність та ефективність навчального процесу. Використання різних видів вправ і завдань сприяє розвитку аналітичного мислення, професійних навичок і творчого підходу до розв’язання облікових задач. Удосконалення методики передбачає регулярне оновлення матеріалу, використання сучасних кейсів і прикладів реальної практики, а також активізацію самостійної роботи студентів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Виговська Н. Г., Цисар О. В. Державна фінансова допомога: сутність, критерії ідентифікації, класифікація. *Економіка, управління та адміністрування*. 2023. № 4(106). С. 129–135. URL: [https://doi.org/10.26642/ema-2023-4\(106\)-129-135](https://doi.org/10.26642/ema-2023-4(106)-129-135).
2. Височан О., Височан О., Ясінська А. Особливості бухгалтерського обліку цільового фінансування у не бюджетних неприбуткових організаціях. *Облік і фінанси*. 2017. № 1. С. 17–24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Oif_apk_2017_1_4.
3. Височан О., Майковець Д. Облік фінансування діяльності небюджетних неприбуткових організацій. *Економіка та суспільство*. 2022. № 44. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-44-83>.
4. Войтко В., Кудіна О., Серікова Т. Проблеми обліковоаналітичного забезпечення грантів як альтернативних джерел фінансування підприємств. *Вісник Національного технічного університету "ХПІ"*. 2019. № 23. С. 77–85. URL: <http://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/48041>.
5. Годнюк І., Шевчук Н. Облікова політика та її вплив на діяльність підприємства в умовах воєнного стану *Економічні горизонти*. 2023. № 2(24). С. 110–119. DOI: [https://doi.org/10.31499/2616-5236.2\(24\).2023.281235](https://doi.org/10.31499/2616-5236.2(24).2023.281235).
6. Гуцаленко Л., Здирко Н. Особливості відображення в обліку державної підтримки фермерських господарств. *Сталий розвиток економіки*. 2013. № 3. С. 240–245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/sre_2013_3_53.
7. Гуцаленко Л. Методологічні аспекти обліку формування та узагальнення результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2010. № 9. С. 70–74. URL: <http://repository.vsau.org/getfile.php/2103.pdf>.
8. Дем'янишина О. А. Організація і методика викладання облікових дисциплін. С. 110–112. URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/9685/1/Demianyshyna_23.03.2018%20Uman_110-112.pdf.

9. Державний грант для ФОП: як не допустити помилок в обліку. 7e-minar. 2025. URL: <https://7eminar.ua/news/6886-derzavnii-grant-dlya-fop-yak-ne-dopustiti-pomilok-v-obliku>
10. Замлинський В., Волошина О., Степаненко С. Облікова політика та економічна безпека в системі управління підприємством. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2024. Т. 9, № 1. С. 56–61. URL: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-1-9>.
11. Звіт зі сталого розвитку ТОВ СП "Нібулон" за 2025 р. https://drive.google.com/file/d/1TotQyGr_j3keGbPkEiBsm-PlC2KnSlsb/view.
12. Здирко Н. Уніфікація фінансової звітності для відображення коштів державної підтримки фермерськими господарствами. *Облік і фінанси*. 2013. № 1(59). С. 15–22. URL: <https://afj.org.ua/pdf/42-unifikaciya-finansovoizvitnosti-dlya-vidobrazhennya-koshtiv-derzhavnoi-pidtrimki-fermerskimigospodarstvami.pdf>.
13. Іваненко Л. В. Відображення в обліку цільового фінансування та його вплив на об'єктивність аналізу фінансового стану промислових підприємств. *Актуальні проблеми економічного і соціального розвитку регіону*. 2010. С. 303–309. URL: <https://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/20813/1/Ivanenko%20L.V..pdf>.
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій : Інстр. М-ва фінансів України від 30.11.1999 № 291 : станом на 13 груд. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99#Text> (дата звернення: 12.11.2025).
15. Калашнікова Т. Теоретичні та практичні аспекти відображення державної підтримки сільськогосподарських підприємств в обліку та фінансовій звітності. URL: <http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/1040/1/Теоретичні%20та%20практичні%20аспекти%20відображення%20державної%20підтримки%20сільськогосподарських%20підприємств%20в%20обліку%20та%20фінансовій%20звітності.pdf>.

16. Каплінський В. В. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. – Вінниця : ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015. 224 с.
17. Кобеля-Звір М. Я. Гранти для фінансування мікро-, малого та середнього бізнесу: swot-аналіз. *Трансформаційна економіка*. 2023. № 4 (04). С. 42–45. URL: <https://doi.org/10.32782/2786-8141/2023-4-8>.
18. Король Г. О., Ізвекова І. М., Ясногор О. О. Сутність поняття «облікова політика» та методичні підходи до його формування в умовах підприємства. *Економіка і суспільство*. 2017. № 8. С. 780–784. URL: https://economyandsociety.in.ua/journals/8_ukr/129.pdf.
19. Корчагіна В. Г. Особливості формування облікової політики відповідно до правил МСФЗ. *Актуальні питання сучасної економічної науки: зб. матеріалів III Всеукр. наук.-практ. конференції (присвяченій 100-річчю заснування Полтавського державного аграрного університету)*, м. Полтава, 8 грудня 2020 року. Полтава: ПДАУ, 2020. С. 198-201.
20. Костенко Н. Отримали грант: як облікувати *Податки & бухгалтер.* 2021. № 9. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2021/february/issue-9/article-113166.html>.
21. Кучеренко Т., Ратушна О., Мельник Л. Облік фінансування інноваційної діяльності підприємства. *Облік і фінанси*. 2019. № 1(83). С. 35– 43. URL: [https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1\(83\)-35-43](https://doi.org/10.33146/2307-9878-2019-1(83)-35-43).
22. Лаговська О., Лоскоріх Г. Державні гранти: обліковий аспект за міжнародними стандартами. *Ефективна економіка*. 2023. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105.2023.12.6>.
23. Лугова О. І. Цільове фінансування: особливості визнання та обліку. С. 37–39. URL: <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/18523/1/37-39.pdf>.
24. Любимова Т. Облік грантів *Uteka.ua*. URL: <https://uteka.ua/publication/commerce-12-hozyajstvennye-operacii-9-uchet-grantov>.
25. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 (МСБО 1). Подання фінансової звітності : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від

01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення: 23.11.2025).

26. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 20 (МСБО 20). Облік державних грантів і розкриття інформації про державну допомогу : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_041#Text (дата звернення: 23.11.2025).

27. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 37 (МСБО 37). Забезпечення, умовні зобов'язання та умовні активи : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_051#Text (дата звернення: 23.11.2025).

28. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 (МСБО 41). Сільське господарство : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_027#Text (дата звернення: 23.11.2025).

29. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 (МСБО 8). Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки : Стандарт Ради з Міжнар. стандартів бух. обліку від 01.01.2012. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_020#Text (дата звернення: 25.11.2025).

30. Мірошніченко В. І., Гончаренко О. А., Тушко К. Ю. Методика викладання у вищій школі : навч. посіб. – Хмельницький : Видавництво НАДПСУ, 2021. 168 с. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/Bibliobooks/Inshi81/0060801.pdf>.

31. Небильцова О., Король В. Облік та правове регулювання державного субсидіювання суб'єктів господарювання. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/10_2015/91.pdf.

32. Осіпчук Д. С. Облік державної допомоги за МСФЗ: теорія і методика : дисертація на здобуття ступеня доктор філософії. Житомир, 2024.

256 с.

URL: https://ztu.edu.ua/site/files/1/docs/Наука/Аспірантура%20та%20докторантура/Разові%20ради/2024/Дисертація_Осіпчук_Д_С_full.pdf.

33. Осіпчук Д.С. Сільськогосподарські державні гранти: проблеми гармонізації національних та міжнародних стандартів (МСФЗ). *Агросвіт*. 2023. №18, с.106-115. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2023.18.106>.

34. Осіпчук Д. С., Чижевська Л. В., Хоменко Г. Ю. Визнання та облік державних грантів у неприбуткових організаціях: національні та міжнародні підходи (МСФЗ). *Academic Review*. 2024. Т. 2, № 61. С. 128–144. URL: <https://doi.org/10.32342/2074-5354-2024-2-61-9>

35. Остапенко Т. М. Методика викладання як головна ланка дидактики і навчальний предмет. *Bulletin of Alfred Nobel University. Series "Pedagogy and Psychology"*. 2018. Т. 2, № 16. С. 246–251. URL: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2018-16-37> (дата звернення: 26.11.2025).

36. Отримали кошти держпідтримки: бухоблік на прикладах. *balance.ua*. URL: <https://balance.ua/news/post/poluchili-sredstva-gospodderzhki-buxuchet-na-primerax>.

37. Пономаренко О., Канцедаль Н. Цільове фінансування агробізнесу: аспекти бухгалтерського обліку. *Ефективна економіка*. 2020. № 5. URL: https://www.researchgate.net/profile/Nataliya-Kantsedal/publication/341731353_TARGET_FINANCING_OF_AGROBUSINESS_ASPECTS_OF_ACCOUNTING/links/5f030444a6fdcc4ca44ea1f9/TARGETFINANCING-OF-AGROBUSINESS-ASPECTS-OF-ACCOUNTING.pdf. 226

38. Потапюк Л. М. Методика викладання: Навчальний посібник. – Луцьк: Луцький НТУ, 2012. – 264 с.

39. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV : станом на 3 верес. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text>.

40. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 № 1555-VII : станом на 31 жовт. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>.

41. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : Наказ М-ва фінансів України від 07.02.2013 № 73 : станом на 6 берез. 2025 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13#Text> .

42. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 15 "Дохід" : Наказ М-ва фінансів України від 29.11.1999 № 290 : станом на 3 листоп. 2020 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99#Text>.

43. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 6 "Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах" : Наказ М-ва фінансів України від 28.05.1999 № 137 : станом на 16 квіт. 2024 р.
URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99#Text>.

44. Прохорова Л. Проблеми бухгалтерського обліку цільового фінансування підприємств харчової промисловості. *Актуальні проблеми економічного та соціального розвитку підприємств харчової промисловості: Програма і матеріали Міжнар. науково-практ. конф.*, м. Київ, 21 квіт. 2016 р. Київ, 2016. С. 29–30. URL: <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/23443/1/21-22%20kvitnia.pdf#page=29>.

45. Садовська І., Нагірська К. Особливості обліку і оподаткування цільового фінансування в частині грантових коштів. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-74>.

46. Сердюк О. Державні гранти для бізнесу: як обліковувати й оподатковувати. *Головбух Агро*. 2022. № 17. URL: <https://agro.expertus.com.ua/10000909>.

47. Сидоренко Р., Жураковська І. Облік грантів: впровадження правил обліку за мсфз у вітчизняну практику. *Економічний форум*. 2022. Т. 1, № 4. С. 127–135. URL: <https://doi.org/10.36910/6775-2308-8559-2022-4-16>.

48. Сисоєва В., Лисенко Є., Сисоєва І. Облікова політика підприємства: основні рівні регулювання *Матеріали конференцій МНЛ*. 3 травня 2024 р., м. Суми. С. 28–30. URL: <https://archive.liga.science/index.php/conference-proceedings/article/view/933>.

49. Солошенко Л. Отримуємо цільове фінансування *Податки & бухоблік*. 2021. № 12. URL: <https://i.factor.ua/ukr/journals/nibu/2021/february/issue-12/article-113306.html>.

50. Стинська В.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник. Івано–Франківськ, 2022. 180 с.

51. Тесак О.В. Облікова політика як інструмент фінансової звітності. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2018. Випуск 6. С. 751753. URL: <https://chmnu.edu.ua/wp-content/uploads/2019/07/Tesak-O.V.pdf>.

52. Ткаченко І. В. Цільове фінансування: податково-бухгалтерські аспекти. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. 2012. Вип. 6/2011 (71). Ч. 1. С. 223–226. URL: <https://masters.donntu.ru/2018/ief/lobuneva/library/pdf/7.pdf>.

53. ТОВ СП НІБУЛОН. *Опендатабот – відкриті дані про компанії, ФОП, суди та нерухомість України*. URL: <https://opendatabot.ua/c/14291113>.

54. ТОВ СП "Нібулон". *Офіційний сайт*. URL: <https://www.nibulon.com/>.

55. ТОВ СП "Нібулон". Річна звітність. *Clarity Project*. URL: <https://clarity-project.info/edr/14291113/yearly-finances>.

56. Тростянська К., Крижановська О. Проблемні питання бухгалтерського обліку неприбуткових організацій. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 2. С. 184–189. URL: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2021-292-2-32>.

57. Чижевська Л.В., Осіпчук Д.С. Нормативне регулювання обліку державної допомоги: міжнародний (МСФЗ) та національний підходи. *Проблеми*

теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу. 2020. №2(46). с. 61-69. DOI: [http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2\(46\)-61-69](http://dx.doi.org/10.26642/pbo-2020-2(46)-61-69).

58. Шара Є. Визнання та класифікація державних грантів. *Логос. Мистецтво наукової думки*. 2019. № 3. С. 21–24.

59. Ясишена В., Головай Н. Проблеми методики викладання облікових дисциплін. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації: міжнародний науковий журнал*. 2018. № 1-2. С. 78–87. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/a52f2e3a-233f-48eb-81d3-c0ab7aee8960/content>.

Додаток Б

Таблиця 1

КРІ для оцінки ефективності цільового фінансування

№	Показник	Метод розрахунку	Значення	Цільове значення
1	Виконання бюджету	$(\text{Сума використаного фінансування} \div \text{Сума отриманого фінансування}) \times 100\%$	Відсоток використаних коштів гранту від отриманих	100%
2	Завершеність проекту / програми	$\text{Виконаний обсяг робіт} \div \text{Плановий обсяг робіт} \times 100\%$	Відстежує прогрес виконання цільової програми	100%
3	Кількість реалізованих заходів	$\text{Фактична кількість проведених заходів} \div \text{Планова кількість} \times 100\%$	Показує досягнуті конкретні результати	100%
4	Своєчасність подання звітності	$\text{Кількість звітів, поданих у строки} \div \text{Загальна кількість звітів} \times 100\%$	Відображає дотримання строків звітності	100%
5	Ефективність використання коштів	$\% \text{ завершення проекту} \times \% \text{ виконання бюджету} \div 100$	Інтегрований показник фінансової та результативної ефективності	100%

Джерело: сформовано автором

Додаток В

Тести для експрес-тестування під час практичного заняття на тему

«Бухгалтерський облік цільового фінансування»

Питання	Варіанти відповіді
1. Коли цільове фінансування визнається доходом підприємства?	А) Відразу після отримання коштів незалежно від умов В) Після підтвердження, що воно буде отримане і умови виконані С) Лише після закінчення фінансового року D) Тільки у випадку капітальних інвестицій
2. Як визнається отримане цільове фінансування, пов'язане з покриттям витрат, протягом яких періодів?	А) За періодами, в яких були отримані кошти В) За періодами, в яких були понесені витрати для виконання умов фінансування С) Лише наприкінці року D) Одразу в повному обсязі
3. Як визнається цільове фінансування капітальних інвестицій (наприклад, основних засобів)?	А) Відразу після отримання коштів у повному обсязі В) Протягом періоду корисного використання об'єктів інвестування пропорційно нарахованій амортизації С) Лише після завершення строку амортизації D) Не визнається доходом
4. Який вид цільового фінансування визнається дебіторською заборгованістю?	А) Для капітальних інвестицій В) Для покриття витрат або збитків підприємства та надання підтримки без конкретних умов використання С) Для фінансування витрат на поточну діяльність D) Для сплати податків
5. Цільове фінансування, що включає кошти, вивільнені від оподаткування через пільги з податку на прибуток, визнається доходом:	А) Тільки після закінчення фінансового року В) Протягом тих періодів, коли витрати здійснені для виконання умов фінансування С) Відразу після отримання D) Лише при капітальних інвестиціях
6. Що повинно містити розкриття інформації про гранти?	А) Суму грантів і терміни їх отримання В) Обсяг амортизації основних засобів С) Дані про валютні операції D) Інформацію про податкові пільги
7. Як МСБО 20 рекомендує відображати гранти у фінансовій звітності?	А) Лише у примітках В) У балансі та у звіті про фінансові результати С) Лише у податковій звітності D) Не відображати
8. Яка мета розкриття інформації про державні гранти у звітності?	А) Надати дані для оподаткування В) Забезпечити прозорість і зрозумілість для користувачів фінансової звітності С) Визначити суму дивідендів D) Показати курс валют
9. Підприємство отримало грант на придбання обладнання. Амортизація обладнання нараховується рівномірно протягом 5 років. Як	А) Одразу в повному обсязі в перший рік В) Пропорційно нарахованій амортизації обладнання протягом 5 років

Питання	Варіанти відповіді
МСБО 20 рекомендує визнавати дохід від гранту?	С) Лише після повної амортизації D) Як витрати у першому році
10. Підприємство отримує грант на покриття витрат, але частина витрат не була понесена в період фінансової звітності. Як МСБО 20 рекомендує відображати дохід?	A) Враховувати до кінця звітного періоду B) Пропорційно понесеним витратам C) Одразу у повному обсязі D) Відкласти до завершення проекту

Джерело: сформовано автором

Питання для обговорення на тему «Бухгалтерський облік цільового фінансування»:

1. Що таке цільове фінансування і які його основні види?
2. Які умови мають бути виконані, щоб цільове фінансування визнавалось доходом підприємства?
3. Як відображаються в обліку гранти на покриття витрат та збитків?
4. Яким чином визнається дохід від цільового фінансування капітальних інвестицій?
5. У чому полягає різниця між доходом від гранту та дебіторською заборгованістю у разі цільового фінансування?
6. Які рахунки бухгалтерського обліку використовуються для обліку цільового фінансування?
7. Як впливає на фінансову звітність підприємства отримане цільове фінансування?
8. Які методи і підходи до амортизації об'єктів інвестування застосовуються для правильного відображення доходу від грантів?
9. Яким чином документально підтверджується виконання умов гранту та його облік?
10. Які особливості розкриття інформації про цільове фінансування у примітках до фінансової звітності відповідно до МСБО 20?

Додаток Г**Відобразити операції в обліку, вказати первинні документи**

Завдання 1. На початку 2021 року було прийнято рішення провести реконструкцію виробничого приміщення. Для цього закупили 10 виробничих ліній. Вартість кожної лінії — 24 000 грн. (в т.ч. ПДВ – 4000 грн.)

У серпні 2021 р. реконструкцію було завершено, а виробничі лінії – введено в експлуатацію. Строк корисного їх використання — 5 років. Амортизацію нараховують прямолінійним методом.

Вкінці року підприємство подало документи на отримання гранту (в сумі 60 000 грн), що частково компенсуватиме вартість придбаних установок.

У січні 2022 р. стало відомо, що грантодавець прийняв рішення про виплату гранту у розмірі 30% вартості виробничих ліній (без ПДВ). Кошти було отримано також у січні 2022 р.

Завдання 2. 20 січня 2021 року Міська лікарня № 2 (платник ПДВ) одержало від благодійного фонду "Відродження" апарати штучної вентиляції легенів (далі — ШВЛ) на 645000 грн. (без ПДВ). Апарати доправив у лікарню сам Благодійний фонд. 20 лютого 2021 року їх увели в експлуатацію. За березень 2021 року нараховували амортизацію — 10750 грн.

Завдання 3. ФГ (платник ПДВ) придбало за 480 тис. грн. (з ПДВ) на умовах попередньої оплати та ввело в експлуатацію трактор у березні 2024 року. Очікуваний строк експлуатації – 7 років (84 міс.), ліквідаційна вартість – 10 тис. грн.

Нараховано та сплачено (через підзвітну особу) платежі за реєстрацію трактора в сервісному центрі МВС 1000 грн.

Амортизація нараховується щомісяця за прямолінійним методом.

У результаті участі у програмі державної підтримки підприємство отримало часткову компенсацію вартості придбаної техніки в сумі 100 тис. грн. (400 тис. грн. x 25 %).

Завдання 4. У лютому 2023 року неприбуткова організація отримала від іноземного донора цільове фінансування в розмірі 8 000 доларів США. Офіційний курс Національного банку України на 01.02.2023 р. склав 36,320 грн за 1 долар. 02.02.2023 р. зазначена сума валюти була зарахована на поточний рахунок в банку за курсом 36,380 грн за 1 долар.

Відповідно до плану розподілу коштів, який був згодом узгоджений з донором, зазначена сума була розподілена наступним чином:

- 3 000 доларів передано до іншої благодійної організації;
- 5 000 доларів витрачено на переобладнання та поточний ремонт складського приміщення та офісної будівлі неприбуткової організації.

05.02.2023 р. було перераховано 3000 доларів на користь благодійної організації за курсом 36,401.

07.02.2023 р. решта 5000 доларів була продана на міжбанківській валютній біржі за фактичним курсом 36,487, при офіційному курсі Національного банку України на цю дату 36,417.

Завдання 5. Підприємство отримало гуманітарну допомогу, яка складається з: медикаментів на суму 154 000 грн.; засобів індивідуального захисту на суму 83 000 грн.; дитячих підгузків на суму 52 400 грн. Ці активи оприбуткували й використали протягом місяця.

Завдання 6. Сільгосппідприємство придбало лінію товарної обробки плодів загальною вартістю 2 500 тис. грн. (без ПДВ). Витрати на монтаж та запуск обладнання – 50 000 грн. Після введення об'єктів в експлуатацію отримано часткову компенсацію вартості придбання в сумі 2 380 тис. грн.

Додаток Д

Фінансова звітність за 2024 рік

Товариство з обмеженою відповідальністю Сільськогосподарське підприємство «Нібулон»
Миколаївська обл., м. Миколаїв, Каботажний спуск, буд. 1 (ТОВ СП «Нібулон»).

ЄДРПОУ: 14291113

Дата звіту	05.06.2025
Звітний період	2024 рік, 12 місяців
Бухгалтер	Савінська Ольга Григорівна
КАТОТТГ	UA48060150010139573
Кількість працівників	2 842

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	30 561,00	53 537,00
первісна вартість	1001	30 561,00	57 971,00
накопичена амортизація	1002	0,00	4 434,00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	294 126,00	365 547,00
Основні засоби	1010	17 465 626,00	18 914 146,00
первісна вартість	1011	17 465 626,00	19 595 590,00
знос	1012	0,00	681 444,00
Інвестиційна нерухомість	1015	0,00	0,00
первісна вартість	1016	0,00	0,00
знос	1017	0,00	0,00
Довгострокові біологічні активи	1020	74 852,00	23 991,00
первісна вартість	1021	0,00	0,00
накопичена амортизація	1022	0,00	0,00
Довгострокові фінансові інвестиції (метод участі)	1030	0,00	0,00
інші фінансові інвестиції	1035	10 596,00	10 696,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	3 929,00	2 571,00
Відстрочені податкові активи	1045	0,00	0,00
Гудвіл	1050	0,00	0,00
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0,00	0,00
Залишок коштів у централізованих страхових фондах	1065	0,00	0,00
Інші необоротні активи	1090	621 800,00	980 329,00
Усього за розділом I	1095	18 501 490,00	20 350 817,00
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 682 881,00	4 027 829,00
Виробничі запаси	1101	147 132,00	180 972,00
Незавершене виробництво	1102	180 388,00	214 108,00
Готова продукція	1103	812 976,00	932 524,00
Товари	1104	3 542 385,00	2 700 225,00

Поточні біологічні активи	1110	307 353,00	339 357,00
Депозити перестрахування	1115	0,00	0,00
Векселі одержані	1120	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію	1125	101 583,00	470 367,00
Дебіторська заборгованість за авансами	1130	58 035,00	56 892,00
Дебіторська заборгованість з бюджетом	1135	507 080,00	639 587,00
у т.ч. податок на прибуток	1136	110 540,00	188 988,00
Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами	1140	5 867,00	5 867,00
із внутрішніх розрахунків	1145	0,00	0,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	4 377,00	38 600,00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0,00	0,00
Гроші та їх еквіваленти	1165	1 267 646,00	498 593,00
Готівка	1166	56,00	9,00
Рахунки в банках	1167	1 267 590,00	498 584,00
Витрати майбутніх періодів	1170	1 818,00	5 677,00
Частка перестраховика у резервах	1180	0,00	0,00
у т.ч. довгострокові зобов'язання	1181	0,00	0,00
у резервах збитків	1182	0,00	0,00
у резервах незароблених премій	1183	0,00	0,00
в інших страхових резервах	1184	0,00	0,00
Інші оборотні активи	1190	204 217,00	34 857,00
Усього за розділом II	1195	7 140 857,00	6 117 626,00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу	1200	0,00	0,00
БАЛАНС	1300	25 642 347,00	26 468 443,00
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	700,00	700,00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0,00	0,00
Капітал у дооцінках	1405	7 580 038,00	7 831 084,00
Додатковий капітал	1410	0,00	0,00
Емісійний дохід	1411	0,00	0,00
Накопичені курсові різниці	1412	0,00	0,00
Резервний капітал	1415	5,00	5,00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	-5 964 627,00	-6 862 054,00
Неоплачений капітал	1425	0,00	0,00
Вилучений капітал	1430	0,00	0,00
Інші резерви	1435	0,00	0,00
Усього за розділом I	1495	1 616 116,00	969 735,00
II. Довгострокові зобов'язання та забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1 074 545,00	1 033 995,00

Пенсійні зобов'язання	1505	0,00	0,00
Довгострокові кредити банків	1510	0,00	5 176 136,00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	755 594,00	913 485,00
Довгострокові забезпечення	1520	0,00	0,00
Забезпечення витрат персоналу	1521	0,00	0,00
Цільове фінансування	1525	0,00	0,00
Благодійна допомога	1526	0,00	0,00
Страхові резерви	1530	0,00	0,00
у т.ч. резерв довгострокових зобов'язань	1531	0,00	0,00
резерв збитків або належних виплат	1532	0,00	0,00
резерв незароблених премій	1533	0,00	0,00
інші страхові резерви	1534	0,00	0,00
Інвестиційні контракти	1535	0,00	0,00
Призовий фонд	1540	0,00	0,00
Резерв на виплату джек-поту	1545	0,00	0,00
Усього за розділом II	1595	1 830 139,00	7 123 616,00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	17 845 535,00	14 676 312,00
Векселі видані	1605	0,00	0,00
Поточна кредиторська заборгованість за:			
— довгостроковими зобов'язаннями	1610	254 853,00	355 976,00
— товари, роботи, послуги	1615	559 859,00	491 214,00
— розрахунками з бюджетом	1620	10 194,00	15 752,00
у т.ч. податок на прибуток	1621	0,00	0,00
— розрахунками зі страхування	1625	6 546,00	6 852,00
— розрахунками з оплати праці	1630	30 113,00	29 957,00
— за одержаними авансами	1635	2 758 550,00	2 267 816,00
— за розрахунками з учасниками	1640	14 314,00	14 314,00
— із внутрішніх розрахунків	1645	0,00	0,00
— за страховою діяльністю	1650	0,00	0,00
Поточні забезпечення	1660	0,00	0,00
Доходи майбутніх періодів	1665	0,00	0,00
Відстрочені комісійні доходи перестраховиків	1670	0,00	0,00
Інші поточні зобов'язання	1690	716 128,00	516 899,00
Усього за розділом III	1695	22 196 092,00	18 375 092,00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу	1700	0,00	0,00
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0,00	0,00
БАЛАНС	1900	25 642 347,00	26 468 443,00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

I. Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	20 263 013,00	22 901 411,00
Чисті зароблені страхові премії	2010	0,00	0,00
Премії підписані, валова сума	2011	0,00	0,00
Премії, передані у перестраховування	2012	0,00	0,00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0,00	0,00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0,00	0,00
Собівартість реалізованої продукції	2050	18 088 918,00	19 473 721,00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0,00	0,00
Валовий прибуток	2090	2 174 095,00	3 427 690,00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0,00	0,00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0,00	0,00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0,00	0,00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0,00	0,00
Інші операційні доходи	2120	1 040 132,00	519 765,00
Дохід від зміни вартості активів за справедливою вартістю	2121	0,00	0,00
Дохід від первісного визнання біологічних активів	2122	0,00	0,00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0,00	0,00
Адміністративні витрати	2130	606 235,00	439 914,00
Витрати на збут	2150	586 901,00	694 420,00
Інші операційні витрати	2180	215 413,00	2 471 377,00
Витрати від зміни вартості активів за справедливою вартістю	2181	0,00	0,00
Витрати від первісного визнання біологічних активів	2182	0,00	0,00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	1 805 678,00	341 744,00
Дохід від участі в капіталі	2200	0,00	0,00
Інші фінансові доходи	2220	80 271,00	22 935,00
Інші доходи	2240	0,00	363,00
Дохід від благодійної допомоги	2241	0,00	0,00
Фінансові витрати	2250	1 461 562,00	1 396 692,00

Втрати від участі в капіталі	2255	0,00	0,00
Інші витрати	2270	1 883 626,00	662 467,00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції	2275	0,00	0,00
Збиток	2295	1 459 239,00	1 694 117,00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	171 759,00	480 327,00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0,00	0,00
Збиток	2355	1 287 480,00	1 213 790,00

II. Сукупний дохід

Назва рядка	Код	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	781 828,00	-486 061,00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0,00	0,00
Накопичені курсові різниці	2410	0,00	0,00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих підприємств	2415	0,00	0,00
Інший сукупний дохід	2445	0,00	0,00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	781 828,00	-486 061,00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	140 729,00	-87 491,00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	641 099,00	-398 570,00
Сукупний дохід	2465	-646 381,00	-1 612 360,00

III. Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	905 874,00	821 499,00
Витрати на оплату праці	2505	1 178 274,00	1 111 679,00
Відрахування на соціальні заходи	2510	235 878,00	212 663,00
Амортизація	2515	1 093 848,00	1 274 516,00
Інші операційні витрати	2520	17 232 515,00	20 048 292,00
Разом	2550	20 646 389,00	23 468 649,00

IV. Розрахунок прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період минулого року, грн
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

Фінансова звітність за 2023 рік

Товариство з обмеженою відповідальністю Сільськогосподарське підприємство «Нібулон»
Миколаївська обл., м. Миколаїв, Каботажний спуск, буд. 1 (ТОВ СП «Нібулон»).

ЄДРПОУ: 14291113

Дата звіту	05.06.2025
Звітний період	2024 рік, 12 місяців
Бухгалтер	Савінська Ольга Григорівна
КАТОТТГ	UA48060150010139573
Кількість працівників	3 722

Баланс (Звіт про фінансовий стан)

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду, тис. грн	На кінець звітнього періоду, тис. грн
I. Необоротні активи			
Нематеріальні активи	1000	27 327,00	30 561,00
первісна вартість	1001	38 117,00	30 561,00
накопичена амортизація	1002	10 790,00	0,00
Незавершені капітальні інвестиції	1005	743 185,00	294 126,00
Основні засоби	1010	19 981 423,00	17 465 626,00
первісна вартість	1011	24 808 245,00	17 465 626,00
знос	1012	4 826 822,00	0,00
Інвестиційна нерухомість	1015	0,00	0,00
первісна вартість	1016	0,00	0,00
знос	1017	0,00	0,00
Довгострокові біологічні активи	1020	54 436,00	74 852,00
первісна вартість	1021	0,00	0,00
накопичена амортизація	1022	0,00	0,00
Довгострокові фінансові інвестиції (метод участі)	1030	0,00	0,00
інші фінансові інвестиції	1035	10 596,00	10 596,00
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040	5 661,00	3 929,00
Відстрочені податкові активи	1045	0,00	0,00
Гудвіл	1050	0,00	0,00
Відстрочені аквізиційні витрати	1060	0,00	0,00
Кошти у централізованих страхових фондах	1065	0,00	0,00
Інші необоротні активи	1090	455 414,00	621 800,00
Усього за розділом I	1095	21 278 042,00	18 501 490,00
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	4 890 053,00	4 682 881,00
Виробничі запаси	1101	113 560,00	147 132,00
Незавершене виробництво	1102	134 171,00	180 388,00
Готова продукція	1103	1 003 347,00	812 976,00
Товари	1104	3 638 975,00	3 542 385,00
Поточні біологічні активи	1110	595 871,00	307 353,00
Депозити перестрахування	1115	0,00	0,00

Векселі одержані	1120	0,00	0,00
Дебіторська заборгованість за продукцію	1125	108 188,00	101 583,00
Дебіторська заборгованість за авансами	1130	91 081,00	58 035,00
Дебіторська заборгованість з бюджетом	1135	809 291,00	507 080,00
у т.ч. податок на прибуток	1136	50 194,00	110 540,00
Дебіторська заборгованість за нарахованими доходами	1140	5 867,00	5 867,00
із внутрішніх розрахунків	1145	0,00	0,00
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	13 983,00	4 377,00
Поточні фінансові інвестиції	1160	0,00	0,00
Гроші та їх еквіваленти	1165	241 727,00	1 267 646,00
Готівка	1166	53,00	56,00
Рахунки в банках	1167	241 674,00	1 267 590,00
Витрати майбутніх періодів	1170	422,00	1 818,00
Частка перестраховика у страхових резервах	1180	0,00	0,00
у т.ч. довгострокові зобов'язання	1181	0,00	0,00
резерви збитків	1182	0,00	0,00
резерв незароблених премій	1183	0,00	0,00
інші страхові резерви	1184	0,00	0,00
Інші оборотні активи	1190	107 217,00	204 217,00
Усього за розділом II	1195	6 863 700,00	7 140 857,00
III. Необоротні активи, утримувані для продажу	1200	0,00	0,00
Баланс	1300	28 141 742,00	25 642 347,00
Пасив	Код рядка	На початок звітного періоду, тис. грн	На кінець звітного періоду, тис. грн
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	19.00	700.00
Внески до незареєстрованого статутного капіталу	1401	0.00	0.00
Капітал у дооцінках	1405	8 386 103.00	7 580 038.00
Додатковий капітал	1410	0.00	0.00
Емісійний дохід	1411	0.00	0.00
Накопичені курсові різниці	1412	0.00	0.00
Резервний капітал	1415	5.00	5.00
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420-5	158 332.00	-5 964 627.00
Неоплачений капітал	1425	0.00	0.00
Вилучений капітал	1430	0.00	0.00
Інші резерви	1435	0.00	0.00
Усього за розділом I	1495	3 227 795.00	1 616 116.00
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500	1 642 363.00	1 074 545.00
Пенсійні зобов'язання	1505	0.00	0.00
Довгострокові кредити банків	1510	0.00	0.00
Інші довгострокові зобов'язання	1515	580 278.00	755 594.00
Довгострокові забезпечення	1520	0.00	0.00

Довгострокові забезпечення витрат персоналу	1521	0.00	0.00
Цільове фінансування	1525	0.00	0.00
Благодійна допомога	1526	0.00	0.00
Страхові резерви	1530	0.00	0.00
— резерв довгострокових зобов'язань	1531	0.00	0.00
— резерв збитків або резерв належних виплат	1532	0.00	0.00
— резерв незароблених премій	1533	0.00	0.00
— інші страхові резерви	1534	0.00	0.00
Інвестиційні контракти	1535	0.00	0.00
Призовий фонд	1540	0.00	0.00
Резерв на виплату джек-поту	1545	0.00	0.00
Усього за розділом II	1595	2 222 641.00	1 830 139.00
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	16 429 728.00	17 845 535.00
Векселі видані	1605	0.00	0.00
Поточна кредиторська заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	266 252.00	254 853.00
Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1615	896 668.00	559 859.00
Розрахунки з бюджетом	1620	16 112.00	10 194.00
— у тому числі з податку на прибуток	1621	0.00	0.00
Розрахунки зі страхування	1625	7 355.00	6 546.00
Розрахунки з оплати праці	1630	33 823.00	30 113.00
За одержаними авансами	1635	4 683 766.00	2 758 550.00
За розрахунками з учасниками	1640	19 447.00	14 314.00
Із внутрішніх розрахунків	1645	0.00	0.00
За страховою діяльністю	1650	0.00	0.00
Поточні забезпечення	1660	0.00	0.00
Доходи майбутніх періодів	1665	316.00	0.00
Відстрочені комісійні доходи від перестраховиків	1670	0.00	0.00
Інші поточні зобов'язання	1690	337 839.00	716 128.00
Усього за розділом III	1695	22 691 306.00	22 196 092.00
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0.00	0.00
V. Чиста вартість активів недержавного пенсійного фонду	1800	0.00	0.00
Баланс	1900	28 141 742.00	25 642 347.00

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)

I. Фінансові результати

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	22 901 411.00	15 181 308.00
Чисті зароблені страхові премії	2010	0.00	0.00
Премії підписані, валова сума	2011	0.00	0.00
Премії, передані у перестраховування	2012	0.00	0.00
Зміна резерву незароблених премій, валова сума	2013	0.00	0.00
Зміна частки перестраховиків у резерві незароблених премій	2014	0.00	0.00
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	19 473 721.00	17 445 051.00
Чисті понесені збитки за страховими виплатами	2070	0.00	0.00
Валовий: прибуток	2090	3 427 690.00	0.00
Валовий: збиток	2095	2 263 743.00	0.00
Дохід (витрати) від зміни у резервах довгострокових зобов'язань	2105	0.00	0.00
Дохід (витрати) від зміни інших страхових резервів	2110	0.00	0.00
Зміна інших страхових резервів, валова сума	2111	0.00	0.00
Зміна частки перестраховиків в інших страхових резервах	2112	0.00	0.00
Інші операційні доходи	2120	519 765.00	262 419.00
Дохід від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2121	0.00	0.00
Дохід від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2122	0.00	0.00
Дохід від використання коштів, вивільнених від оподаткування	2123	0.00	0.00
Адміністративні витрати	2130	439 914.00	194 730.00
Витрати на збут	2150	694 420.00	668 427.00
Інші операційні витрати	2180	2 471 377.00	1 708 552.00
Витрати від зміни вартості активів, які оцінюються за справедливою вартістю	2181	0.00	0.00
Витрати від первісного визнання біологічних активів і сільськогосподарської продукції	2182	0.00	0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	341 744.00	0.00
Фінансовий результат від операційної діяльності: збиток	2195	4 573 033.00	0.00
Дохід від участі в капіталі	2200	0.00	0.00
Інші фінансові доходи	2220	22 935.00	25.00

Інші доходи	2240	363.00	91.00
Дохід від благодійної допомоги	2241	0.00	0.00
Фінансові витрати	2250	1 396 692.00	998 882.00
Втрати від участі в капіталі	2255	0.00	0.00
Інші витрати	2270	662 467.00	4 087 001.00
Прибуток (збиток) від впливу інфляції на монетарні статті	2275	0.00	0.00
Збиток	2295	1 694 117.00	9 658 800.00
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	480 327.00	310 480.00
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305	0.00	0.00
Збиток	2355	1 213 790.00	9 348 320.00

II. Сукупний дохід

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400	-486 061.00	-1 188 120.00
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405	0.00	0.00
Накопичені курсові різниці	2410	0.00	0.00
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415	0.00	0.00
Інший сукупний дохід	2445	0.00	0.00
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450	-486 061.00	-1 188 120.00
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455	-87 491.00	-213 861.00
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460	-398 570.00	-974 259.00
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	-1 612 360.00	-10 322 579.00

III. Елементи операційних витрат

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, тис. грн	За аналогічний період попереднього року, тис. грн
Матеріальні затрати	2500	821 499.00	468 157.00
Витрати на оплату праці	2505	1 111 679.00	646 083.00
Відрахування на соціальні заходи	2510	212 663.00	173 499.00
Амортизація	2515	1 274 516.00	1 072 333.00
Інші операційні витрати	2520	20 048 292.00	16 332 502.00
Разом	2550	23 468 649.00	18 692 574.00

IV. Розрахунок прибутковості акцій

Назва рядка	Код рядка	За звітний період, грн	За аналогічний період минулого року, грн
Дивіденди на одну просту акцію	2650	0,00	0,00

АНОТАЦІЯ ДО КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ МАГІСТРА

Ватула В.В.

«Організація обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування»

Кваліфікаційна робота магістра виконана здобувачем денної форми навчання за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» у Державному університеті «Житомирська політехніка». Факультет бізнесу та сфери обслуговування. Житомир, 2025.

Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основний зміст роботи викладено на 104 сторінках друкованого тексту. Робота містить 20 таблиць, 11 рисунків та 5 додатків. Список використаних джерел налічує 59 найменувань.

У роботі досліджено теоретичні, організаційні та методичні засади бухгалтерського обліку й аналізу цільового фінансування, а також розроблено практичні рекомендації щодо удосконалення обліково-аналітичного забезпечення його використання на підприємстві.

Перший розділ присвячено теоретичним основам організації обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування. Розглянуто економічну сутність цільового фінансування у контексті національних та міжнародних стандартів, нормативно-правове регулювання обліку та проведено огляд наукових досліджень і періодичної літератури.

Другий розділ охоплює організацію бухгалтерського обліку та розкриття інформації про цільове фінансування на прикладі діяльності ТОВ СП «Нібулон». Висвітлено організаційно-економічну характеристику підприємства, методiku обліку цільового фінансування за національними та міжнародними стандартами, а також порядок відображення інформації у фінансовій звітності.

Третій розділ присвячено аналітичній оцінці та удосконаленню системи обліково-аналітичного забезпечення цільового фінансування. Проведено аналіз основних показників діяльності підприємства, оцінено ефективність обліку та аналізу цільового фінансування та запропоновано шляхи підвищення їх організації.

Четвертий розділ розкриває методику викладання теми «Бухгалтерський облік цільового фінансування» у межах курсу «Фінансовий облік», включаючи розробку лекційних і практичних занять.

Ключові слова: цільове фінансування, бухгалтерський облік, аналіз, фінансова звітність, обліково-аналітичне забезпечення.

ABSTRACT*Vatula V.V.***“Organization of Accounting and Analytical Support for Targeted Financing”**

The master's qualification work was completed by a full-time student in the specialty 071 “Accounting and Taxation” at the State University “Zhytomyr Polytechnic.” Faculty of Business and Service. Zhytomyr, 2025.

The master's qualification work consists of an introduction, four chapters, conclusions, a list of references, and appendices. The main content of the work is presented on 104 pages of printed text. The work includes 20 tables, 11 figures, and 5 appendices. The list of references contains 59 sources.

The work examines the theoretical, organizational, and methodological foundations of accounting and analysis of targeted financing and develops practical recommendations to improve the accounting and analytical support for its use at the enterprise.

The first chapter is devoted to the theoretical foundations of organizing accounting and analytical support for targeted financing. It considers the economic essence of targeted financing in the context of national and international standards, regulatory framework for accounting, and provides an overview of scientific research and periodical literature.

The second chapter covers the organization of accounting and disclosure of information on targeted financing using the example of TOV SP “Nibulon.” It highlights the organizational and economic characteristics of the enterprise, the methodology of accounting for targeted financing according to national and international standards, and the procedure for presenting information in financial statements.

The third chapter is devoted to the analytical assessment and improvement of the system of accounting and analytical support for targeted financing. It analyzes the main performance indicators of the enterprise, evaluates the efficiency of accounting and analysis of targeted financing, and proposes ways to improve their organization.

The fourth chapter presents the methodology for teaching the topic “Accounting for Targeted Financing” within the course “Financial Accounting,” including the development of lectures and practical classes.

Keywords: targeted financing, accounting, analysis, financial statements, accounting and analytical support.